

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tereza Händlová

Prověrka výpovědi na místě - problémy teorie a praxe

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Zdeněk Konrád, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 8. dubna 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 235 039 znaků včetně mezer.

Tereza Händlová
diplomantka

V Praze dne 8. dubna 2020

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu doc. JUDr. Zdeňku Konrádovi, CSc. za vedení této diplomové práce a za cenné rady a připomínky poskytnuté při jejím zpracování. Dále touto cestou děkuji mjr. Mgr. Ivanu Holubovi a mjr. Mgr. Jiřímu Slovákovi za ochotu a vstřícný přístup, se kterým mi poskytli materiál pro zpracování třetí části této práce a taktéž kpt. JUDr. Alici Vrkotové a jejím kolegům za cenný náhled do vyšetřovací praxe. V neposlední řadě pak děkuji nejbližší rodině a přátelům za veškerou podporu, kterou mi v průběhu celého mého studia věnovali.

Obsah

Úvod	5
1. Obecně teoretická východiska	7
1.1 <i>Stručná historie prověrky výpovědi na místě</i>	7
1.1.1 Proces konstituování prověrky výpovědi na místě jako samostatné metody kriminalistické praxe	7
1.1.2 Transformace prověrky výpovědi na místě jako zvláštního způsobu dokazování v trestním právu procesním	11
1.2 <i>Pojem, obsah, podstata, význam a cíl prověrky výpovědi na místě</i>	12
1.2.1 Význam a cíl prověrky výpovědi na místě	12
1.2.2 Obsah prověrky výpovědi na místě	18
1.2.3 Podstata prověrky výpovědi na místě	21
1.2.4 Pojem prověrky výpovědi na místě	22
1.3 <i>Vztah prověrky výpovědi na místě k vybraným metodám kriminalistické praxe</i>	24
1.3.1 Prověrka výpovědi na místě a výslech.....	25
1.3.2 Prověrka výpovědi na místě a ohledání místa	27
1.3.3 Prověrka výpovědi na místě a rekonstrukce	30
1.3.4 Prověrka výpovědi na místě a kriminalistický experiment.....	33
2. K vybraným praktickým otázkám prověrky výpovědi na místě	38
2.1 <i>Základní taktické zásady prověrky výpovědi na místě</i>	38
2.2 <i>Právní aspekty prověrky výpovědi na místě</i>	42
2.2.1 Zákonná úprava prověrky výpovědi na místě.....	42
2.2.2 Srovnání zákonného vymezení prověrky výpovědi na místě s úrovní poznatků dosažených kriminalistikou	44
2.2.3 Podezřelý, obviněný, svědek	45
2.2.4 Postup při provádění vyšetřovacího úkonu prověrky na místě.....	48
2.2.4.1 Okolnosti vylučující provedení prověrky na místě.....	48
2.2.4.2 Požadavek účasti nezúčastněné osoby na prověřce na místě.....	50
2.2.4.3 Účast podezřelého, obviněného a svědka na prověřce na místě	51
2.2.4.3.1 Svědek, který nemá právo odepřít výpověď.....	52
2.2.4.4 Provedení prověrky na místě, které požívá zvláštní právní ochrany	54
2.2.5 Prověrka na místě jako procesní úkon.....	55
2.2.5.1 K možnosti provedení prověrky na místě v procesní formě před zahájením trestního stíhání.....	57
2.2.5.2 Prověrka na místě a její provedení před zahájením trestního stíhání z pohledu recentní judikatury	62
2.2.6 Použití výsledků prověrky na místě v řízení před soudem	67

2.2.7	Shrnutí	70
2.2.8	Úvahy de lege ferenda	71
3.	Analýza vybraného vzorku protokolů o provedení prověrky výpovědi na místě.....	72
3.1	Úvod	72
3.2	Rozbor jednotlivých protokolů o provedených prověrkách na místě	74
3.2.1	Protokol č. 1.....	74
3.2.2	Protokol č. 2.....	75
3.2.3	Protokol č. 3.....	76
3.2.4	Protokol č. 4.....	78
3.2.5	Protokol č. 5.....	80
3.2.6	Protokol č. 6.....	82
3.2.7	Protokol č. 7.....	84
3.2.8	Protokol č. 8.....	85
3.2.9	Protokol č. 9.....	87
3.2.10	Protokol č. 10.....	89
3.3	Shrnutí	93
	Závěr	96
	Seznam používaných zkratk	98
	Seznam použitých zdrojů.....	99
	Abstrakt, klíčová slova	102
	Abstract, keywords.....	103

Úvod

Trestní řád¹ jakožto základní právní předpis regulující trestní řízení v České republice obsahuje ve svých ustanoveních úpravu rozličných vyšetřovacích úkonů využívaných orgány činnými v trestním řízení při naplňování účelu trestního řízení. Jedním z nich je s účinností od 1. 1. 2002 také *prověrka na místě*, upravená v § 104e trestního řádu. Její reglementace trestním řádem bývá v literatuře označována jako okamžik potvrzení završení procesu konstituování prověrky výpovědi na místě jakožto samostatné metody kriminalistické praxe.

Prověrka výpovědi na místě není úkonem, jemuž by byly v soudobé odborné literatuře věnovány stohy knih a vědeckých studií. Ba naopak, jedná se o tematiku, již je pozornost věnována spíše okrajově, přičemž většina jí zasvěcených teoretických pojednání se datuje do 50. - 80. let 20. století, tedy do časů, kdy kriminalisté cítili potřebu obhájit samostatnou existenci předmětného úkonu a prosadit jeho zákonné zakotvení v trestním právu procesním. Předmětné téma proto, domnívám se, poskytuje široký prostor pro úvahy stran teoretického vymezení předmětné metody, stejně jako dostatečný časový odstup pro zhodnocení způsobu, jakým se prověrka výpovědi na místě uchytila v trestním právu procesním, zejména pak v relevantní judikatuře.

Nese-li tato práce podtitul „problémy teorie a praxe“, cítila jsem povinnost nahlédnout na daný institut kritickým okem a podrobit jej zevrubnému zkoumání tak, abych mohla případné problémy řádně identifikovat, eventuálně navrhnout jejich řešení. Cílem mé práce tedy je poskytnout čtenáři podrobný rozbor vybraných otázek institutu prověrky výpovědi na místě, a to nejen z hlediska kriminalistické teorie a procesněprávní úpravy, ale také z pohledu vyšetřovací praxe. To vše za současné identifikace jednotlivých problematických aspektů této specifické metody kriminalistické praktické činnosti a jejího užití v praxi příslušných orgánů. Dílčím cílem je pak předložení vlastních návrhů či řešení konkrétních problémů, zejména pak formulace vlastní definice pojmu prověrky výpovědi na místě, jakož i navržení její právní úpravy *de lege ferenda*. K naplnění stanovených cílů je v práci využito především metod popisu, analýzy textů a jejich komparace a v neposlední řadě také empirického výzkumu.

Prověrka výpovědi na místě není v zahraničí zvlášť rozšířeným kriminalistickým postupem, jakož ani trestněprocesním institutem a jako taková se objevuje vesměs toliko v právních rádech republik bývalého Sovětského svazu a jeho satelitů. Vedle české a slovenské

¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění, dále jen „trestní řád“ nebo TR.

právní úpravy je prověrka výpovědi na místě upravena taktéž např. v procesních kodexech Ruské federace a Maďarské republiky. Procesněprávní úprava prověrky výpovědi na místě tak absentuje nejen v německém, rakouském nebo švýcarském právním řádu, ale nesetkáme se s ní ani v trestním řádu polském či francouzském, jakož ani v právních normách common law.² Z toho důvodu se tato práce soustředí na teoretické vymezení, právní úpravu a užití metody prověrky výpovědi na místě výhradně v kontextu tuzemské kriminalistiky a trestního práva.

Předkládaná práce se skládá ze tří základních částí, které jsou posléze dále rozpracovány.

V první části je pozornost zaměřena na teoretické aspekty prověrky výpovědi na místě jakožto specifické metody kriminalistické praxe. Konkrétně je v této části rozpracován proces jejího konstituování jako samostatné metody kriminalistické praktické činnosti a posléze také vyšetřovacího úkonu. Dále je pozornost věnována identifikaci a rozboru jednotlivých pojmových znaků, které prověrku výpovědi na místě charakterizují a v neposlední řadě také jejímu teoretickému vymezení od dalších vyšetřovacích úkonů, za které ji praxe nejčastěji zaměňuje. Mým hlavním cílem v této části je nicméně předložení vlastní definice prověrky výpovědi na místě jako specifické metody kriminalistické praxe.

Druhá část se věnuje vybraným praktickým otázkám týkajícím se prověrky výpovědi na místě. Vedle základních taktických zásad, které pro její aplikaci vypracovala kriminalistická teorie, je podstatná část této kapitoly zaměřena na právní aspekty prověrky výpovědi na místě jakožto vyšetřovacího úkonu, tedy její zákonnou úpravu, zařazení v systému trestního práva procesního a možnosti jejího využití ve formě procesního úkonu, jakož i rozbor recentní judikatury, která se s danou problematikou vypořádává. S přihlédnutím k takto získaným poznatkům předkládám v závěru této části návrh úpravy dotčeného vyšetřovacího úkonu *de lege ferenda*.

Třetí část této diplomové práce pak obsahuje analýzu vybraného vzorku deseti protokolů o provedených vyšetřovacích úkonech označených jako prověrka na místě, na kterých se pokusím demonstrovat jakým způsobem je předmětná kriminalistická metoda užívána v současné praxi policejních orgánů a tento způsob zhodnotit s ohledem na poznatky obsažené v předchozích částech této práce.

² ŠELLENG, Dalibor. Prověrka na místě – k některým vybraným problémům. *Kriminalistika*. 2019, č. 1, s. 23.

1. Obecně teoretická východiska

1.1 Stručná historie prověrky výpovědi na místě

1.1.1 Proces konstituování prověrky výpovědi na místě jako samostatné metody kriminalistické praxe

K prvotnímu formování metody kriminalistické praxe dnes známé jako prověrka výpovědi na místě došlo v průběhu 50. let 20. století. Dělo se tak přitom souběžně s teoretickým rozpracováním dalších tehdy nových kriminalistických metod, a sice vyšetřovacího experimentu a rekonstrukce.³ Potřeba ustanovení nových způsobů dokazování byla projevem překonání do té doby zavedené představy kriminalistů, podle které bylo doznání pachatele nejen plnohodnotným prostředkem poznání trestného činu, ale také důkazem plně postačujícím k odsouzení obviněného. Silící volání po kriminalistických metodách, které by vedly k opatření věcných důkazů vztahujících se ke zkoumanému skutku, ve kterém byl spatřován trestný čin, pak vedlo k postupnému teoretickému rozpracování mimo jiné i prověrky výpovědi na místě, přičemž do značné míry byly přebírány teoretické poznatky sovětských kriminalistů⁴, zejména pak A. N. Vasiljeva, S. Stěpičeva, R. S. Bělkina a L. A. Soja-Serka.⁵

Byl to právě sovětský autor S. Stěpičev, který podle Konráda v roce 1955 ve svém článku „Výjezd na místo jako taktický způsob prověrky důkazů“ položil základy k teoretickému rozpracování prověrky výpovědi na místě.⁶ Autor v něm prezentuje úkon nazvaný výjezd na místo jako jeden z možných způsobů nezbytného prověření důkazů shromážděných vyšetřovatelem při vyšetřování trestného činu. Z jeho popisu výjezdu na místo je přitom zřejmé, že se jedná o kriminalistickou metodu dnes známou jako prověrka výpovědi na místě, když autor uvádí, že tímto způsobem prověrky se např. „*prověřuje výpověď obviněného o poloze místa trestného činu, o jednání obviněného nebo jakýchkoliv osob na místě, kde se staly ty neb ony události, související s vyšetřovaným činem, o trase pohybu a postupu jednání obviněného*

³ KONRÁD, Zdeněk. *Některé zvláštní způsoby dokazování: kriminalistické problémy teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017, s. 73.

⁴ Tamtéž, s. 73.

⁵ SKÁCEL, Jan. Podstata a význam prověrky výpovědi na místě. *Československá kriminalistka*. 1979, č. 3, s. 218.

⁶ KONRÁD, cit. 3, s. 74.

nebo určitých osob v souvislosti se spáchaným trestným činem atd.“⁷ Stěpičev ve své stati dále vymezuje výjezd na místo vůči jiným kriminalistickým metodám, např. vyšetřovacímu pokusu, ohledání místa činu a výslechu, přičemž dochází k závěru, že úkon nazvaný výjezd na místo vykazuje takové charakteristické zvláštnosti, pro které nemůže být podřazen pod žádný jiný z prezentovaných úkonů a jsou tedy dány všechny podmínky pro to, aby byl považován za samostatnou metodu kriminalistické praxe. Při řešení otázky jak tyto nově se konstituující metody právně vymezit, tedy jakým způsobem jim přiznat význam vyšetřovacího úkonu, však přichází Stěpičev s poněkud svérázným řešením, likvidujícím veškerou v praxi i teorii existující nejednotnost o podstatě a procesním významu nově se formujících metod kriminalistické praxe, když navrhuje upustit od všech termínů označujících tyto jednotlivé úkony a napříště v procesních předpisech používat zastřešující pojem „rekonstrukce situace a okolností na místě“. Tato rekonstrukce by se pak v závislosti na povaze prověřovaných okolností uskutečňovala různě, a sice za dodržení pravidel taktiky vypracovaných kriminalistikou pro tu kterou metodu kriminalistické praxe.⁸ Nutno dodat, že návrh na jednotný název a jednotnou právní úpravu nově se konstituujících metod kriminalistické praxe nebyl realizován. Naopak, počátkem 60. našla prověrka výpovědi na místě vyjádření v trestně procesních kodexech pěti sovětských socialistických republik.⁹

V československé kriminalistice se v druhé polovině 60. let minulého století věnoval tématu prověrky výpovědi na místě Heřmánek, který přizpůsobením prací sovětských autorů podmínkám zdejší kriminalistické praxe zpracoval kapitolu „Prověrka výpovědi na místě“ v prozatímním učebním textu z oboru kriminalistické taktiky, čímž položil základ k teoretickému rozpracování tématu prověrky výpovědi na místě a podal doporučení pro taktiku a metodiku jejího provádění v praxi československých kriminalistů.¹⁰ Současně s tím publikoval Heřmánek v roce 1969 odborný článek s názvem „Prověrka výpovědi na místě“, jehož deklarovaným záměrem je bližší a podrobnější vysvětlení samostatnosti tohoto úkonu, jeho účelnosti a možnosti jeho využití. V článku přitom uvádí, že v praktické činnosti československých kriminalistů se tento úkon provádí, není však považován za zvláštní, samostatný procesní úkon, nelze jej ani dost dobře podřadit pod jiný úkon v trestním řádu uvedený, nemá propracovanou

⁷ STĚPIČEV, S. Výjezd na místo jako taktický způsob prověrky důkazů. *Kriminalistický sborník*. 1957, č. 12, s. 752.

⁸ Tamtéž, s. 754.

⁹ SKÁCEL, cit. 5, s. 218.

¹⁰ KONRÁD, cit. 3, s. 76.

taktiku, a dokonce nemá ani ustálený název. V jednom případě byl dokonce nazván „eskortou za účelem ukázání míst, kde obviněný trestnou činností páchal“.¹¹ Ovšem ani odborná literatura té doby nebyla stran názvu předmětného úkonu jednotná, když Prerad poukazuje na skutečnost, že vedle později obecně přijatého názvu „prověrka výpovědi na místě“ se v odborné teorii šlo setkat s označením „východ na místo s obviněným nebo svědkem“, „prověrka a upřesnění výpovědi na místě“, „výjezd na místo“ a „doplňující ohledání“.¹²

Ne všichni autoři té doby však souhlasili s Heřmánkovým názorem stran samostatnosti prověrky výpovědi na místě, a naopak ji podřazovali pod úkony jiné. Tak např. Miroslav Vychodil v roce 1972 vnímal prověrku výpovědi na místě (jím stále ještě označovanou „výjezd na místo činu“) jako statickou, ukazovací formu prověrky výpovědi, tedy pouhou ilustraci výpovědi obviněného nebo svědka, která je pro svou povahu součástí kriminalistické metody rekonstrukce. Byl při tom pevně přesvědčen o nadbytečnosti prověrky výpovědi na místě jakožto samostatné metody kriminalistické praxe a předpovídal její brzké splnutí s kriminalistickou rekonstrukcí.¹³ Vedle toho Miroslav Protivínský ve svém učebním textu „Rekognice v přípravném řízení“ (1971) zase vyslovil názor, že prověrka výpovědi na místě je identická s metodou rekognice.¹⁴ I přes tyto rozličné názory na její povahu byla v 70. letech 20. století, byť jen stručná, pojednání o prověrce výpovědi na místě zařazována do různých učebních textů¹⁵, což svědčí o skutečnosti, že v oblasti teorie kriminalistiky si prověrka výpovědi na místě našla své pevné místo mezi ostatními metodami kriminalistické praxe.

Ačkoliv základní teoretické otázky jako pojem, podstata a vztah prověrky výpovědi na místě k jiným úkonům, byly tou dobou již vyřešeny, stále absentoval uspořádaný systém taktických doporučení určený pracovníkům praxe.¹⁶ Možná právě v důsledku toho používala kriminalistická praxe té doby metodu prověrky výpovědi na místě ryze intuitivně a pod různými názvy, především pak pod označením vyšetřovací experiment.¹⁷ Tento stav kriminalistické praxe ostatně ve svém článku „Podstata a význam prověrky výpovědi na místě“ kritizuje Skácel, když říká: „Ve značné části případů je však prověrka výpovědi na místě v průběhu vyšetřování

¹¹ HEŘMÁNEK, Josef. Prověrka výpovědi na místě. *Československá kriminalistika*. 1969, č. 2, s. 144.

¹² PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972. Kriminalistická knihovna, s. 26.

¹³ In KONRÁD, Zdeněk. *Prověrka výpovědi na místě*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, s. 35, 36.

¹⁴ VAVERA, František. *Kriminalistické aspekty v trestním právu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 131.

¹⁵ KONRÁD, cit. 13, s. 14.

¹⁶ KONRÁD, cit. 3, s. 76.

¹⁷ KONRÁD, cit. 13, s. 14.

a vyhledávání prováděna bez příslušných trestněprocesních náležitostí i v rozporu s doporučeními kriminalistiky. Například je prováděna pod různými názvy (jako prověrka faktů, ověření na místě, rekonstrukce aj.), někdy je provedena bez jakéhokoli označení, o jejím provedení je sepsán pouze nějaký záznam (např. úřední záznam, záznam o šetření), popř. ani žádný záznam sepsán není.“¹⁸ Jako původce těchto problémů souvisejících s využíváním prověrky výpovědi na místě označuje Skácel její nedostatečné teoretické rozpracování a chybějící analýzu jejího uplatnění jako vyšetřovacího úkonu v přípravném řízení, což se negativně odráží právě v kriminalistické praxi.¹⁹ Otázkou zůstává nakolik je tato neblahá situace kriminalistické praxe otázkou minulosti, či zda tato nedůslednost přetrvává do dnešních dní.

K finálnímu zformování prověrky výpovědi na místě jakožto specifické metody kriminalistické praktické činnosti došlo v teorii československé kriminalistiky v průběhu 80. let 20. Stalo se tak mimo jiné za přispění zpracování dvou kandidátských disertačních prací na dané téma, obhájených v letech 1979 a 1985. V roce 1984 byla publikována mezinárodní vysokoškolská učebnice kriminalistiky pod redakcí J. Pješčaka a R. S. Bělkina, v níž se hovoří o prověrce výpovědi na místě jako o specifické metodě kriminalistické praxe. Příslušná kapitola pojednávající o předmětném úkonu pak kromě pojmu, podstaty a významu prověrky obsahuje také pojednání o přípravě k provedení prověrky, taktiku jejího provedení a zvláštnosti její dokumentace. V roce 1986 vydal Kriminalistický ústav Veřejné bezpečnosti v Praze útluou monografii s názvem „Prověrka výpovědi na místě“, jež měla sloužit především potřebám praktického výkonu služby a ve které jsou kromě teoretických poznatků obsažena i praktická doporučení pro taktiku provádění prověrky výpovědi na místě jako samostatného vyšetřovacího úkonu.²⁰ Tímto lze mít proces formování prověrky výpovědi na místě jakožto samostatné metody kriminalistické praxe za dovršený. Na potvrzení své existence přiznáním povahy samostatného vyšetřovacího úkonu si však prověrka na místě musela spolu s dalšími, právem dosud nereflktovanými, kriminalistickými metodami (vyšetřovací experiment, rekonstrukce trestného činu) ještě počkat.

¹⁸ SKÁCEL, cit. 5, s. 217.

¹⁹ Tamtéž, s. 217.

²⁰ KONRÁD, cit. 3, s. 77, shodně také PRERAD, cit. 12, s. 30.

1.1.2 Transformace prověrky výpovědi na místě jako zvláštního způsobu dokazování v trestním právu procesním

Zatímco v kriminalistické praxi se prověrka výpovědi na místě konstitovala již od 50. let 20. století a o jejím konečném zformování jako samostatné metody kriminalistické praxe lze hovořit již v 70., potažmo 80. letech, ohlas v legislativní praxi stále nenacházela. Přitom je nutné si uvědomit, že prověrka výpovědi na místě patří mezi metody, které vznikly v kriminalistické praxi jako reakce na potřeby řešit stále složitější taktické úlohy a získávat v přípravném řízení důkazy, jež nebude možné později v průběhu řízení zpochybnit. Aplikace takových metod s sebou však zákonitě nese potenciál významně zasáhnout do práv a svobod občanů. Právě z toho důvodu kriminalisté žádali zajištění procesních záruk práv a povinností účastníků těchto metod trestním řádem.²¹

Ačkoliv v pěti sovětských socialistických republikách byla prověrka výpovědi na místě jako důkazní prostředek reglementována v trestně procesních kodexech již počátkem 60. let 20. století, v Československu její procesní úprava stále chyběla. Několik desetiletí upozorňovala řada československých kriminalistů na nutnost právní úpravy specifických metod kriminalistické praxe trestním řádem dosud neupravených a zároveň navrhovala úpravy těchto metod *de lege ferenda*.²² Oprávněné požadavky kriminalistické teorie a praxe však byly zákonodárci vyslyšeny až na přelomu tisíciletí, kdy byla zákonem č. 265/2001 Sb. přijata novela trestního řádu, která je pro svůj rozsah nazývána taktéž „velkou novelou“. Předmětnou novelizací došlo k vytvoření nového třetího oddílu v hlavě páté trestního řádu, pojmenovaného „Některé zvláštní způsoby dokazování“, do něžž byla zařazena ustanovení upravující konfrontaci (§ 104a TŘ), rekognici (§ 104b TŘ), vyšetřovací pokus (§ 104c TŘ), rekonstrukci (§ 104d TŘ) a prověrku na místě (§ 104d TŘ).

Reglementace prověrky výpovědi na místě (stejně jako některých dalších vyšetřovacích úkonů zařazených v oddílu třetím hlavy páté trestního řádu) zákonem č. 265/2001 Sb. ovšem nebyla prvním pokusem o legislativní odraz zavedené kriminalistické praxe. Obsahově totožný návrh na úpravu prověrky výpovědi na místě v trestním právu procesním byl obsažen již v předcházejícím vládním návrhu novely trestního řádu, kterým se Poslanecká sněmovna zabývala v letech 1999 a 2000 (sněmovní tisk 383) a který svým usnesením ze dne 16. května

²¹ KONRÁD, cit. 3, s. 5.

²² Tamtéž, s. 5.

2000 zamítla.²³ Potvrzení skutečnosti, že se prověrka výpovědi na místě konstitovala v České republice nejen jako samostatná metoda kriminalistické praxe, ale i jako samostatný vyšetřovací úkon se tak kriminalisté dočkali až 1. 1. 2002, kdy nabyla účinnosti právě tzv. velká novela trestního řádu.

O zhodnocení, do jaké míry naplnila tato právní úprava požadavky kriminalistů a zda odpovídá požadavkům kriminalistické praxe se pokusím v části 3. této práce.

1.2 Pojem, obsah, podstata, význam a cíl prověrky výpovědi na místě

Mám-li ve své práci předložit definici prověrky výpovědi na místě, tak jak jsem si stanovila v úvodu této diplomové práce, jsem přesvědčena, že je třeba postupovat od obecného ke konkrétnímu. V této kapitole se proto nejprve zaměřím na význam a cíl této specifické kriminalistické metody a na základě zjištěných poznatků předložím v jejím závěru vlastní definici.

1.2.1 Význam a cíl prověrky výpovědi na místě

Jednou ze základních zásad, které ovládají trestní řízení, je zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, která našla své vyjádření v § 2 odst. 5 trestního řádu. Podle této zásady je cílem orgánů činných v trestním řízení zjistit co možná nejpřesněji, co se skutečně stalo při spáchání skutku, ve kterém je spatřován trestný čin, a to v takovém rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Klíčovým postupem vedoucím k odhalování, objasňování a vyšetřování kriminalisticky relevantních událostí, tedy zjišťování skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, je proces poznání. V rámci tohoto procesu jsou zkoumány změny v obklopujícím prostředí, jež nastaly právě v důsledku kriminalisticky relevantní události, kdy skrze informace obsažené v těchto změnách lze poznat a dokázat, jakým způsobem a čím byly tyto změny vytvořeny.²⁴ Musil pak nejdůležitější obecné vlastnosti procesu poznání charakterizuje následovně:

- a) *„existence dvou faktorů – subjektu poznání a objektu poznání, přičemž objekt poznání (v našem případě trestný čin) existuje nezávisle na subjektu poznání a subjekt poznání*

²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb.

²⁴ KONRÁD, cit. 13, s. 29.

(vyšetřovatel, státní zástupce, soudce, znalec) disponuje potencionální schopností poznat objekt poznání;

- b) poznání je vzájemným vztahem působení mezi subjektem poznání a objektem poznání;*
- c) nutnost verifikace získaných poznatků praxí nebo různými formálními a dialektickými logickými konstrukcemi. “²⁵*

V rámci procesu poznání využívají kriminalisté různé metody, jimiž si opatřují kriminalisticky a právně relevantní informace a důkazy, přičemž výběr konkrétní metody závisí zejména na povaze získávaných informací. Ačkoliv mají tyto metody společný cíl, každá z nich je specifická a dokáže přispět k jeho naplnění způsobem sobě vlastním. Nejstarší a dosud nejčastěji využívanou kriminalistickou metodou je výslech.²⁶ Jak upozorňuje Konrád, z bohaté kriminalistické i soudní praxe vyplývá, že výpověď získaná metodou výslechu může, a často i obsahuje, podstatné i nepodstatné nepřesnosti, neúplnosti a rozpory. Výskyt těchto nedostatků přitom může být dán buď interpretací mylného obrazu, který si vyslýchaná osoba na základě vnímané události vytvořila nebo záměrným předkládáním lživých a smyšlených údajů o kriminalisticky relevantních událostech vyslýchanou osobou.²⁷ Z toho důvodu a v souladu s výše akcentovanou nutností verifikace získaných poznatků v rámci procesu poznání, vznikla u kriminalistů potřeba pravdivost získané výpovědi náležitě prověřit. Pravdivost podané výpovědi je zjišťována tzv. objektivizací výpovědi, tedy postupem, při kterém jsou skutečnosti, které dříve vyslechnutá osoba ve výpovědi uvedla, porovnávány s obklopujícím prostředím. Za pravdivou je pak považována taková výpověď, která v podstatných faktech odpovídá skutečnému průběhu kriminalisticky relevantní události, resp. objektivně existujícím hmotným změnám v materiálním prostředí, jež byly předmětnou událostí způsobeny.²⁸

Pravdivost výpovědi může být ověřována různými způsoby. Jednotlivá podstatná fakta uvedená ve výpovědi lze např. porovnávat s výsledky expertizních zkoumání, s ohledáním kriminalisticky relevantních míst a jiných objektů, s výsledky vyšetřovacích experimentů, se záznamy kamerových i jiných systémů, s výpovědí jiných osob, s výsledky rekonstrukce atp., v důsledku čehož je pak možné učinit závěr o pravdivosti faktů uvedených v prověřované výpovědi. Je-li však třeba dokázat, že dříve vyslechnutá osoba zná ve výpovědi uvedená fakta

²⁵ MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 57.

²⁶ Výslech lze definovat jako metodu kriminalistické praxe, kterou se ze zákonných důvodů získávají kriminalisticky a právně relevantní informace z paměťových stop obsažených ve vědomí člověka, a to ve formě výpovědi. Viz KONRÁD, cit. 13, s. 33.

²⁷ KONRÁD, cit. 13, s. 19.

²⁸ Tamtéž, s. 27.

právě díky tomu, že se osobně účastnila vyšetřované události, popřípadě ji z bezprostřední blízkosti pozorovala, tedy že byla v inkriminované době osobně přítomna na kriminalisticky relevantním místě či jej jinak bezprostředně vnímala, projeví se výše uvedené metody kriminalistické praxe jako nedostačující.²⁹ V důsledku této potřeby se v kriminalistické praktické činnosti vyvinula metoda, jejíž podstatou je přímé srovnávání podstatných faktů uvedených ve výpovědi, vztahujících se k určitému místu, s objektivní realitou tohoto místa. Místem je přitom u prověrky výpovědi na místě třeba rozumět vymezený prostor, na kterém nebo ve kterém mělo dojít ke kriminalisticky relevantní události, zejména ke spáchání trestného činu nebo k událostem s ním souvisejícím.³⁰ Vycházejí z předpokladu, že místa, objekty a jejich vzájemné vztahy uváděné ve výpovědi jsou známy pouze osobě, která vyšetřovanou událost bezprostředně vnímala (pouze pachatel ví, kde se nachází místo, na kterém schoval krví potřísněné svršky, pouze pachatel ví, kudy přišel na místo činu a kudy z něj odešel, pouze svědek ví, odkud viděl pachatele cosi odhodit do křoví atp.), je nezbytné, aby dříve vyslechnutá osoba přímo na místě demonstrovala reálnou existenci kriminalistických stop, jiných věcných důkazů nebo jiných kriminalisticky významných objektů a situací,³¹ popřípadě popsala okolnosti potřebné k objasnění vztahu těchto objektů k vyšetřované události. V kriminalistické praxi tak vznikl úkon, který je kombinací metod srovnávání (vyšetřovatel porovná situaci na místě s výpovědí osoby a s dalšími shromážděnými údaji), ohledání (vyšetřovatel prozkoumá situaci na označeném místě), modelování (již vyslechnutá osoba demonstruje jednotlivé činnosti), experimentování (vyšetřovatel provádí pokusnou činnost), znovupoznání (již vyslechnutá osoba ukáže místo události a různé objekty na něm) a výslechu (již vyslechnutá osoba popíše a vyličí určité skutkové okolnosti), obecně nazývaný prověrka výpovědi na místě.

Nezná-li osoba, jejíž výpověď se prověřuje, skutečnosti uváděné ve výpovědi z vlastní účasti na předmětné události, nýbrž pouze zprostředkovaně, lze tuto skutečnost při provedení prověrky výpovědi na místě celkem spolehlivě odhalit. Taková osoba zpravidla není schopná označit kudy na místo přišla či z něj odešla, na místě se neorientuje a nedokáže přesvědčivě objasnit vztah na místě se nacházejících objektů k vyšetřované události. Vedle takových případů lze provedením prověrky výpovědi na místě odhalit také situace, kdy se jeden ze spolupachatelů snaží krýt svého komplice tvrzením, že daný skutek spáchal sám bez jakékoliv pomoci. V momentě, kdy je tento na inkriminovaném místě vyzván, aby k objasnění události

²⁹ VAVERA, cit. 14, s. 211.

³⁰ ŠELLENG, cit. 2, s. 24.

³¹ KONRÁD, cit. 13, s. 20.

popsal, popřípadě demonstroval konkrétní činnosti, k nimž dříve došlo a jednotlivé objekty, jež se na místě nachází, vyplyne na povrch, že toho pro účast spolupachatele není schopen.

Stěpičev vidí využití prověrky výpovědi na místě také v možnosti lživě vypovídající osobě přesvědčivě ukázat neudržitelnost její interpretace a nepřekonatelné rozpory mezi její výpovědí a objektivní situací místa, ke kterému se výpověď vztahuje.³² Na tomto místě nicméně vyvstává otázka, zda je takový úkon ještě možné považovat za prověrku výpovědi na místě. Konrád totiž upozorňuje, že od prověrky výpovědi na místě je nezbytné odlišit dílčí taktický způsob provádění kriminalistické metody výslechu, spočívající ve výslechu osoby na určitém místě, a to za účelem psychického působení na lživě vypovídající osobu s cílem překonání její smyšlené výpovědi. Obsah takového postupu spočívá v tom, že vyšetřovatel sám lživě vypovídající osobě demonstruje místa a objekty, která jsou v rozporu s její výpovědí, zatímco dříve vyslechnutá osoba vyšetřovatelem předkládané argumenty srovnává se svojí dřívější výpovědí a zaujímá k nim stanoviska. U prověrky výpovědi na místě je tomu právě naopak, neboť důkazy a jiná fakta demonstruje dříve vyslechnutá osoba a vyšetřovatel je sám srovnává s prověřovanou výpovědí.³³ S přihlédnutím k výše uvedenému se domnívám, že hranice mezi prověrkou výpovědi na místě a výslechem na místě za účelem překonání lživé výpovědi spočívá v okolnosti, zda vyšetřovatel činí konkrétní úkon vyloženě se záměrem demonstrovat lživě vypovídající osobě konkrétní fakta a tedy s cílem její výpověď prolomit, nebo zda je prolomení klamavé výpovědi jakýmsi vedlejším produktem prověrky výpovědi na místě. Dle mého názoru si lze snadno představit situaci, kdy jsou při provádění prověrky výpovědi na místě srovnáváním dřívější výpovědi s faktickou situací místa zjištěny tak zásadní rozpory, pro které musí být osobě, jejíž výpověď se prověřuje, neudržitelnost jejího výkladu natolik zřejmá, že se v důsledku takto vyvinutého psychického tlaku k dřívější fabulaci sama přizná. Při tom je nezbytné uzavřít, že ani demonstrace určitých faktů vyšetřovatelem a poukázání na zjištěné nesrovnalosti nemůže být považována za skutečnost, pro kterou by daný úkon nemohl být považován za prověrku výpovědi na místě. Ve smyslu výše uvedeného lze tedy souhlasit se shora předestřeným názorem S. Stěpičeva.

Vedle pojmu pravdivost výpovědi se v literatuře setkáváme také s pojmem věrohodnost (či též hodnověrnost) výpovědi. Mnozí autoři uvádějí, že právě učinění závěru o věrohodnosti

³² STĚPIČEV, cit. 7, s. 752.

³³ KONRÁD, cit. 13, s. 34.

prověřované výpovědi je jedním z cílů prověrky výpovědi na místě.³⁴ Na tomto místě je nezbytné věnovat pozornost tomu, co tyto dva pojmy znamenají a jak se od sebe liší. Zatímco pravdivost, popř. nepravdivost je imanentní znak výpovědi,³⁵ který je determinován tím, zda konkrétní výpověď v podstatných okolnostech odpovídá, resp. neodpovídá objektivní realitě, věrohodnost je ryze záležitostí hodnocení výpovědi příslušnými orgány činnými v trestním řízení, spočívajícím v posouzení míry shody mezi poznatky získanými výpovědí a skutečným stavem věci.³⁶ Při činění závěru o věrohodnosti výpovědi jsou pak váženy znaky svědčící pro nebo proti věrohodnosti, přičemž míra pravdivosti výpovědi je jen jedním z nich.³⁷ Z uvedeného vyplývá, že zatímco závěr o pravdivosti či nepravdivosti výpovědi je výsledkům prověrky výpovědi na místě vlastní bez dalšího, závěr o věrohodnosti nikoliv. Tento závěr musí být naopak učiněn subjektivním posouzením různorodých faktorů ovlivňujících podobu výpovědi v jejich vzájemné propojenosti, kdy výsledky prověrky výpovědi na místě mají v tomto procesu charakter pouhé pomůcky. Je tedy zřejmé, že ačkoliv výsledky prověrky výpovědi na místě mohou příslušným orgánům při vyslovení závěru o věrohodnosti prověřované výpovědi výrazně pomoci, nelze jim přisoudit povahu jediného určujícího faktoru, neboť kategorie věrohodnosti je mnohem širší a je ovlivňována mnoha různými aspekty. Domnívám se, že výše uvedené mi dovoluje uzavřít, že vyslovení závěru o věrohodnosti prověřované výpovědi nemůže být řazeno mezi bezprostřední cíle kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě.

Jak plyne ze shora uvedeného, klíčovým aspektem kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě je aktivní účast osoby, jejíž výpověď se prověřuje. Tato skutečnost vyplývá zejména z předpokladu, že právě pouze osoba, která byla osobně účastna vyšetřované události (nebo ji jinak bezprostředně vnímala) je schopna uvést a popsat skutečnosti, které vedly ke vzniku hmotných změn v materiálním prostředí kriminalisticky relevantního místa. Jedině je-li dříve vyslechnutá osoba v průběhu prověrky výpovědi na místě aktivní, lze uspokojivě

³⁴ srov. např. SKÁCEL, cit. 5, s. 224; STĚPIČEV, cit. 7, s. 752.

³⁵ KONRÁD, cit. 13, s. 9.

³⁶ NETT, Alexander. K problematice věrohodnosti výpovědi svědků. In *Pokroky v kriminalistice. Díl 1*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2004. s. 210.

³⁷ Ačkoliv trestní řád neobsahuje ani demonstrativní výčet okolností významných pro zjištění věrohodnosti svědka, odborná literatura hovoří o rozličných faktorech determinujících hodnověrnost předmětné výpovědi. Těmi jsou např. poměr vyslychané osoby k vyšetřované věci, poměr této osoby ke stranám řízení, bezúhonnost vyslychané osoby, její zájem na výsledku řízení, schopnost této osoby správně vnímat, zapamatovat si a reprodukovat významné skutečnosti, popř. výsledky znaleckého zkoumání stran duševního stavu vyslychané osoby. Dále lze na věrohodnost dané výpovědi usuzovat také ze způsobu sdělování při výslechu a doprovodného nonverbálního chování. Viz NETT, cit. 36, s. 209-222.

posoudit, zda skutečnosti uvedené ve výpovědi zná tato osoba z vlastní účasti na vyšetřované události či nikoliv. Činnost osoby, jejíž výpověď se prověřuje, v rámci provádění prověrky výpovědi na místě přitom spočívá především v tom, že tato osoba ukáže místa a objekty spojené s vyšetřovanou událostí, o kterých dříve hovořila. Dále, je-li potřeba objasnit vztah určitých objektů k vyšetřované události, popíše dříve vyslechnutá osoba okolnosti k tomu nezbytné.³⁸ Zároveň si lze představit situaci, kdy osoba dříve vyslechnutá při prověrce výpovědi na místě uvede fakta nová, v dřívější výpovědi zcela opomenutá, na které si vzpomene až v důsledku opětovného vnímání situace místa činu (či jinak kriminalisticky významného místa).³⁹ Z uvedeného lze proto vyvodit, že provedení prověrky výpovědi na místě kriminalistům umožňuje nejen objektivizaci předem získané výpovědi prověřit její pravdivost, ale také zjistit doplňující a upřesňující informace, jakož i skutečnosti zcela nové.

Z výše předložených poznatků je zřejmá specifická povaha prověrky výpovědi na místě, neboť tato je nejenom metodou poznání kriminalisticky relevantní události, ale zároveň je jedním z prostředků verifikace poznatků již získaných v rámci procesu zjišťování skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.⁴⁰ V metodě prověrky výpovědi na místě se tedy v zásadě prolínají dvě úrovně procesu poznání, a sice rovina poznání kriminalisticky relevantní události s rovinou verifikace již získaných poznatků. A právě v této kombinaci lze spatřovat obecný význam prověrky výpovědi na místě jakožto specifické metody kriminalistické praxe.

Vše výše uvedené, domnívám se, opravňuje závěr, že primárním cílem prověrky výpovědi na místě je objektivizovat dříve učiněnou výpověď a tím tuto výpověď buď potvrdit, upřesnit, nebo vyvrátit. Konkrétně pak lze hovořit zejména o prověření, zda místa a objekty, o kterých osoba dříve vypovídala, skutečně existují, zda osoba, jejíž výpověď se prověřuje, ví, kde se nachází stopy vyšetřované události, popř. zda ví, kde se nachází věci z trestně činnosti pocházející, vražedná zbraň či jiné objekty důležité pro trestní řízení.⁴¹ Vedle objektivizace vytyčují mnozí autoři další, tzv. dílčí cíle prověrky výpovědi na místě, mezi které řadí upřesnění předchozí výpovědi a její případné doplnění, objasnění rozporů ve výpovědích několika svědků, obviněných či podezřelých, zjištění okolností, které vedly nebo napomohly ke spáchání

³⁸ KONRÁD, cit. 13, s. 28.

³⁹ To je ostatně jeden z běžných taktických postupů pomoci vyslýchanému s překonáním zdánlivě zapomenutého či s překonáním nedostatku reprodukce a chybných vzpomínek, využívaný například při výslechu na místě. Srov. KONRÁD, cit. 13, s. 26.

⁴⁰ Tamtéž, s. 30.

⁴¹ KONRÁD, cit. 3, s. 84.

trestného činu atp.⁴² Neopomenutelným a nezpochybnitelným cílem prověrky výpovědi na místě nicméně je získání dalších důkazů, tedy přesněji zjištění nových pramenů důkazů a jiných kriminalisticky relevantních informací, zajištění nových důkazů a prověření důkazů dosud nashromážděných.⁴³ Uvedené vyplývá ze skutečnosti, že kriminalisticky relevantní místo obsahuje mnoho změn způsobených v důsledku kriminalisticky relevantní události, ze kterých je možné vyčíst mnohé informace vypovídající o způsobu jejich vzniku, tedy o skutečném skutkovém průběhu vyšetřované události. A právě v tomto lze spatřovat jedinečnost prověrky výpovědi na místě, tedy ve skutečnosti, že současně s objektivizací dříve učiněné výpovědi jsou kriminalistům prezentovány kriminalisticky významné objekty, které mohou být bez dalšího zajištěny pro potřeby dokazování.

1.2.2 Obsah prověrky výpovědi na místě

Chceme-li vyřešit otázku obsahu kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě, je třeba se zaměřit na činnosti, ke kterým v rámci této metody dochází. Jak si povšimnul Konrád, čeští kriminalisté dlouhodobě (v návaznosti na československé a sovětské kriminalisty) vymezují pojem prověrky výpovědi na místě pouhým popisem jejího obsahu,⁴⁴ tedy právě popisem činností jednotlivých osob zúčastněných na provedení prověrky výpovědi na místě. Takový způsob vymezení pojmu se nejeví jako vhodný, z předmětných definic však lze vyjít právě při hledání odpovědi na otázku, co je obsahem této specifické metody kriminalistické praxe.

Jak uvádí Skácel, hlavním východiskem při formulaci definice prověrky výpovědi na místě byla v sedmdesátých letech 20. století pro mnoho českých i sovětských autorů definice poskytnutá sovětským autorem L. A. Soja-Serkem v roce 1966, který uvádí, že „*prověrka výpovědi na místě spočívá v tom, že dříve vyslechnutá osoba ukáže místa a objekty spojené s vyšetřovanou událostí, že popíše tuto událost, demonstruje jednotlivé činnosti, dále ve zkoumání faktické situace daného místa, se kterou se srovnávají dříve zjištěné údaje za účelem prověrky dosud získaných a zjištění nových faktických údajů.*“⁴⁵ V roce 1969 definoval Heřmánek (s odkazem na práci L. A. Soja-Serka) prověrku výpovědi na místě jako „*vyšetřovací*

⁴² srov. SKÁCEL, cit. 5, s. 225; HEŘMÁNEK, cit. 11, s. 145; KONRÁD, cit. 13, s. 31.

⁴³ KONRÁD, cit. 13, s. 31.

⁴⁴ Tamtéž, s. 23-24.

⁴⁵ In SKÁCEL, cit. 5, s. 219.

*úkon, při kterém a) vyslechnutá osoba (poškozený, svědek, obviněný nebo podezřelý) ukáže místa a objekty spojené s vyšetřovanou událostí a popíše a demonstruje zde jednotlivé činnosti uvedené při výslechu, b) vyšetřovatel prozkoumá situaci tohoto místa a porovná ji s výpovědí s cílem prověření a upřesnění oznámených, eventuálně získaných faktů.*⁴⁶

Z předložených definic je na první pohled patrná již deklarovaná návaznost vymezení obsahu prověrky výpovědi na místě, kdy tyto se liší pouze větnou skladbou a volbou určitých slov. Osobně se přitom ztotožňuji s Konrádem, že měla-li by dříve vyslechnutá osoba, jejíž výpověď se prověřuje, na místě demonstrovat jednotlivé činnosti uvedené při výslechu, jednalo by se de facto o rekonstruování celé události, tak jak ji vyslýchaný popisuje, což není podstatou prověrky výpovědi na místě.⁴⁷ Zároveň, pokud by dříve vyslechnutá osoba měla na místě popsat událost a jednotlivé činnosti, tak by na místě pouze opakovala svou výpověď, v důsledku čehož by se obsah prověrky na místě zbytečně rozšířil a setřela by se tím její specifika, neboť by se jednalo o úkon víceméně totožný výslechem na místě. Prověrka výpovědi na místě by proto měla obsahovat pouze prvky výpovědi, tedy stručné a výstižné vysvětlení nezbytných skutečností, které souvisí s označeným místem a s objekty na něm se nacházejícími, bez opakování dříve vypovězeného.⁴⁸ V ostatních náležitostech se však oba výše uvedené popisy obsahu pojmu prověrky výpovědi na místě jeví z pohledu současného stupně poznání jako velmi přesné a výstižné.

Patrně vědom si výše popsaných nedostatků, zformuloval Skácel v roce 1979 vlastní definici pojmu prověrka výpovědi na místě, ve které ji definuje jako „*vyšetřovací úkon, který spočívá v tom, že dříve vyslechnutá osoba ukáže místa a objekty související s vyšetřovanou událostí, popíše okolnosti potřebné k objasnění vztahu těchto objektů k vyšetřované události, popř. demonstruje některé činnosti k bližšímu objasnění tohoto vztahu a v tom, že orgán činný v trestním řízení prozkoumá ukázané místo a objekty, porovná výpověď i zjištěné skutečnosti s faktickou situací na onom místě, aby prověřil důkazy dosud nashromážděné a zjistil další.*“⁴⁹ Kontinuita předmětného vymezení s výše uvedenými definicemi je na první pohled zřejmá. Při jeho bližším studiu nicméně zjistíme, že Skácel nahradil aktivitu spočívající v „popisu jednotlivých činností uvedených při výslechu“ tím, že osoba jejíž výpověď se prověřuje „popíše okolnosti potřebné k objasnění vztahu ukázaných objektů k vyšetřované události“. Taková

⁴⁶ HEŘMÁNEK, cit. 11, s. 145.

⁴⁷ KONRÁD, cit. 13, s. 20.

⁴⁸ SKÁCEL, cit. 5, s. 222.

⁴⁹ Tamtéž, s. 223

změna se jeví jako velice vhodná, a to právě s ohledem na výše zmíněné nežádoucí a nadbytečné opakování dříve učiněné výpovědi na místě. Vedle toho omezuje Skácel ve své definici požadavek demonstrace jednotlivých činností na jakýsi prostředek názornosti, který je využíván pouze tehdy, je-li to nezbytné k bližšímu objasnění vztahu jednotlivých objektů k vyšetřované události.

Z rozličných pozdějších definic lze usuzovat, že Skácelova pregnantní definice se pro mnohé československé i české autory stala při jejich snahách o vymezení kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě neotřesitelným východiskem.⁵⁰ Straus tak v roce 2005 definoval prověrku výpovědi na místě jako „specifickou metodu kriminalistické praktické činnosti spočívající v tom, že vyslechnutá osoba dobrovolně ukáže místa a objekty spojené s vyšetřovanou událostí, popíše na místě okolnosti potřebné k objasnění vztahu určitých objektů k vyšetřované události a demonstruje některé činnosti, přičemž kriminalista zkoumá ukázané místo a objekty, porovnává výpověď s faktickou situací místa a dokumentuje průběh a výsledky prověrky na místě.“⁵¹ Jak je patrné, Straus rozšířil Skácelovu definici o podmínku dobrovolné aktivní účasti osoby, jejíž výpověď se prověřuje, na provedení prověrky výpovědi na místě. Zde je však třeba poznamenat, že dobrovolnost účasti je sice nezbytnou náležitostí prověrky výpovědi na místě, ale spíše než o její pojmový znak se jedná o vyjádření jedné ze základních taktických zásad aplikace prověrky výpovědi na místě, jak shodně uvádí Konrád.⁵² Ve Strausově definici dále vypadl jeden z cílů prověrky výpovědi na místě, a sice prověření dosud shromážděných důkazů a zajištění dalších. Naopak, autor obohatil své vymezení pojmu, resp. obsahu prověrky výpovědi na místě o činnost orgánu činného v trestním řízení spočívající v dokumentaci průběhu a výsledků prověrky výpovědi na místě. Leč i s touto variací si dovoluji vyjádřit svůj nesouhlas. Náležitá dokumentace prověrky výpovědi na místě je nepochybně důležitá, nicméně jedná se toliko o náležitost stran procesní použitelnosti výsledků vyšetřovacích úkonů obecně a nelze tak hovořit o specifické činnosti, kterou by se prověrka výpovědi na místě odlišovala od jiných metod kriminalistické praxe. Jinak řečeno, není jejím pojmovým znakem. Je-li však našim cílem vymezit obsah prověrky výpovědi na místě, je její

⁵⁰ KONRÁD, Zdeněk. K teoretickým otázkám pojmu, podstaty a významu prověrky výpovědi na místě. *Kriminalistika* [online]. 2007, č. 4, [cit. 2019-10-20]. Dostupný z WWW: <https://web.archive.org/web/20090206034257/http://web.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2007/04/konrad.pdf>.

⁵¹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 140.

⁵² KONRÁD, cit. 13, s. 22.

dokumentace bezpochyby nepostradatelnou činností orgánů činných v trestním řízení, na kterou nesmí být zapomínáno.

S odkazem na výše předložený vzorek definic lze učinit následující závěr o obsahu prověrky výpovědi na místě, a sice že při této specifické metodě kriminalistické praxe:

- dříve vyslechnutá osoba ukazuje místa a objekty související s vyšetřovanou událostí;
- dříve vyslechnutá osoba popisuje okolnosti potřebné k objasnění vztahu těchto objektů k vyšetřované události;
- je-li to nezbytné, dříve vyslechnutá osoba demonstruje některé činnosti k bližšímu objasnění vztahu těchto objektů k vyšetřované události;
- orgán činný v trestním řízení zkoumá ukázané místo a objekty na něm;
- orgán činný v trestním řízení porovnává dříve učiněnou výpověď a zjištěné skutečnosti s faktickou situací na místě;
- orgán činný v trestním řízení zajišťuje věci důležité pro trestní řízení;
- orgán činný v trestním řízení dokumentuje průběh a výsledky prověrky výpovědi na místě.

1.2.3 Podstata prověrky výpovědi na místě

K podstatě prověrky výpovědi na místě jakožto metody kriminalistické praxe bylo již shora v textu této kapitoly uvedeno, že podstatou tohoto úkonu je třeba rozumět přímé srovnávání podstatných faktů uvedených ve výpovědi, jež se vztahují se k určitému místu, s objektivní realitou tohoto místa. Takové vymezení se však nejeví všem autorům jako jednoznačné a v odborné literatuře se lze setkat s různými vytyčeními podstaty prověrky výpovědi na místě. Tak například Prerad v roce 1972 píše: „*Podstata prověrky na místě spočívá obvykle v ukázání místa (příchodu, odchodu z místa) nebo demonstraci na tomto místě svých jednání nebo jednání jiných osob spojených s vyšetřovanou událostí.*“⁵³ Podobně Krajník vidí podstatu prověrky na místě v tom, že osoba ukáže místa a objekty spojené s danou událostí, popíše na místě okolnosti potřebné k objasnění vztahu určitých objektů k této události a demonstruje některé činnosti, je-li demonstrace potřebná.⁵⁴ Je zřejmé, že při vymezení podstaty prověrky výpovědi na místě se shora uvedení autoři (stejně jako při vymezení pojmu prověrky

⁵³ PRERAD, cit. 12, s. 27.

⁵⁴ In KONRÁD, cit. 13, s. 27.

výpovědi na místě) omezili toliko na výčet některých obsahových náležitostí této metody kriminalistické praxe, aniž by se jim povedlo identifikovat její pravou podstatu. Stejným způsobem, avšak o něco šířeji, vymezuje podstatu prověrky výpovědi na místě Skácel.⁵⁵ Z dikce jeho článku však vyplývá, že termíny *obsah* a *podstata* používá de facto promiscue. Poněkud jiným způsobem, avšak stále ne vhodně, vymezili podstatu prověrky výpovědi na místě autoři vysokoškolské učebnice z oblasti trestního práva procesního, kteří uvádějí, že „*podstatou tohoto úkonu trestního řízení je tedy odstranění neúplnosti, rozporů či nepřesností údajů důležitých pro trestní řízení, a to za bezprostřední a dobrovolné přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka na určitém místě.*“⁵⁶ Dané vymezení přitom není ničím jiným, než identifikací cíle zkoumaného úkonu, nikoliv jeho podstaty.

Pravou podstatu prověrky výpovědi na místě je přitom třeba spatřovat v tom, co jí odlišuje od ostatních metod kriminalistické praxe. Je-li podstatou vyšetřovacího pokusu pokusná činnost,⁵⁷ podstatou rekognice metoda znovupoznání,⁵⁸ podstatou rekonstrukce metoda modelování,⁵⁹ a podstatou výslechu metoda reprodukce,⁶⁰ pak je nezbytné dojít k závěru, že podstatou prověrky výpovědi na místě je metoda srovnávání.⁶¹ Právě tomuto závěru odpovídá shora uvedené vymezení.

1.2.4 Pojem prověrky výpovědi na místě

Jak bylo již výše předestřeno, čeští kriminalisté tradičně, ač nelogicky, vymezují pojem prověrky výpovědi na místě pouhým popisem jejího obsahu, tedy výčtem činností, ke kterým v rámci provádění prověrky výpovědi na místě dochází. Od tohoto trendu se distancoval Konrád, když ve své monografii předložil následující definici prověrky výpovědi na místě, a sice: „*specifická metoda kriminalistické praxe, kterou se získávají kriminalisticky a právně relevantní informace srovnáváním dříve učiněné výpovědi o určitém místě a na něm se nacházejících objektů s momentální objektivní situací místa a zajišťováním na něm se*

⁵⁵ SKÁCEL, cit. 5, s. 222.

⁵⁶ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ Dagmar a GRÍVNA Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 430.

⁵⁷ PRERAD, cit. 12, s. 29.

⁵⁸ Tamtéž, s. 24

⁵⁹ KONRÁD, cit. 13, s. 36.

⁶⁰ Tamtéž, s. 33

⁶¹ KONRÁD, cit. 48.

*nacházejících věcí důležitých pro trestní řízení, přímo demonstrovanych dříve vyslechnutou osobou.*⁶²

Z definic obsažených v kapitole 1.2.2 lze zobecněním vyvodit, že pojmovými znaky, které utvářejí kriminalistickou metodu prověrky výpovědi na místě jsou:

- dříve učiněná výpověď vztahující se k místu a na něm se nacházejícím objektům;
- aktivní účast osoby jejíž výpověď s prověřuje;
- objasnění vztahu objektů nacházejících se na místě k vyšetřované události;
- případná demonstrace činností a objektů;
- metoda srovnávání;
- zajišťování věcí důležitých pro trestní řízení.

V návaznosti na výše uvedené jsem dospěla k vlastní definici prověrky výpovědi na místě, která dle mého názoru vhodně vystihuje podstatu, obsah, význam i cíl této specifické metody kriminalistické praxe. Při formulování tohoto vymezení jsem vycházela z výše předestřené definice předložené Konrádem, kterou jsem rozšířila níže uvedeným způsobem.

Zaprvé, srovnáním shora uvedených pojmových znaků s definicí prověrky výpovědi na místě předloženou doc. Konrádem docházím k závěru, že v jeho definici není reflektována skutečnost, že k získávání kriminalisticky a právně relevantních informací dochází při provádění prověrky výpovědi na místě nejen *srovnáváním* dříve učiněné výpovědi s momentální objektivní situací místa a *zajišťováním* věcí důležitých pro trestní řízení, které se na místě nacházejí, ale také *objasňováním* vztahu mezi vyšetřovanou událostí a objekty, které se na místě nacházejí. Takové objasňování nezbytně předpokládá aktivní činnost osoby, jejíž výpověď se prověřuje, spočívající v tom, že tato osoba na výzvu vyšetřovatele popíše určité okolnosti vyšetřované události, tedy uvede nová, resp. doplňující a vysvětlující, dříve neuvedená fakta. Tuto aktivní účast přitom dle mého názoru nelze podřadit ani pod jednu z činností reflektovaných v předmetné definici, a proto navrhuji Konrádovo vymezení prověrky výpovědi na místě odpovídajícím způsobem rozšířit.

Zadruhé, jak uvedeno shora v této práci, klíčovým aspektem kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě je aktivní účast osoby, jejíž výpověď se prověřuje. Ta je v Konrádově definici vyjádřena pouze ve spojitosti se zajišťováním věcí důležitých pro trestní řízení, a to tak, že dříve vyslechnutá osoba tyto věci demonstruje. Domnívám se však, že

⁶² KONRÁD, cit. 3, s. 81.

činnosti dříve vyslechnuté osoby mohou být v rámci provádění prověrky výpovědi na místě mnohem rozmanitější. Tak např. se jedná o výše uvedené popisování okolností za účelem objasnění vztahu mezi objekty nacházejícími se na místě a vyšetřovanou událostí. Další nové, dosud neuvedené informace pak může osoba, jejíž výpověď se prověřuje, přednést v důsledku asociací vyvolaných opětovným spatřením konkrétního místa či objektů na něm se nacházejících. V neposlední řadě provádí dříve vyslechnutá osoba demonstraci, avšak nejde pouze o demonstraci významných objektů na místě (jak uvedeno v definici), ale případně i předvedení některých činností, ke kterým při vyšetřované události došlo, je-li toho třeba. Předestřený nástin činností tedy, dle mého, opravňuje závěr o vhodnosti zahrnutí požadavku aktivní činnosti dříve vyslechnuté osoby do definice pojmu prověrky výpovědi na místě, neboť tento dostatečně obecně zastřešuje veškeré žádoucí činnosti osoby, jejíž výpověď se prověřuje, které může tato v rámci provádění prověrky výpovědi na místě potenciálně vykonávat.

S odkazem na vše výše uvedené si dovoluji předložit vlastní definici prověrky výpovědi na místě, ze které budu v následujících částech práce vycházet, a sice: **Prověrka výpovědi na místě je specifická metoda kriminalistické praxe, kterou se za aktivní účasti dříve vyslechnuté osoby získávají kriminalisticky a právně relevantní informace srovnáváním dříve učiněné výpovědi o určitém místě a na něm se nacházejících objektů s momentální objektivní situací místa, objasňováním vztahu mezi těmito objekty a vyšetřovanou událostí a zajišťováním věcí důležitých pro trestní řízení nacházejících se na daném místě.**

1.3 Vztah prověrky výpovědi na místě k vybraným metodám kriminalistické praxe

Jak bylo již předestřeno výše, kriminalistická nauka nebyla stran názoru na samostatnost prověrky výpovědi na místě vždy jednotná. Zatímco někteří autoři byli přesvědčení o její samostatnosti, jiní ji podřazovali pod metodu kriminalistické rekonstrukce, vyšetřovacího experimentu nebo dokonce pod metodu rekognice. Ani praxe nebyla, a patrně stále není, v ohledu odlišování jednotlivých vyšetřovacích úkonů důsledná, když běžně jednotlivé vyšetřovací úkony zaměňuje a nesprávně je nazývá. Uvedené vyplývá i z poměrně nedávného výzkumu doc. Konráda, který v rámci své výzkumné činnosti analyzoval 25 protokolů o provedení prověrky výpovědi na místě realizovaných orgány Služby kriminální policie a vyšetřování krajských ředitelství Policie ČR, přičemž došel ke zjištění, že z 25 zkoumaných prověrek měl obsahové náležitosti prověrky výpovědi na místě, tak jak je konstituovala

kriminalistická věda, všehovšudy jeden ze zkoumaných úkonů. Ostatní úkony pak vykazovaly veškeré formální i obsahové náležitosti kriminalistické rekonstrukce trestného činu.⁶³ Z výše uvedených důvodů, a také pro účely třetí části této práce, zařazuji do své práce tuto kapitolu, ve které předložím základní vymezení vybraných metod kriminalistické praxe, které bývají s prověrkou výpovědi na místě nejčastěji zaměňovány, ať už kriminalistickou teorií či v rámci kriminalistické praktické činnosti, a identifikuji základní rozdíly, které prověrku výpovědi na místě od těchto metod odlišují.

1.3.1 Prověrka výpovědi na místě a výslech

Výslech je bezesporu dlouhodobě nejužívanější kriminalistickou metodou získávání kriminalisticky i právně relevantních informací a prakticky žádné vyšetřování se neobejde bez jeho využití. Kriminalistická nauka definuje výslech jako „*metodu kriminalistické praxe, kterou se z důvodu uvedených v zákoně získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně relevantní informace z paměťových stop obsažených ve vědomí člověka, za přísného dodržení práv a povinností vyslychaného i vyslychajícího.*“⁶⁴ Podstatu výslechu je tudíž třeba spatřovat v získání verbálního sdělení, tedy výpovědi, vyčleněním informace z paměťové stopy reprodukcí dříve vnímaného.⁶⁵ Výpověď je pak nejen významným pramenem kriminalisticky a právně relevantních informací, ale také důležitým důkazním prostředkem z hlediska trestněprocesního.⁶⁶

Průběh výslechu lze rozdělit v zásadě do třech základních stadií, a to stadium úvodní, monologická část a část dialogická. Po úvodní části, ve které je nezbytné zjistit totožnost vyslychané osoby, její poměr k vyšetřované věci a tuto řádně poučit o jejích právech a povinnostech, následuje část monologická. V rámci této části je vyslychaná osoba vyšetřovatelem vyzvána, aby uceleně vylíčila veškeré okolnosti vztahující se ke kriminalisticky relevantní události, které jsou jí známy. Nicméně, reálně jsou při této části výslechu uváděny pouze ty údaje, které si vyslychaná osoba uchovala v paměti a které si při výslechu vybavila a byla schopna je reprodukovat. Proto jsou v navazující dialogické části výslechu společným postupem vyslychajícího a vyslychaného odstraňovány nedostatky, rozpory a nejasnosti údajů

⁶³ KONRÁD, cit. 3, s. 90.

⁶⁴ KONRÁD, cit. 13, s. 33.

⁶⁵ Tamtéž, s. 33.

⁶⁶ Tamtéž, s. 19.

uvedených v monologu. Vyšetřovatel přitom volí takové taktické postupy, které mu umožňují pomoci vyslýchanému vybavit si zdánlivě zapomenuté, překonat chybné vzpomínky i subjektivní nedostatky reprodukce či psychologicky působit na vyslýchaného tak, aby byla překonána jeho lživá výpověď.⁶⁷ Vyslýchaný může být zároveň vyzván, aby pro názornost něco demonstroval⁶⁸ – např. způsob držení určitého předmětu či určitou pozici, ve které se v inkriminované době nacházel, popř. aby nakreslil plánec místa činu atp. Na základě výše uvedeného lze tedy uzavřít, že výpověď učiněná při výslechu se vztahuje ke všem okolnostem vyšetřované události, které vyslýchaná osoba zná a měla by tak poskytovat ucelený obraz, který si o daném skutku tato osoba na základě jeho vnímání utvořila.

Kriminalistická metoda výslechu může být ze své povahy prováděna v zásadě kdekoliv, nicméně nejčastěji se tak děje na policejní služebně, která kriminalistům poskytuje vhodné zázemí. Lze si tak představit např. výslech prováděný ve zdravotnickém zařízení, je-li vyslýchána osoba upoutaná na nemocniční lůžko atp. Výslech lze učinit také na kriminalisticky významném místě, ke kterému se daná výpověď vztahuje. V takovém případě se jedná o dílčí taktický způsob, kterým kriminalista může sledovat v zásadě dva cíle – jednak pomoci vyslýchanému překonat zdánlivě zapomenuté, subjektivní nedostatky reprodukce nebo chybné vzpomínky, popř. prolomit klamavou výpověď prostřednictvím psychického působení na lživě vypovídající osobu.⁶⁹ Takový úkon se přitom svou povahou velmi blíží metodě prověrky výpovědi na místě, avšak je nezbytné uvědomit si jejich odlišnosti.

Jde-li o pomoc vyslýchanému překonat nedostatky jeho výpovědi, pak podstatou tohoto úkonu i nadále zůstává získání verbálního sdělení vydělením informace z paměťové stopy reprodukcí vnímaného, úkon je však prováděn na k tomu záměrně zvoleném vhodném místě, jehož opětovné spatření má stimulovat paměťovou stopu a aktivizovat zdánlivě zapomenutá asociační spojení. I v rámci prověrky výpovědi může nepochybně nastat situace, kdy dříve vyslechnutá osoba uvede v důsledku opakovaného vnímání určitého místa nové, dosud nesdělené informace. V takovém případě se však jedná o pouhý prvek výpovědi, který není dominujícím prvkem metody prověrky výpovědi na místě, a proto se při ní vyskytuje ve velice zjednodušené formě. Dalo by se tedy říci, že doplnění výpovědi o nová sdělení je jakýmsi vedlejším produktem prověrky výpovědi na místě a na hlavní podstatě úkonu to ničeho

⁶⁷ MUSIL Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Beck, 2004, s. 330-332.

⁶⁸ KONRÁD, cit. 13, s. 34.

⁶⁹ Tamtéž, s. 34.

nemění.⁷⁰ Ke stejnému závěru lze dospět v případě provedení výslechu na místě za účelem prolomení lživé výpovědi, kdy hlavní rozdíl mezi tímto dílčím taktickým postupem výslechu a kriminalistickou metodou prověrky výpovědi na místě spočívá v okolnosti, zda vyšetřovatel činí konkrétní úkon vyloženě se záměrem demonstrovat lživě vypovídající osobě konkrétní fakta a tedy s cílem její výpověď prolomit, nebo zda k prolomení klamavé výpovědi dojde spontánně při provádění prověrky výpovědi na místě.

Domnívám se, že výše uvedené mi dovoluje uzavřít, že hlavní rozdíly odlišující kriminalistické metody výslechu a prověrky výpovědi na místě jsou zejména tyto:

- Zatímco podstatou výslechu je získání výpovědi vyčleněním informace z paměťové stopy reprodukcí dříve vnímaného, podstatou prověrky výpovědi na místě je přímé srovnávání podstatných faktů uvedených ve výpovědi vztahujících se k určitému místu s objektivní realitou tohoto místa.
- Jak vyplývá již ze samostatného názvu prověrky výpovědi na místě, provedení výslechu ve smyslu získání výpovědi je nezbytným předpokladem pro realizaci prověrky výpovědi na místě, bez kterého nemůže být daný úkon uskutečněn.
- Prověrka výpovědi na místě je, v porovnání s výslechem, úkonem s výrazně užším zaměřením, neboť zatímco výslechem jsou získávány údaje vztahující se zpravidla ke všem okolnostem vyšetřovaného případu, prověrkou výpovědi na místě je prověřována jen ta část výpovědi, která se týká toliko konkrétního místa a kterou na tomto místě lze prověřit.⁷¹
- Na rozdíl od prověrky výpovědi na místě, která může být provedena výhradně pouze na místě, kterého se daná výpověď týká, může být výslech proveden prakticky kdekoliv.

1.3.2 Prověrka výpovědi na místě a ohledání místa

Ohledání je jeden z nejběžnějších a nejzákladnějších úkonů prováděný orgány činnými v trestním řízení při vyšetřování kriminalisticky relevantní události. Je tomu tak zejména proto, že trestný čin, stejně jako jakákoliv jiná událost, probíhá v konkrétních podmínkách místa a času a jeho průběh způsobuje v obklopujícím prostředí určité změny. Bezprostřední pozorování a zkoumání těchto změn pak kriminalistům umožňuje získat informace vypovídající o samotné

⁷⁰ Tamtéž, s. 34.

⁷¹ SKÁCEL, Jan. Vztah prověrky výpovědi na místě k jiným vyšetřovacím úkonům. *Československá kriminalistika*. 1980, č. 4, s. 364.

události, jejím průběhu, ale i jejích příčinách, dále o okolnostech, za kterých k události došlo, osobách, na ní zúčastněných, použitých nástrojích, motivech jednání atp. Teorie proto ohledání definuje jako: „*metoda kriminalistické praktické činnosti, jejíž podstata spočívá v cílevědomém, přímém, bezprostředním pozorování a zkoumání kriminalisticky relevantních objektů vlastními smysly orgánů činných v trestním řízení, ve vyhledávání změn, dokumentování stavu objektů a hodnocení vlastních zjištění*“.⁷²

I u ohledání rozeznává kriminalistická teorie různé druhy tohoto úkonu. V první řadě hraje roli charakter ohledávaného předmětu, podle kterého můžeme rozlišit ohledání fyzické osoby (např. jde-li o prohlídku těla živé osoby, odběr krve či jiného biologického materiálu, zjištění totožnosti osoby, popř. prohlídku a pitvu mrtvoly) a ohledání věci (jsou-li ohledávány předměty, dokumenty, listiny atp.). Za zvláštní případ ohledání se považuje ohledání místa činu, či jiného kriminalisticky významného místa, jelikož tyto mají komplexní charakter a slouží k zajištění stop a nalezených věcí.⁷³ Právě na tuto formu ohledání je zaměřena tato podkapitola, jelikož jde o úkon nejpravděpodobněji zaměnitelný s prověrkou výpovědi na místě.

Jak uvádí odborná literatura⁷⁴, ohledání místa činu je třeba provést v co nejkratší době od vzniku konečné struktury ohledávaného objektu, neboť každá stopa v materiálním prostředí velmi rychle podléhá změnám, které negativně ovlivňují její informační hodnotu. Obecný požadavek rychlosti a včasnosti provedení úkonu se tudíž u ohledání mění v požadavek neodkladnosti. Ohledání místa činu proto často bývá provedeno již před zahájením trestního stíhání, což z něj činí typický prvotní úkon a významný počáteční zdroj informací o vyšetřované události⁷⁵, když kriminalistům umožňuje zejména vytvořit si celkovou představu o kriminalisticky významném místě, zjistit jaké konkrétní objekty se na místě nacházejí a posoudit jejich účel, význam a vztah k vyšetřované události, vyhledat a zajistit stopy a jiné důkazy nacházející se na místě, vyvodit domněnky o druhu a charakteru použitých nástrojů, modelovat pravděpodobný mechanismus události, učinit si představu o některých rysech pachatele atd. Samotné ohledání se přitom uskutečňuje především zjišťováním, zkoumáním, hodnocením, a dokumentováním materiální situace místa.⁷⁶ Jinými slovy, činnost vyvíjená v rámci ohledání se soustředí na hmotné objekty a stopy, které jsou příslušným objektem

⁷² MUSIL, KONRÁD, SUCHÁNEK, cit. 67, s. 315.

⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013; komentář k § 113, bod č. 3.

⁷⁴ MUSIL, KONRÁD, SUCHÁNEK, cit. 67, s. 316.

⁷⁵ Tamtéž, 315.

⁷⁶ Tamtéž, 317.

zkoumány v takovém stavu, v jakém byly nalezeny, a to bez potřeby jakékoliv součinnosti ze strany osoby, která měla na vyšetřované události účast.

Na základě výše uvedeného lze uzavřít, že ohledání umožňuje poznání okolností, které jsou jiným způsobem zpravidla nezjistitelné, a proto je tento úkon jinými úkony takřka nenahraditelný. Nedostatky v jeho provedení lze s ohledem na nepříznivé působení okolních vlivů na stopy jen těžko napravit. Nicméně, nejedná se o úkon, který by byl z principu neopakovatelný. Je však třeba si uvědomit, že výsledky opakovaného ohledání, zvláště dojde-li k němu s delším časovým odstupem, mají sníženou důkazní hodnotu, neboť konečná struktura místa již mohla být mnohokrát změněna.

Na základě výše předloženého pojednání o ohledání lze dospět k následujícím odlišnostem mezi ohledáním a prověrkou výpovědi na místě:

- Ohledání místa činu je typickým prvotním úkonem provedeným v rámci poznávání a objasňování kriminalisticky relevantní události. Takovým úkonem prověrka výpovědi na místě být nemůže, neboť před tím, než je k ní přikročeno, musí být osoba, jejíž výpověď má být prověřena, nejprve vyslechnuta.
- Ohledání může být provedeno jen tehdy, je-li vyšetřovatelům známá existence i poloha kriminalisticky relevantního místa. Prověrky výpovědi na místě naopak může být využito i přes neznalost umístění konkrétního místa, a to právě za účelem jeho zjištění a nalezení.
- Oba dva tyto úkony je možné provádět pouze na konkrétním místě, na kterém došlo ke kriminalisticky relevantní události a jejich provedení v obnovených podmínkách by bylo v hrubém rozporu s jejich podstatou.
- Možnost provedení ohledání místa činu není, na rozdíl od prověrky výpovědi na místě, vůbec závislá na ochotě dříve vyslechnuté osoby participovat na úkonu a může být provedeno bez jakékoliv součinnosti osoby zúčastněné na vyšetřované události.
- Při ohledání místa činu je výsledek tohoto úkonu závislý pouze na činnosti orgánů činných v trestním řízení, které ohledání provádějí. U prověrky výpovědi na místě je naopak výsledek závislý zejména na aktivitě vyslechnuté osoby.
- Výsledky ohledání místa činu mají zpravidla charakter popisu objektivních okolností. Při provedení prověrky výpovědi na místě jsou vedle výsledků činnosti, jež má charakter ohledání, získána také sdělení, kterými se dříve vyslechnutá osoba k okolnostem vyšetřovaného skutku vyjadřuje a které by jinak z prostého ohledání bez její účasti nebyly patrné.

1.3.3 Prověrka výpovědi na místě a rekonstrukce

V první řadě je třeba uvést, že kriminalistická rekonstrukce je poměrně širokou metodou, kterou lze vymezit jako „metodu kriminalistické praxe, spočívající v obnovení kriminalisticky relevantních hmotných objektů, situací a skutkových okolností nebo jejich podstatných vlastností na základě údajů a faktů shromážděných v procesu vyšetřování s cílem jejich bezprostředního zkoumání“⁷⁷, a kterou lze v kriminalistické praxi využít v několika formách. Za tyto formy lze považovat speciální metodu kriminalistické praxe (která zahrnuje např. rekonstrukci kriminalisticky významných míst, zejména pak místa činu, předmětů, např. listinných důkazů, či rekonstrukci významných znaků člověka, jako je jeho vnější podoba či jiné jeho znaky) a specifickou metodu kriminalistické praxe, tedy rekonstrukci trestného činu jako samostatný vyšetřovací úkon.⁷⁸ S ohledem na zaměření mé práce se dále v tomto textu věnuji vymezení formy později uvedené. Tuto Konrád definuje jako: „specifickou metodu kriminalistické praxe spočívající v souhrnném obnovení materiální situace místa činu a demonstraci činnosti zúčastněných osob, podle jejich výpovědí a s jejich aktivní činností, případně na základě jiných důkazů, prověřených verzí a závěrů znalců.“⁷⁹

Obecnou podstatu rekonstrukce lze spatřovat ve vytváření analogických modelů, které jsou způsobilé v procesu poznání zastoupit zaniklý originál a jejichž zkoumáním lze o tomto originálu získat potřebné poznatky.⁸⁰ Jinými slovy, podstatou rekonstrukce je metoda modelování. U rekonstrukce trestného činu jakožto užšího výřezu uplatnění metody rekonstrukce je jádrem úkonu souhrnné obnovení situace a skutkových okolností, které mají ke kriminalisticky relevantní události podstatný vztah.⁸¹ Obnovením situace je přitom třeba rozumět zejména rekonstrukci kriminalisticky významného místa, např. situováním předmětů do pozice, ve kterých se nalézaly v době činu. Významné skutkové okolnosti jsou pak obnovovány s využitím figurantů imitujících činnosti osob zúčastněných na vyšetřovaném skutku, popř. figurín či maket předmětů (např. zbraní), jichž bylo při vyšetřovaném trestném činu využito. Subjekt rekonstrukce (zejména obviněný, poškozený či svědek) poté demonstruje dříve prováděné činnosti, to vše s cílem prověřit, zda výsledky dosavadního vyšetřování

⁷⁷ KONRÁD, cit. 3, s. 60.

⁷⁸ Tamtéž, s. 61.

⁷⁹ Tamtéž, s. 65.

⁸⁰ Tamtéž, s. 65.

⁸¹ PRERAD, cit. 12, s. 27.

odpovídají skutečnému průběhu předmětné události v jejím celku, tzn. v souvislém zřetězení jednotlivých okolností a jevů. Rekonstrukce trestného činu tedy kriminalistům umožňuje ověření, popř. doplnění jednotlivých důkazů či celého komplexu důkazů.

Stručný obsah rekonstrukce trestného činu lze vymezit následovně: nejprve je dle výsledků dosavadního vyšetřování obnovena struktura místa činu a současně situace na místě konání rekonstrukce, a to tak, aby co nejvěrněji odpovídala situaci na místě činu v době, kdy se tento odehrál. Následně je subjekt rekonstrukce vyzván vyšetřovatelem, aby sdělil proč, jak a s kým se na místo činu v kritické době dostal a kdo další se na místě nacházel. V návaznosti na to vyšetřovatel rozestaví v prostoru figuranty představující spolupachatele, oběť a případné svědky. Poté je subjekt rekonstrukce vyzván, aby na základě svých vzpomínek demonstroval svůj pohyb v prostoru a při tom postupně v logické návaznosti předvedl jednotlivé činnosti související se spáchaným trestným činem. Tuto demonstraci subjekt rekonstrukce doprovází výkladem objasňujícím motivy svého jednání a popisuje pohyb a činnosti dalších osob zúčastněných na rekonstruované události, zejména spolupachatelů, obětí a svědků. Figuranti představující dané osoby pak dle pokynů vyšetřovatele imitují činnost zúčastněných osob v návaznosti na výklad subjektu rekonstrukce. Vedoucí vyšetřovatel vykonává zejména organizaci a koordinaci činností účastníků rekonstrukce, dává pokyny k započetí či ukončení činností subjektu rekonstrukce, pokládá mu otázky a kontroluje a srovnává průběh rekonstrukce s dosud shromážděnými důkazy a hodnotí je.⁸²

Výše popsaným způsobem lze znovuobnovit veškeré podstatné situace a činnosti, které při spáchání trestného činu proběhly. Subjekt rekonstrukce má přitom možnost doplnit svoji výpověď, k čemuž dochází zejména tehdy, vybaví-li se mu na základě navázání asociací zdánlivě zapomenuté detaily rekonstruované události. Takový úkon pak vedle stěžejního prvku obnovovacího obsahuje také prvek výsledku. Současně je třeba poznamenat, že vedle prvku výsledkového může úkon rekonstrukce trestného činu obsahovat také prvek experimentální, srovnávací, poznávací atp. Je však třeba uzavřít, že tyto se v rámci daného úkonu projevují ve své nejjednodušší podobě, zatímco hlavním a zcela převažujícím je element obnovovací.⁸³ Právě dominance metody modelování jakožto podstaty kriminalistické rekonstrukce trestného činu odlišuje tento úkon od prověrky výpovědi na místě. Ta je sice, jak uvedeno v kapitole 1.2.1, kombinací metod srovnávání, ohledání, modelování, experimentování, znovupoznání a

⁸² KONRÁD, cit. 3, s. 69-70.

⁸³ PRERAD, cit. 12, s. 29.

výslechu, kdy prvek rekonstrukce (spolu s prvkem vyšetřovacího pokusu) je třeba spatřovat v demonstraci určitých činností dříve vyslechnutou osobou⁸⁴, nicméně taková demonstrace je vzhledem k celkovému charakteru prověrky výpovědi na místě velmi úzce zaměřena a při provádění úkonu nemá zpravidla větší význam, protože je třeba uzavřít, že se nejedná se o podstatný prvek, který by předmětnému úkonu dával povahu souhrnného obnovení situace. Navíc, jak uvádí Konrád, prověrku výpovědi na místě lze úspěšně provést bez jakékoliv demonstrace činností⁸⁵, což je v případě rekonstrukce trestného činu nemyslitelné.

Na základě výše uvedeného je třeba shrnout, že úkon rekonstrukce trestného činu se od metody prověrky výpovědi na místě liší především v následujícím:

- Podstatou kriminalistické metody rekonstrukce trestného činu je obnovení souhrnné situace. V jejím rámci tedy dochází k simulaci minulé události, která je zkoumána a následně srovnávána s dosud zjištěnými poznatky vyšetřování. Prověrka výpovědi na místě je naproti tomu prováděna v reálné situaci, která na místě existuje v době provedení úkonu a je zaměřena toliko na dokumentování této existující situace za jejího současného srovnání s dřívější výpovědí a zjištění konkrétních faktů, aniž by přitom byla souhrnně obnovována situace původní.⁸⁶
- Základní a nosný prvek rekonstrukce trestného činu spočívá v demonstraci určitých činností subjektem rekonstrukce, popř. dalšími osobami. V rámci úkonu prověrky výpovědi na místě může být pro názornost k demonstraci určité činnosti přistoupeno, ale lze ji také úspěšně provést bez tohoto prvku.
- Při rekonstrukci trestného činu jsou kriminalisty běžně využíváni figuranti, tedy osoby, které podle sdělení subjektu rekonstrukce imitují činnosti osob zúčastněných na kriminalisticky relevantní události tak, aby mohla být plně obnovena situace, za níž ke spáchání vyšetřovaného skutku došlo. Dále mohou být využity figuríny či makety rozličných předmětů (zejména zbraní), za jejichž pomoci může subjekt rekonstrukce plně demonstrovat např. způsob spáchání trestného činu, aniž by tím byl spáchán další totožný skutek. U prověrky výpovědi na místě oproti tomu figuranti či jiné rekvizity využívány nejsou.

⁸⁴ SKÁCEL, cit. 71, s. 366.

⁸⁵ KONRÁD, cit. 13, s. 36.

⁸⁶ SKÁCEL, cit. 71, s. 367.

- Úkon rekonstrukce trestného činu je v zásadě možné provést i na místě odlišném od skutečného místa činu, a to za předpokladu, že veškeré podmínky a okolnosti relevantní pro vyšetřovanou událost lze obnovit i na tomto odlišném místě. U prověrky výpovědi na místě nepřichází tento postup v úvahu, neboť podstatou úkonu prověrky výpovědi na místě je srovnávání dřívější výpovědi s faktickou situací na konkrétním místě, a proto může být prováděna bezvýjimečně pouze na místě takto vymezeném.
- Rekonstrukce trestného činu sice může být využita k ověření a případnému doplnění jednotlivého důkazu, ale standardně je jí užíváno k prověření celého komplexu důkazů v jejich vzájemné souvislosti, tedy veškerých důkazů, které byly v rámci vyšetřování opatřeny. Prověrkou výpovědi na místě se naopak prověřují pouze dílčí údaje, které dříve vyslechnutá osoba ve své výpovědi uvedla.
- S předchozím bodem souvisí také časové hledisko provádění jednotlivých úkonů, resp. fáze vyšetřování, ve které se daný úkon zpravidla provádí. Zatímco rekonstrukci trestného činu lze provádět až po nashromáždění určitého množství faktů, a bývá tedy prováděna obvykle až v samotném závěru vyšetřování, prověrku výpovědi na místě lze provést de facto kdykoliv po výslechu osoby, jejíž výpověď se vztahuje k nějakému místu, či objektům na místě se nacházejícím. Současně je nutno konstatovat, že ve většině případů lze prověrku výpovědi na místě účelně provést zejména na začátku vyšetřování, a to s ohledem na časově omezené trvání mnohých stop.

1.3.4 Prověrka výpovědi na místě a kriminalistický experiment

Stejně jako kriminalistická rekonstrukce, využívá se kriminalistický experiment ve více různých formách. První z nich je forma speciální metody kriminalistické praxe, pod kterou dále řadíme expertizní experiment prováděný znalcem jakožto podklad pro vypracování znaleckého posudku a taktický experiment, o který se jedná, je-li pokusná činnost prováděna jako součást jiných kriminalistických metod integrovaných v některém vyšetřovacím úkonu. Vedle těchto forem se kriminalistický experiment uplatňuje také jako specifická metoda kriminalistické praxe, a to ve formě samostatného vyšetřovacího úkonu, tedy úkonu reglementovaného trestním právem procesním pod názvem vyšetřovací pokus.⁸⁷ Právě vyšetřovacím pokusem se pak zabývá tato podkapitola.

⁸⁷ KONRÁD, cit. 3, s. 48.

Soudobá kriminalistická nauka formulovala pro pojem vyšetřovacího pokusu následující definici: „*specifická metoda kriminalistické praxe, spočívající v provádění pokusů v uměle vytvořených a cílevědomě měněných podmínkách s cílem prověření, upřesnění nebo zjištění nových skutečností důležitých pro trestní řízení.*“⁸⁸

Z uvedeného plyne, že využití tohoto úkonu je vhodné všude tam, kde je potřeba prověřit, zda určitý fakt, jev či událost zjištěný v rámci dosavadního vyšetřování mohl či nemohl existovat v určitých podmínkách či zda určitá činnost mohla či nemohla být za daných podmínek realizována, případně také tam, kde je potřeba určit význam jednotlivých podmínek pro zjištěné či předpokládané následky. Podstatu kriminalistického experimentu je dle Konráda třeba vnímat jako „*pokusné vytváření modelů zkoumaných jevů, událostí a fragmentů událostí v uměle vytvořených a systematicky měněných podmínkách za účelem poznání originálů*“.⁸⁹ Jinak řečeno, podstatou kriminalistického experimentu je metoda experimentování.

Vyšetřovací pokusy lze obecně rozdělit na pokusy senzorické a situační. Zatímco senzorickými experimenty se ověřují možnosti vnímání určitých skutečností lidskými smysly (typicky, zda je z určitého místa vidět na jiné konkrétní místo, či zda je v místnosti slyšet zvuk produkovaný v dané vzdálenosti), situačními pokusy se zjišťuje zda je v určitých podmínkách možné vykonat jistou činnost (např. zda je možné za jízdy otevřít dveře vlaku jedoucího rychlostí 90 km/h), zda za daných podmínek může nastat konkrétní jev, popř. zda může určitá událost za daných podmínek probíhat určitým způsobem.⁹⁰

Aby byly výsledky vyšetřovacího pokusu věrohodné, je třeba zajistit důsledné obnovení veškerých podstatných okolností, situací a jevů, které existovaly v okamžiku, kdy k vyšetřované události došlo.⁹¹ Uvedený požadavek však nelze chápat jako nezbytnost úplné shody všech podmínek, nýbrž toliko těch, které jsou určující pro zkoumaný děj a jeho následky. To může spočívat například ve výběru odpovídající denní doby, shodných klimatických podmínek, využití shodných nebo obdobných předmětů, provedení pokusné činnosti na místě, kde k vyšetřované události došlo nebo alespoň v obnovení situace na místě odlišném, není-li samo konkrétní místo podstatnou okolností.⁹² Jsou-li všechny podstatné okolnosti případu obnoveny, lze přistoupit k samotné pokusné činnosti. Pokusy se přitom provádějí ve shodných a

⁸⁸ KONRÁD, cit. 3, s. 48.

⁸⁹ Tamtéž, s. 47.

⁹⁰ Tamtéž, s. 49.

⁹¹ PRERAD, cit. 12, s. 30.

⁹² KONRÁD, cit. 3, s. 56.

cílevědomě variovaných podmínkách, kdy vícenásobné opakování pokusů v nezměněných podmínkách umožňuje vyloučení náhody, a tedy garanci hodnověrnosti výsledků experimentu. Cílevědomé a systematické měnění podmínek pak umožňuje vyšetřovatelům zjistit význam jednotlivých podmínek pro vznik určitého jevu.⁹³ Přímé pozorování pokusné činnosti dovoluje vyšetřovatelům prověřit stanovené hypotézy a potvrdit či vyvrátit pochybnosti o možnosti nebo nemožnosti existence či vzniku určitého faktu, jevu či události v určitých podmínkách, popřípadě vyslovit závěr ohledně významu jednotlivých podmínek pro zjištěné či předpokládané následky.⁹⁴

Specifickou otázkou je přítomnost osoby, která byla osobně účastna na vyšetřované události, při provedení vyšetřovacího pokusu. Jsou pokusy, které lze nepochybně provést bez jakékoliv součinnosti osoby na vyšetřovaném skutku zúčastněné, tedy bez přítomnosti podezřelého, obviněného či svědka. Takovým pokusem může být např. prověření slyšitelnosti, viditelnosti atp. Na druhé straně jsou ale pokusné činnosti, jejichž výsledek je na osobních vlastnostech určité osoby závislý. U takových pokusů je pak účast dané osoby na vyšetřovacím úkonu nezbytná nebo minimálně žádoucí. Shodně např. Konrád, který zároveň příkladmo uvádí, že takovou situací může být nutnost prověření, zda určitá osoba dokáže přesunout břemeno z bodu A do bodu B bez pomoci jiného.⁹⁵ Je však otázkou, zda je nemožnost, popř. neochota takové osoby účastnit se vyšetřovacího pokusu důvodem, pro který je tento vyšetřovací úkon bez dalšího neproveditelný. Názory na tuto problematiku se v teorii různí. Např. procesualisté⁹⁶ se domnívají, že takový pokus bude bez dobrovolné účasti osoby, jejíž součinnost je nevyhnutelná, zcela neproveditelný.⁹⁷ Naopak Konrád se s tímto názorem neztotožňuje.⁹⁸ Dle mého názoru není neúčast osoby, jejíž vlastnosti jsou pro provedení vyšetřovacího úkonu určující, zásadní překážkou, pro kterou by jej bylo třeba považovat za neproveditelný. Domnívám se, že bude-li k úkonu jakožto pokusná osoba přibrána osoba, jejíž vlastnosti jsou v nejvyšší možné míře podobné relevantním vlastnostem podezřelého, obviněného či svědka, bude možné pokus bez dalšího provést. Jednalo-li by se o výše uvedenou

⁹³ KONRÁD, cit. 3, s. 55-57.

⁹⁴ Tamtéž, s. 47.

⁹⁵ Tamtéž, s. 54.

⁹⁶ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ Dagmar a GRIVNA Tomáš. *Trestní právo procesní*. 6., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 416.

⁹⁷ Je však dlužno poznamenat, že v nejnovějším vydání této vysokoškolské učebnice již bylo od tohoto názoru upuštěno, když se její autoři omezili toliko na konstatování, že uvedené osoby se mohou vyšetřovacího pokusu účastnit pouze dobrovolně. Viz FENYK, CÍSAŘOVÁ, GRIVNA, cit. 56, s. 427.

⁹⁸ KONRÁD, cit. 3, s. 54.

otázku možnosti nesení břemene konkrétní osobou z jednoho místa do druhého, jsem přesvědčena, že pokud by byla jako pokusná osoba vybrána osoba s velice podobnou tělesnou konstitucí a fyzickou kondicí, bylo by možné daný vyšetřovací pokus provést. Zároveň se však domnívám, že je třeba počítat s určitým snížením věrohodnosti výsledků takového experimentu, neboť tyto z logiky věci nemohou mít stejnou vypovídací hodnotu jako výsledky pokusu, při kterém byla využita osoba, jejíž vlastnosti jsou prověřovány.

Naproti tomu prověrka výpovědi na místě nemá pokusný charakter, ovšem dílčí pokusná činnost může nepochybně proběhnout i v rámci tohoto vyšetřovacího úkonu. Prerad se domnívá, že vyskytují-li se prvky experimentální metody v obsahu jiných vyšetřovacích úkonů, je tomu tak vždy v jejich nejelementárnější podobě a nikdy se nejedná o prvek převažující.⁹⁹ K tomuto stejný autor příkladem uvádí např. činnosti vyšetřovatelů spočívající ve vyzkoušení zda se okna či dveře dají uzamknout, zda je zachována normální funkčnost zámku, atp.¹⁰⁰ Skácel pak spatřuje experimentální prvek v prověrce výpovědi na místě také v demonstrativní činnosti osoby, jejíž výpověď se prověřuje, když tato na místě provede jednoduchou demonstraci k názornějšímu osvětlení vztahu ukázaného místa či objektů k vyšetřované události v případě, že není schopna tyto skutečnosti dostatečně přesně vyjádřit slovy.¹⁰¹ Skácel popsanou činnost nicméně osobně považuje spíše za projev prvku rekonstrukce, tedy činnost, jejíž podstata spočívá v modelování. Je však pravdou, jak shodně uvádí Prerad, že jako prvek experimentální metody by mohla být posouzena činnost, při které osoba dříve vyslechnutá demonstruje na konkrétním místě své dřívější činnosti a vyšetřovatelé tyto pozorují a posuzují, zda zkoumaný děj mohl proběhnout na daném místě, v podmínkách a způsobem, který líčí osoba, jejíž výpověď se prověřuje.¹⁰²

Na základě výše předestřené vymezení metody vyšetřovacího pokusu shrnuji základní rozdíly tohoto úkonu od prověrky výpovědi na místě následovně:

- Podstatou vyšetřovacího pokusu je metoda experimentování, zatímco podstatou prověrky výpovědi na místě je metoda srovnávání.
- Vyšetřovací pokus neumožňuje experimentální prověrku celého děje předmětné události, nýbrž jen jejích jednotlivě vymezených úseků. Prověrkou výpovědi na místě může být prověřena podstatně širší část vyšetřované události.

⁹⁹ PRERAD, cit. 12, s. 29.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 23.

¹⁰¹ SKÁCEL, cit. 71, s. 365.

¹⁰² PRERAD, cit. 12, s. 26.

- Prověrka výpovědi na místě může být prováděna jen na reálném místě, na kterém došlo ke kriminalisticky relevantní události. Toto místo je nezaměnitelné a nepřichází v úvahu ani systematické měnění podmínek. Vyšetřovací pokus oproti tomu lze provést kdekoliv, za předpokladu, že budou obnoveny veškeré podstatné okolnosti vyšetřované události.
- Prověrka výpovědi na místě může být provedena pouze za osobní účasti dříve vyslechnuté osoby. Tato osoba je přitom zcela nezastupitelná. Vyšetřovacího pokusu se daná osoba standardně účastnit nemusí, ovšem může k jeho provedení být přibrána, a to zejména tehdy, závisí-li výsledek experimentální činnosti na jejích osobních vlastnostech. I v takovém případě, však může být daná osoba za určitých okolností zastoupena.
- Prověrka výpovědi na místě je zásadně neopakovatelná, zatímco u vyšetřovacího pokusu je opakování stejných pokusů či opakování ve variovaných podmínkách jedním z taktických postupů.

2. K vybraným praktickým otázkám prověrky výpovědi na místě

2.1 Základní taktické zásady prověrky výpovědi na místě

Hovoříme-li o základních taktických zásadách prověrky výpovědi na místě, máme na mysli soubor základních taktických doporučení, které vznikly zobecněním poznatků kriminalistické praxe a jejichž dodržení je předpokladem účinného uplatnění kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě v praktické činnosti vyšetřovacích orgánů tak, aby její provedení vedlo k dosažení teorií vymezeného cíle.

Jako nejzákladnější taktické zásady, které byly identifikovány již v učebním textu z roku 1975, za kterým stojí kolektiv autorů kolem Heřmánka, lze označit zásadu dobrovolné účasti osoby, jejíž výpověď se prověřuje, zásadu iniciativy této dříve vyslechnuté osoby a zásadu ostražitosti.¹⁰³ V podstatně mladším učebním textu¹⁰⁴ pak vedle výše uvedených zásad nalezneme také zásadu aktivního působení vyšetřovatele v průběhu prověrky, zásadu přítomnosti nezúčastněné osoby a zásadu oddělenosti provádění prověrky výpovědi na místě. Konrád se pak domnívá, že je odůvodněné mezi základní taktické zásady prověrky výpovědi na místě řadit nad rámec výše uvedeného ještě zásadu řízení prověrky výpovědi na místě jediným vedoucím a zásadu neopakovatelnosti.¹⁰⁵

Není přitom bez zajímavosti, že ačkoliv se názory na základní taktické zásady formovaly stejně jako názory na samotnou prověrku výpovědi na místě,¹⁰⁶ některé z výše předestřených zásad můžeme identifikovat již ve stati sovětského autora Stěpičeva, navzdory skutečnosti, že postavení samostatných zásad jim bylo kriminalistickou naukou přiznáno až o několik desítek let později. Tak například, když při popisu činnosti vyšetřovatele při provádění úkonu, jež má charakter dnešní prověrky výpovědi na místě, Stěpičev uvádí, že „*vyšetřovatel sám určuje pořad jednání, zejména prohlíží a ohledává jednotlivé objekty a předměty ukázané obviněným nebo svědkem – účastníkem výjezdu*“¹⁰⁷, lze v tomto nepochybně spatřovat prolnutí dvou dnes samostatných zásad, a sice zásady aktivního působení vyšetřovatele a zásady řízení

¹⁰³ In KONRÁD, cit. 13, s. 37.

¹⁰⁴ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 262.

¹⁰⁵ KONRÁD, cit. 48.

¹⁰⁶ KONRÁD, cit. 13, s. 37.

¹⁰⁷ STĚPIČEV, cit. 7, s. 753.

prověrky výpovědi na místě jediným vedoucím. Zároveň autor upozorňuje, že jednou z povinných podmínek, které dávají výsledkům výjezdu na místo důkazní význam, je přítomnost dvou svědků,¹⁰⁸ jinými slovy přítomnost dvou nezúčastněných osob. Dále v textu své stati pak Stěpičev zdůrazňuje, že jsou-li v dané věci prověřovány předchozí výpovědi více osob, pak je nezbytné provádět úkon spočívající v prověrce výpovědi na místě s každou z těchto osob zvlášť, přičemž doporučuje, aby ke každé z takových prověrek byl přibrán jiný svědek, aby tito nemohli poplést okolnosti a výsledky z jednotlivých prověrek.¹⁰⁹ V neposlední řadě lze v předmětném textu zaznamenat také zásadu iniciativy osoby, jejíž výpověď se prověřuje, když autor poukazuje na podmínku, že osoba jejíž výpověď se prověřuje, musí předměty, o kterých ve své výpovědi hovořila, sama bezprostředně ukázat.¹¹⁰ Je tedy zjevné, že ačkoliv Stěpičev ve své stati tato doporučení formálně nepovyšuje do pozice základních taktických zásad, ani nepředkládá žádný ucelený systém těchto doporučení, existovaly tyto již od samotných prvopočátků existence prověrky výpovědi na místě. Dlouhou dobu však trvalo, než byly teorií uceleně formulovány. Při současné úrovni poznání tak lze základní taktické zásady kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě vymezit následovně:

Zásada dobrovolnosti účasti osoby, jejíž výpověď se prověřuje je základní zásadou ovládající kriminalistickou metodu prověrky výpovědi na místě. Tato zásada spočívá v tom, že osoba, jejíž výpověď se prověřuje, nemůže být k účasti na prověrce výpovědi žádným způsobem donucována. Tato naopak musí být ochotna zcela dobrovolně a bez jakéhokoliv přinucení ukázat místa a objekty významné pro poznání kriminalisticky relevantní události. Její souhlas přitom musí být získán ještě před započítím samotné prověrky. Není-li její souhlas dán, je bezpředmětné s takovým úkonem vůbec začínat.

Zásada iniciativy osoby, jejíž výpověď se prověřuje. Tato zásada úzce navazuje na zásadu dobrovolnosti a spočívá v tom, že osoba, jejíž výpověď se prověřuje, musí sama iniciativně ukázat místa a objekty významné pro poznání kriminalisticky relevantní události. Iniciativa takové osoby je přitom pro úkon prověrky výpovědi na místě naprosto klíčová, neboť bez ní by nebylo možné posoudit, zda dříve vyslechnutá osoba skutečně zná místo a objekty na něm se nacházející z vlastní účasti na kriminalisticky relevantní události. Aby mohla být dříve

¹⁰⁸ STĚPIČEV, cit. 7, s. 753.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 755

¹¹⁰ Tamtéž, s. 755

podaná výpověď náležitě objektivizována, musí být provedení prověrky výpovědi na místě prosto jakéhokoliv vedení či navádění osoby, jejíž výpověď se prověřuje.

Zásada ostražitosti je vyjádřením požadavku kriminalistické praxe na zajištění nerušeného průběhu prověrky výpovědi na místě, která vychází ze skutečnosti, že ne vždy je dobrovolná účast dříve vyslechnuté osoby na prověrce výpovědi na místě motivována snahou pomoci kriminalistům zjistit skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Skutečným motivem souhlasu k účasti na prověrce výpovědi na místě naopak může být snaha osoby, jejíž výpověď se prověřuje (zejména pak snaha obviněného či podezřelého), o útěk, o zničení důkazů či o získání možnosti k sebepoškození.¹¹¹ Současně je nezbytné si uvědomit, že dříve vyslechnuté osobě je při provádění prověrky výpovědi na místě dána poměrně široká volnost (vyplývající zejména z výše uvedené zásady iniciativy), kdy tato může mimo jiné navigovat kriminalisty na jakémkoliv místo vhodné pro realizaci jejího sabotérského plánu. V důsledku toho pak může dojít k narušení, či dokonce znemožnění provedení prověrky výpovědi na místě. Zásada ostražitosti proto vyjadřuje doporučení učinit taková organizační opatření, a to jak před započatím, tak v průběhu samotné prověrky na místě, která jejímu případnému narušení účinně zamezí.

Zásada aktivního působení vyšetřovatele v průběhu prověrky. Jak uvádí Konrád, tato zásada je vyjádřením podstaty prověrky výpovědi na místě, která, jak uvedeno výše, tkví ve srovnávání dříve učiněné výpovědi s momentální objektivní situací místa a na něm se nacházejících objektů přímo demonstrovaných dříve vyslechnutou osobou.¹¹² Aktivním působením vyšetřovatele je při tom třeba rozumět neustálé srovnávání dříve podané výpovědi s faktickou situací na místě, požadování objasnění vyvstalých otázek, zkoumání označovaných objektů, jejich zajišťování a dokumentace průběhu prověrky, bez kterého by prověrka výpovědi na místě nemohla splnit svoji poznávací roli.

Zásada přítomnosti nezúčastněné osoby. Nezúčastněná osoba, popř. též svědek úkonu, je důležitou osobou, která funguje jako garant objektivity průběhu a výsledků prověrky výpovědi na místě. Taková osoba je v důsledku své účasti při provádění prověrky výpovědi na místě způsobilá dosvědčit zejména zda se osoba, jejíž výpověď byla prověřována, daného úkonu účastnila dobrovolně a zda prověrka proběhla v souladu se zákonnými požadavky. Význam této zásady je pak akcentován zejména v řízení před soudem, a to z toho důvodu, že

¹¹¹ KONRÁD, cit. 13, s. 38.

¹¹² Tamtéž, s. 40

výpověď objektivizovanou prověrkou výpovědi na místě lze v této fázi řízení zpochybnit pouze zpochybněním průběhu a výsledků prověrky, což je, za předpokladu, že prověrka výpovědi na místě byla provedena objektivně a v souladu se zákonnými požadavky, znemožněno právě účastí svědka úkonu.¹¹³

Zásada oddělenosti provádění prověrky výpovědi na místě vyjadřuje doporučení, že má-li se provést prověrka výpovědi na místě s několika dříve vyslechnutými osobami, pak je nezbytné provést tento úkon s každou z nich odděleně. Důvodem pro takové opatření je zejména zajištění objektivnosti průběhu a výsledků prověrky výpovědi na místě, neboť v opačném případě hrozí, že dříve vyslechnuté osoby by se mohly při společném prověřování jejich výpovědí na místě vzájemně ovlivňovat a ujednotit tak své lživé výpovědi.

Zásada neopakovatelnosti. Má-li být dříve získaná výpověď náležitě objektivizována, musí být úkon spočívající v prověření výpovědi na místě proveden pouze jednou. Důvodem pro toto doporučení je zejména skutečnost, že při provedení prověrky výpovědi na místě budou některé demonstrovány objekty zajištěny, čímž dojde ke změně faktické situace na kriminalisticky relevantním místě. Zároveň při opakování prověrky výpovědi na místě hrozí nebezpečí, že osoba, jejíž výpověď se prověřuje, získá při první prověrce určité informace o situaci daného místa, čehož následně využije při prověrce opakované. V takovém případě pak nelze s jistotou zjistit, zda demonstrovány objekty zná dříve vyslechnutá osoba ze své vlastní účasti na kriminalisticky relevantní události, nebo je získala právě v průběhu provádění první prověrky výpovědi na místě. Takovou prověrku výpovědi na místě, jejíž výsledek je rozdílný od výsledku první prověrky, pak lze bez dalšího zpochybnit.¹¹⁴

Zásada řízení prověrky výpovědi na místě jediným vedoucím je vyjádřením taktického doporučení, aby celý průběh prověrky výpovědi na místě byl řízen jednou osobou, tedy aby srovnávání prověřované výpovědi s faktickou situací na místě, stejně jako požadování objasnění vyvstalých otázek, zkoumání označovaných objektů, jejich zajišťování a dokumentace průběhu prověrky, bylo prováděno systematicky a organizovaně tak, aby nedocházelo k opomenutí důležitých skutečností a dříve získaná výpověď byla prověřena celá a do detailu. Takového postupu je přitom možné dosáhnout právě pouze tehdy, je-li prověrka výpovědi na místě řízena jediným vedoucím. Důležitost této zásady je přitom zjevná zejména v souvislosti s výše uvedenou zásadou neopakovatelnosti.

¹¹³ KONRÁD, cit. 3, s. 83.

¹¹⁴ KONRÁD, cit. 13, s. 39.

2.2 Právní aspekty prověrky výpovědi na místě

Ačkoliv je kriminalistika považována za samostatnou vědu, obecně platí za jakési podpůrné vědní odvětví nauky o trestném činu a pomocnou technickou vědu sloužící trestnímu právu, zejména právu procesnímu. Obě tyto disciplíny spojuje společná funkce, kterou je ochrana společnosti před trestnou činností a nebezpečnými vlivy, avšak každá za účelem jejího naplnění konstituuje rozličné prostředky. Zatímco trestněprocesní normy upravují zejména postupy orgánů činných v trestním řízení, které nezřídka zasahují do základních lidských práv a svobod, kriminalistika poskytuje vědecky podložené metody. Cílem obou oborů je pozitivně ovlivnit způsob a výsledky práce orgánů činných v trestním řízení, kdy kriminalistika do činnosti těchto orgánů přináší vědeckou rozumnost a profesní působivost, čímž omezuje její nahodilost, zdlouhavost a nehospodárnost. Je nepochybné, že provedení trestněprocesních norem bez aplikace kriminalistických poznatků by nebylo tak úspěšné. Provázanost kriminalistiky a trestního práva procesního, jakož i jejich vzájemné ovlivňování vhodně demonstruje také skutečnost, že některé kriminalistické metody byly pro jejich význam při dokazování s vývojem legislativy převzaty do ustanovení trestního řádu jako samostatné důkazní prostředky. Procesní formy kriminalistických metod nicméně musí plně respektovat mantinely vystavěné trestním právem procesním.¹¹⁵ Právě těmto aspektům jsou věnovány následující kapitoly.

2.2.1 Zákonná úprava prověrky výpovědi na místě

Zákonné vyjádření v českém právní řádu našla prověrka výpovědi na místě v § 104e zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád. Stalo se tak zákonem č. 265/2001 Sb., kterým zákonodárce mimo jiné vyslyšel dlouhodobé volání pracovníků kriminalistické praxe po reglementaci některých zvláštních způsobů dokazování.¹¹⁶ Touto tzv. velkou novelou tak byl do hlavy páté trestního řádu zařazen nový oddíl třetí obsahující zcela nová ustanovení § 104a – 104e. Úkony jako vyšetřovací pokus (§ 104c TŘ), rekonstrukce (§ 104d TŘ) a prověrka výpovědi na místě (§ 104e TŘ) přitom dosud nebyly považovány za samostatné vyšetřovací úkony, ačkoliv jim

¹¹⁵ VAVERA, cit. 14, s. 212-217.

¹¹⁶ KONRÁD, cit. 13, s. 15.

odpovídající kriminalistické metody byly vyšetřovací praxí poměrně často využívány a jejich výsledky v trestním řízení plně akceptovány.¹¹⁷

Kriminalisté si od začlenění těchto úkonů do trestního řádu slibovali zejména zajištění procesních záruk a práv a povinností osob, jež na provedení těchto metod v rámci trestního řízení participují.¹¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb. je pak co do odůvodnění vložení § 104a až 104e poměrně stručná, když uvádí, že: „*V trestním řádu není vyčerpávajícím způsobem upraven postup při provádění některých jinak poměrně často využívaných úkonů (konfrontace, rekonstrukce, rekonstrukce, rekognice, vyšetřovací pokus, prověrka na místě). V zájmu právní jistoty se navrhuje postup při provádění těchto úkonů doplnit v souladu s poznatky kriminalistiky a praxe, která se pod vlivem judikatury vytvořila.*“¹¹⁹ Užitou dikcí vzbuzuje navrhovatel zákona dojem, že v zájmu zachování právní jistoty doplní trestní řád o vyčerpávající (nebo alespoň racionálně obsáhlou) úpravu postupu při provádění některých často využívaných metod kriminalistické praxe, včetně prověrky výpovědi na místě, čímž jim přizná povahu samostatného vyšetřovacího úkonu. To vše v souladu s poznatky kriminalistiky a praxe orgánů činných v trestním řízení. Je tedy na místě se ptát, do jaké míry byly zamýšlené záměry a další očekávání naplněny, zejména pak zda reglementace prověrky výpovědi na místě odpovídá úrovni poznatků kriminalistické praxe a jakým způsobem je tato prováděna ve formě procesního úkonu v rámci činnosti orgánů činných v trestním řízení.

Procesní úkon, který je zákonným vyjádřením kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě, je primárně upraven v § 104e TŘ a zákonodárce jej nazval *Prověrka na místě*. Předmětné ustanovení se skládá ze dvou odstavců, kdy první z nich stanoví, že *prověrka na místě se koná, je-li zapotřebí za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu*. Dle odst. 2 se *na postup při prověrce na místě přiměřeně užijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu*. Druhý odstavec vykládaného ustanovení tak odkazuje na § 104c TŘ, resp. jeho odstavce 2–4, které upravují postup při provádění předmětného úkonu. Podle § 104c odst. 2 TŘ se *k provedení vyšetřovacího pokusu nepřistoupí, jestliže to je vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné nebo lze-li účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak*. Dále platí, že *k vyšetřovacímu pokusu, který je*

¹¹⁷ Tamtéž, s. 42.

¹¹⁸ KONRÁD, cit. 13, s. 42.

¹¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb.

prováděn v přípravném řízení, musí být přibrána alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna, ledaže by nemožnost zajistit její přítomnost při vyšetřovacím pokusu zmařila jeho provedení. Je-li to potřebné vzhledem k povaze věci a ke skutečnostem, které dosud v trestním řízení vyšly najevo, přibere se k vyšetřovacímu pokusu znalec, popřípadě podezřelý, obviněný a svědek. Jejich účast při vyšetřovacím pokusu se řídí ustanoveními, která platí pro jejich výsledky. Zúčastní-li se vyšetřovacího pokusu osoba mladší než osmnáct let, užije se přiměřeně § 102.¹²⁰ Závěrem § 104c odst. 4 stanoví, že k úkonům, které souvisejí s vyšetřovacím pokusem, nesmí být podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek, který má právo odeprít výpověď, žádným způsobem donucován.

2.2.2 Srovnání zákonného vymezení prověrky výpovědi na místě s úrovní poznatků dosažených kriminalistikou

Již předestřené znění dotčených ustanovení napovídá, že vymezení, které zákonodárce pro reglementaci prověrky výpovědi na místě formuloval, neodpovídá plně stupni poznání kriminalistické nauky, jakož ani potřebám kriminalistické praxe.¹²¹ Uvedené je patrné již ze samotného názvu procesního úkonu, kdy zákonodárce z nejasného důvodu nepokládal za nezbytné vyjádřit, že jeho hlavním smyslem je prověření právě dříve získané výpovědi. Analyzované ustanovení tak hovoří o „prověrce na místě“, aniž by jakkoliv vyjadřovalo základní předpoklad provedení daného úkonu, a sice opatření výpovědi, kterou bude následně možno metodou srovnávání objektivizovat na kriminalisticky relevantním místě.

K vymezení situací, ve kterých se prověrka na místě jakožto vyšetřovací úkon používá, zvolil zákonodárce účel předmětného úkonu, když stanovil, že prověrka na místě se koná, je-li třeba doplnit či upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu.¹²² Takové vymezení účelu nicméně nekoresponduje s cílem formulovaným kriminalistickou naukou. Podle té je primárním cílem prověrky výpovědi na místě objektivizace dříve učiněné výpovědi, což umožňuje tuto výpověď potvrdit, upřesnit, nebo vyvrátit. Konkrétně jde pak o prověření samotné existence místa, jeho znalost a znalost předmětů na místě se nacházejících, jakož i objasnění jejich vztahu k vyšetřované události. Doplnění a upřesnění důležitých údajů

¹²⁰ § 104c odst. 3 TŘ.

¹²¹ shodně např. KONRÁD, cit. 3, s. 83.

¹²² § 104e odst. 1 TŘ.

je pak možným výsledkem provedené prověrky výpovědi na místě, nikoliv však jejím bezprostředním cílem.

Analyzované ustanovení dále uvádí, že se doplňují a upřesňují údaje, které se vztahují k určitému místu. Z této formulace přitom jednoznačně nevyplývá, že prověrka výpovědi musí probíhat výhradně na místě kriminalisticky relevantním, když uvedená formulace připouští i jiný výklad, který se však zásadně neslučuje s kriminalistickým učením o metodě prověrky výpovědi na místě.

Celý vyšetřovací úkon se má pak podle zákonodárce konat za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka. Zvolené sousloví „za osobní přítomnosti“ je ale dle mého názoru opět nezbytné zhodnotit jako zcela nevyhovující, když jeho jazykový výklad vzbuzuje dojem, že k řádnému provedení prověrky na místě postačí ryze pasivní přítomnost této osoby při úkonu samém. Takový výklad je přitom v přímém rozporu s klíčovou zásadou iniciativy osoby, jejíž výpověď se prověřuje.¹²³

Již ze zběžného srovnání zákonného vymezení prověrky na místě s teoretickým rozpracováním odpovídající kriminalistické metody je zjevné, že zákonodárce při její reglementaci nerespektoval a nereflektoval dosaženou úroveň poznání kriminalistické vědy. Konkrétně se mu v příslušném ustanovení nepodařilo vyjádřit základní charakteristiky dotčeného úkonu, a sice nezbytnost získání dřívější výpovědi, požadavek aktivní účasti osoby, jejíž výpověď se prověřuje, možnost provedení prověrky pouze na konkrétním kriminalisticky relevantním místě, a to za momentální objektivní situace na místě samém a konečně ani samotnou podstatu prověrky výpovědi na místě, jež tkví v metodě srovnávání. Pro detailnější analýzu zákonného vymezení prověrky výpovědi na místě, zejména pak jejího zařazení v systému důkazních prostředků, postupu při jejím provádění a možnosti procesního použití výsledků prověrky na místě jakožto důkazu v řízení před soudem, je potřeba zaměřit se detailně na jednotlivé aspekty její zákonné úpravy.

2.2.3 Podezřelý, obviněný, svědek

Podle dikce § 104e odst. 1 TR se prověrka na místě koná za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka. Tyto pojmy, označující různé osoby, které mohou být subjektem prověrky na místě, mají v trestním právu zpravidla přesné vymezení, které je

¹²³ shodně např. KONRÁD, cit. 3, s. 84.

mnohdy více či méně odlišné od toho, které pro ně vytyčila kriminalistika. Proto je v první řadě nezbytné zkoumat, v jakém procesním postavení se osoba, s níž má být prověrka na místě provedena nachází a jaká jí z toho v rámci trestního řízení plynou práva a povinnosti.

Podezřelý

Trestní řád neobsahuje definici ani jasné vymezení osoby podezřelé a používá tento pojem ne zcela jednotně a srozumitelně. V zásadě lze hovořit o dvou pojetích osoby podezřelé, a sice podezřelý v materiálním smyslu a podezřelý ve smyslu formálním. Zatímco podezřelým ve formálním pojetí je tzv. zadržený podezřelý dle § 76 TŘ a podezřelý, proti kterému se koná zkrácené přípravné řízení ve smyslu § 179a an. TŘ, podezřelým v materiálním smyslu je obecně osoba, proti které se vede trestní řízení před zahájením trestního stíhání podle § 160 TŘ. Jedná se tedy o širší kategorii osob, která mimo formálních podezřelých, jimž zákon přiznává jistá práva obviněného¹²⁴, zahrnuje také ty osoby, u kterých je dána alespoň malá míra odůvodněnosti podezření, že jsou pachateli právě vyšetřovaného trestného činu. Práva obviněného jim však procesní právo nepřiznává. Hovoří-li ustanovení trestního řádu o podezřelém, není vždy jasné, z jakého pojetí podezřelého konkrétní ustanovení vychází, a tedy na jaké osoby se konkrétní právní norma vztahuje. V takových případech je třeba vzít do úvahy zařazení vykládaného ustanovení v systému, základní zásady ovládající trestní řízení atp.

Obviněný

Na rozdíl od podezřelého je institut obviněného trestním řádem definován, a to v § 32 TŘ. Postavení obviněného získává osoba, proti které se trestní řízení vede v okamžiku, kdy je proti ní zahájeno trestní stíhání ve smyslu § 160 TŘ, resp. v momentě, kdy je jí do vlastních rukou¹²⁵ doručen opis usnesení o zahájení trestního stíhání¹²⁶. Tento procesní úkon umožňuje orgánům činným v trestním řízení použít proti dané osobě veškerých zákonných prostředků, jejichž použití je vázáno právě na zahájení trestního stíhání. Obviněnému naproti tomu tímto okamžikem vzniká právo plně uplatnit veškerá procesní práva vztahující se k obhajobě, zejména právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, právo vyjádřit se k důkazům o těchto skutečnostech, právo nevypovídat, právo uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, právo činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky a v neposlední řadě také právo zvolit si obhájce a radit se s ním během úkonů prováděných orgánem činným v

¹²⁴ § 76, odst. 5 a 6 TŘ, § 179b odst. 2 TŘ.

¹²⁵ § 64 odst. 1 písm. b) TŘ.

¹²⁶ § 160 odst. 1, 2 TŘ.

trestním řízení.¹²⁷ Obhájce obviněného má pak mimo jiné právo činit za obviněného návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky, nahlížet do spisu a účastnit se vyšetřovacích úkonů, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem a současně může obviněnému i jiným účastníkům těchto úkonů klást otázky.¹²⁸ Pro úplnost je vhodné poznamenat, že pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného, pak se obviněným rozumí také obžalovaný a odsouzený.¹²⁹

Svědék

Ani pojem svědka trestní řád nedefinuje, nýbrž pouze vymezuje jeho povinnosti a postup při provádění důkazu svědeckou výpovědí, když stanoví, že *každý je povinen na předvolání se dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení.*¹³⁰ Svědkem je tedy fyzická osoba rozdílná od obviněného, která byla vyzvána (předvolána) orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, jež svými smysly sama vnímala (poznala, pozorovala), anebo která se sama či z podnětu některé ze stran dostavila za tímto účelem k orgánu činnému v trestním řízení. Z výše uvedeného je zřejmé, že svědek je jinou osobou nezastupitelný, neboť jeho postavení je podmíněno předchozím bezprostředním vnímáním kriminalisticky relevantní události.

Také stran svědka se v teorii a praxi trestního práva rozlišuje postavení svědka v materiálním a formálním smyslu. Zatímco za svědka v *materiálním smyslu* je považována fyzická osoba, která skutečnosti, jež mohou být podkladem pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení přímo vnímala, a která o nich může vypovídat, bez ohledu na to, zda již byla za tímto účelem vyslechnuta, svědkem *ve formálním smyslu* je fyzická osoba, které již byla přiznána práva a povinnosti svědka podle trestního řádu, tj. byla k výslechu alespoň předvolána nebo se k podání svědecké výpovědi sama přihlásila. Jakkoliv je žádoucí, aby se svědek v materiálním smyslu stal také svědkem ve smyslu formálním, ne vždy se tak stane (např. pokud se o něm orgán činný v trestním řízení ani žádná ze stran nedozví a svědek se sám nepřihlásí k podání výpovědi). Taktéž se může v průběhu trestního řízení ukázat, že svědek ve formálním

¹²⁷ § 33 odst. 1 TŘ.

¹²⁸ § 41 odst. 2 a § 165 odst. 2 TŘ.

¹²⁹ § 12 odst. 7 TŘ.

¹³⁰ § 97 TŘ.

smyslu, předvolaný k výslechu, neví nic o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, a není tedy svědkem ve smyslu materiálním.¹³¹

2.2.4 Postup při provádění vyšetřovacího úkonu prověrky na místě

Jak již bylo shora uvedeno, na postup při prověrce na místě se přiměřeně užijí ustanovení § 104c odst. 2 až 4 TŘ, které upravují postup při provádění vyšetřovacího experimentu. Přiměřeným použitím je přitom třeba rozumět takový postup při aplikaci právního předpisu, při kterém se právní vztahy řídí jen některými odpovídajícími částmi té právní úpravy, která má být přiměřeně použita.¹³² Jinými slovy, jiná právní úprava, tedy ustanovení o vyšetřovacím pokusu, se na postup při prověrce na místě použije v tom rozsahu, ve kterém její odlišná povaha nebude výjimečně vyžadovat postup odchylný.

2.2.4.1 Okolnosti vylučující provedení prověrky na místě

Přiměřenou aplikací § 104 odst. 2 TŘ dovodíme, že k provedení prověrky na místě se nepřistoupí, pokud je to vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné. Jde-li o okolnosti případu odůvodňující nevyužití prověrky na místě, dá se uvažovat např. o situaci, kdy stav kriminalisticky relevantního místa nedovoluje bezpečné provedení daného vyšetřovacího úkonu. Z praxe vyšetřovacích orgánů lze zmínit např. případ, kdy po trestném činu spáchaném v obydlí poškozeného byl v domě založen požár, který následně budovu zničil do takové míry, že v této nebyl možný bezpečný pohyb osob. Naproti tomu, má-li překážka v provedení tohoto úkonu spočívat v osobě, s níž má být prověrka provedena, pak půjde zejména o situace, kdy ze strany těchto osob hrozí násilné, agresivní či jiné nevhodné chování, které by mohlo překazit průběh prověrky na místě, ohrozit její bezpečnost či negativně ovlivnit její důkazní hodnotu.¹³³ Konrád se domnívá, že překážkou provedení prověrky spočívající v osobě bude také situace, kdy by měla být prověrkou objektivizována výpověď svědka mladšího 15 let a ožívování paměti této

¹³¹ ŠÁMAL a kol., cit. 73, komentář k § 97, bod č. 3

¹³² Narozdíl od legislativního termínu "obdobně", který ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu vyjadřuje, že toto ustanovení se vztahuje na vymezené právní vztahy v plném rozsahu, naznačuje termín "přiměřeně" volnější vztah mezi tímto ustanovením a vymezenými právními vztahy. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006.

¹³³ ŠÁMAL a kol., cit. 73, komentář k § 104c, bod č. 7.

osoby by vzhledem k jejímu věku mohlo nepříznivě působit na její vývoj, popř. na její psychický stav.¹³⁴

Je otázkou, jaký výsledek má mít přiměřené užití ustanovení o vyšetřovacím pokusu v případě pravidla, že *k provedení tohoto úkonu se nepřistoupí, lze-li jeho účelu dosáhnout jinak*, resp. zda zvláštní povaha prověrky na místě odůvodňuje, aby se na ní toto pravidlo neuplatnilo. Jak již bylo shora uvedeno, tato úprava se primárně vztahuje na postup při provádění vyšetřovacího pokusu a vyjadřuje jeho subsidiární povahu jakožto procesního úkonu a důkazního prostředku. Autoři komentáře k trestnímu řádu přitom uvedenou podmínku vykládají tak, že provedení vyšetřovacího experimentu je až poslední možností, nestačí-li k prověření nebo upřesnění skutečností zjištěných v trestním řízení či zjištění nových skutečností pro trestní řízení důležitých, provedení opětovného výslechu některých osob, včetně jejich konfrontace nebo rekognice, vyhotovení znaleckého posudku, provedení rekonstrukce, prověrky výpovědi na místě či ohledání.¹³⁵ Zároveň se však tito autoři nijak nevypořádávají s užitím tohoto pravidla na jiné úkony, jejichž provedení je s § 104c TŘ provázáno. Mělo-li by předmětné ustanovení předesílený význam, tedy že vyšetřovací experiment je v rámci dokazování jakousi poslední možností, pak je logické, že toto nemá být na postup při prověrce na místě použito. Na druhou stranu je možné, že úmysl zákonodárce směřoval k vyjádření subsidiarity nejen vyšetřovacího experimentu, ale také prověrky na místě a rekognice.¹³⁶ Taková právní úprava by znamenala, že zákonodárce si nepřál, aby docházelo k nadužívání těchto zvláštních způsobu dokazování a upřednostnil před nimi úkony jako výslech, ohledání, znalecké posudky, popř. úkony rekognice a konfrontace.

Nicméně, přihlédnou-li k povaze předmětných kriminalistických metod, pak se osobně kloním k názoru, že dotčené omezení stran možnosti dosažení účelu úkonu jiným způsobem je nezbytné vztáhnout pouze na úkon vyšetřovacího pokusu. K uvedenému závěru je dle mého třeba dospět tehdy, uvědomíme-li si, že prověrku výpovědi na místě, jakož i rekonstrukci je vždy třeba provádět za aktivní účasti osoby, která vyšetřovanou událost bezprostředně vnímala. Takový úkon pak umožňuje zjistit, jak se předmětná událost skutečně odehrála. Naproti tomu vyšetřovací experiment umožňuje kriminalistům získat toliko dva typy závěrů, a to závěr kategorický (vylučující, že se určitý děj mohl stát daným způsobem) a závěr možný

¹³⁴ KONRÁD, cit. 13, s. 43.

¹³⁵ ŠÁMAL a kol., cit. 73, komentář k § 104c, bod č. 8.

¹³⁶ § 104d odst. 2 ve spojení s § 104c odst. 2 TŘ.

(prokazující, že daný děj jistým způsobem mohl proběhnout). Z provedeného vyšetřovacího úkonu tudíž nelze bez dalšího vyvodit, že se daná událost určitým způsobem skutečně odehrála, což, domnívám se, odůvodňuje jeho subsidiární povahu v rámci dokazování.

2.2.4.2 Požadavek účasti nezúčastněné osoby na prověřce na místě

Podle § 104c odst. 3 věta první TŘ musí být k prověřce na místě, která je prováděna v přípravném řízení, přibrána alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna. Tento požadavek je legislativním vyjádřením jedné ze základních taktických zásad formulovaných kriminalistickou naukou, a sice zásady účasti svědka úkonu, jehož úkolem je dohlížet na zákonnost jeho provedení. Zákonodárce však omezil požadavek přítomnosti nezúčastněné osoby pouze na ty prověrky na místě, jež jsou prováděny v přípravném řízení.¹³⁷ Nicméně, měla-li by být prověrka na místě provedena v pozdější fázi trestního řízení, pak lze přepokládat, že garantem jeho objektivního průběhu bude v takovém případě již soud sám. Tyto případy lze však s ohledem na praxi považovat za nadmíru nepravděpodobné. Pro úplnost je vhodné poznamenat, že na požadavku přítomnosti nezúčastněné osoby zákon netrvá, zmařila-li by nemožnost zajistit její přítomnost celé provedení prověrky. Takovou situaci si lze představit zejména tehdy, je-li třeba přistoupit k provedení prověrky na místě neprodleně, např. z důvodu bezprostředně hrozící změny situace na místě. Taková okolnost však musí být v příslušném protokolu o provedení prověrky na místě řádně označena a podložena.

V roce 2001 vyjádřil Beneš názor, že je vhodné, aby k provedení prověrky výpovědi na místě byla přibrána nezúčastněná osoba, nicméně tato podle jeho názoru nemusí být přítomna celému úkonu, nýbrž postačí toliko její přítomnost u čtení a podpisu sepsaného protokolu.¹³⁸ Beneš přitom vychází z právní úpravy výslechu, která jakoukoliv přítomnost svědka úkonu nepředpokládá a analogicky uplatňuje vžitou praxi, podle které je institut nezúčastněné osoby využíván pouze tehdy, není-li výslechu svědka přítomen obhájce, a to právě pouze při čtení a podpisu finálního protokolu. Jakkoliv je daný názor v rozporu s výše předestřenými základními taktickými zásadami prověrky výpovědi na místě, je nezbytné poznamenat, že předmětný

¹³⁷ Tím je v souladu s § 12 odst. 10 TŘ třeba rozumět fázi trestního řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, tedy úsek trestního řízení zahrnující fáze objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, jakož i fázi vyšetřování.

¹³⁸ BENEŠ, Vratislav. Prověrka výpovědi (demonstrací) na místě. *Kriminalistický sborník*. 2001, č. 3, s. 71.

článek byl vydán před účinností tzv. velké novely, tedy v době, kdy prověrka výpovědi na místě nebyla ještě v trestním řádu samostatně reglementována. Autorův názor stran účasti svědka úkonu při prověrci na místě proto, domnívám se, nelze v dnešní době brát jako směrodatný, když tato problematika je dnes trestním řádem výslovně upravena, přičemž z užití formulace je třeba jazykovým výkladem vyvodit závěr, že nezúčastněná osoba má být přítomna celému průběhu dotčeného úkonu.

2.2.4.3 Účast podezřelého, obviněného a svědka na prověrci na místě

Odchylné pravidlo než je stanoveno pro provádění vyšetřovacího pokusu se, s ohledem na požadavek přiměřeného užití, uplatní především u druhé věty § 104c odst. 3 TŘ, která říká, že je-li to potřebné, přibere se k prověrci na místě znalec, obviněný, podezřelý nebo svědek. Jak ze zákonné úpravy prověrky na místě, tak z její charakteristiky vypracované kriminalistickou naukou je zřejmé, že tato může být provedena vždy pouze za osobní přítomnosti, resp. aktivní účasti podezřelého, obviněného nebo svědka, kteří byli v dané věci již řádně vyslechnuti. Aplikace dotčeného ustanovení v jeho doslovném znění by tudíž byla v rozporu s povahou prověrky výpovědi na místě a dříve vyslechnutá osoba se proto k provedení prověrky na místě přibere vždy. Pouze jde-li o účast znalce, lze uzavřít, že ten bude k provedení prověrky na místě přibrán v souladu se zněním § 104c odst. 3 věty druhé TŘ, tedy tehdy, je-li to potřebné vzhledem k povaze věci a ke skutečnostem, které dosud v trestním řízení vyšly najevo. Na rozdíl od účasti podezřelého, obviněného či svědka totiž není smyslem účasti znalce na úkonu prověření jeho dřívějšího posudku, ale potřeba, aby znalec reagoval na výsledky zjištěné při prověrci výpovědi na místě. Ta vyvstane především tehdy, je-li k jejich objasnění třeba odborných znalostí.

Účast osob, jejichž výpověď se prověřkou na místě prověřuje, se řídí ustanoveními, která platí pro jejich výslech.¹³⁹ Každé z těchto osob tak při prověrci náleží stejná práva jako při výslechu, a to podle jejího procesního postavení. U podezřelého se jedná především o ustanovení § 33 odst. 1, § 76 odst. 5 a § 179b odst. 3 TŘ, u obviněného o ustanovení § 33 odst. 1, § 90 až 95, § 164 odst. 3, § 183a, § 207, § 208, § 212, § 215 odst. 2 a § 314d odst. 2 TŘ. Ve vztahu ke svědkovi je pak třeba mít na mysli § 97 až 104, § 158 odst. 9, § 158a, § 164 odst. 1, 4, § 209, § 212 a § 215 odst. 2 TŘ. O těchto svých právech, odpovídajících jejímu procesnímu

¹³⁹ § 104c odst. 3 věta třetí TŘ.

postavení, musí být osoba před započítím konkrétního úkonu náležitě poučena, což je také třeba řádně zaznamenat do příslušného protokolu¹⁴⁰.

Má-li být prověrka na místě provedena s osobou mladší než osmnáct let, pak se na její účast přiměřeně užije také ustanovení § 102 TŘ.¹⁴¹ Podle toho je třeba se svědky mladšími 18 let provádět prověrku výpovědi na místě zvláště šetrně, týká-li se úkon okolností, jejichž ožívování v paměti by mohlo nepříznivě ovlivnit jejich duševní a mravní vývoj. K úkonu prověrky se také přibere orgán sociálně-právní ochrany dětí a může-li to pomoci jejímu správnému provedení, pak mohou být přibráni i rodiče nezletilého.

Konečně pak podle § 104c odst. 4 TŘ platí, že k úkonům, které souvisejí s prověrkou na místě nesmí být podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek, který má právo odepřít výpověď, žádným způsobem donucován. Toto ustanovení je projevem jedné ze základních zásad trestního řízení, a sice *nemo tenetur se ispsum accusare*¹⁴², která se v trestním řízení projevuje zejména v možnosti obviněného nevypovídat a v oprávnění svědka odepřít výpověď, pokud by tím sám sobě nebo osobě blízké způsobil nebezpečí trestního stíhání. Výše vymezené osoby, tedy podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek, který má právo odepřít výpověď, se tudíž mohou prověrky na místě účastnit jen dobrovolně, což v praxi znamená, že vůči nim nelze použít institut předvedení dle § 90 a § 98 TŘ, pořádkovou pokutu dle § 66 TŘ či jiné podobné opatření ani jakýkoliv jiný způsob donucení. Není přitom přípustná ani hrozba některým z jinak povolených opatření. Stran podezřelého či obviněného nevzbuzuje předmětné ustanovení větších pochybností, avšak jistou pozornost je třeba věnovat okolnostem, za kterých lze či nelze k účasti na prověrce na místě donucovat svědka.

2.2.4.3.1 Svědek, který nemá právo odepřít výpověď

Trestní řád v § 97 zakotvuje obecnou povinnost svědčit, jejímž obsahem je povinnost každého a) dostavit se na předvolání k orgánu činnému v trestním řízení, b) vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu, o jeho pachateli a o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Z této povinnosti existuje několik výjimek, mezi nimi také ta založená ustanovením § 100 TŘ, tedy právo odepřít výpověď. To náleží osobě, která by poskytnutím výpovědi způsobilá nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém,

¹⁴⁰ § 55 odst. 1 písm. e) TŘ.

¹⁴¹ § 104c odst. 3 věta poslední TŘ.

¹⁴² čl. 37 odst. 1, čl. 40 odst. 2, 3 a 4 LZPS; § 33 odst. 1, § 92 odst. 1, § 100 odst. 2 TŘ.

svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocítovala jako újmu vlastní.¹⁴³ I svědek, který má právo výpověď odepřít je nicméně povinen dostavit se na předvolání k orgánu činnému v trestním řízení, k čemuž může být nucen opatřeními podle § 66 TŘ nebo předvedením dle § 98 TŘ. Jen tak totiž bude možné posoudit, zda této osobě právo odepřít výpověď skutečně náleží a zjistit, zda ho využívá.¹⁴⁴ Jde-li o účast takového svědka při prověrci na místě, je nezbytné uzavřít, že toho nelze donucovat ani k tomu, aby se k jejímu provedení dostavil, ani k účasti samotné, ať už pasivní nebo aktivní. Uvedené vyplývá zejména z dikce § 104c odst. 4 TŘ, který hovoří o jakémkoliv *úkonu, který souvisí s prověrkou na místě*, pod které je nezbytné zahrnout i samotné dostavení se k předmětnému úkonu.¹⁴⁵ Pro takový závěr svědčí i povaha úkonu prověrky výpovědi na místě, tedy skutečnost, že k jejímu provedení je potřeba existence dříve získané výpovědi. Odmítl-li svědek vypovídat, pak ani není co prověřovat. Vypovídal-li, ale odmítá se účastnit prověrky na místě, nelze ho k tomu s ohledem na jasnou dikci § 104c odst. 4 TŘ nijak nutit.

Ne zcela jasná se jeví situace ohledně účasti na prověrci na místě v případě, kdy svědek, jehož výpověď má být prověřena, právo odepřít výpověď nemá. Takový svědek pak má nejen povinnost dostavit se na předvolání k orgánu činnému v trestním řízení, ale i povinnost vypovídat, tedy pravdivě uvést vše, co je mu známo o všech skutečnostech důležitých pro trestní řízení. K zajištění přítomnosti svědka u výslechu lze, stejně jako u svědka s právem dle § 100 TŘ, použít zákonem předpokládané donucovací prostředky, tedy předvolání, předvedení, uložení pořádkové pokuty nebo jiné podobné opatření. Vedle toho však lze v případě svědka bez práva odepřít výpověď vynucovat i povinnost vypovídat jako takovou, a to pořádkovou pokutou, popřípadě jiným postihem dle § 66 TŘ.¹⁴⁶ Z dikce § 104c odst. 4 TŘ se pak zdá, že má-li být prověrka na místě provedena se svědkem, který právo odepřít výpověď nemá, může být tento k úkonům s prověrkou souvisejícím donucován, když není zahrnut ve výčtu osob, jejichž donucování k účasti na prověrci se zakazuje. Taková konstrukce sice možná odpovídá koncepci svědecké povinnosti, nicméně je ve zcela zásadním rozporu se stěžejní zásadou kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě, a sice zásadou dobrovolné účasti osoby, jejíž výpověď se prověřuje. Jazykový výklad dotčeného ustanovení, domnívám se, dovoluje

¹⁴³ § 100 odst. 2 TŘ.

¹⁴⁴ ŠÁMAL a kol., cit. 73, komentář k § 100, bod č. 1.

¹⁴⁵ Tamtéž; komentář k § 100, bod č. 2.

¹⁴⁶ Tamtéž; komentář k § 97, bod č. 9.

uzavřít, že platné znění trestního řádu umožňuje orgánům činným v trestním řízení využít donucovacích prostředků nejen k vynucení přítomnosti svědka u prověrky výpovědi na místě, ale také k jeho účasti na ní. Pro uvedený závěr svědčí dle mého názoru také pravidlo, že účast svědka při prověrce na místě se řídí ustanovením o jeho výslechu.¹⁴⁷ Předestřený postup si však nedokáží představit v praxi, neboť osoba se sice může pod vlivem donucovacích prostředků dostavit na místo, ale nebude-li ochotna dostatečně spolupracovat, pak celé provádění úkonu postrádá, s ohledem na nezbytnou iniciativu dříve vyslechnuté osoby, jakýkoliv smysl. S ohledem na výše uvedené jsem proto přesvědčena, že dotčené zákonné pravidlo by *de lege ferenda* bylo vhodné změnit tak, aby odpovídalo základním taktickým principům formulovaným kriminalistickou naukou.

2.2.4.4 Provedení prověrky na místě, které požívá zvláštní právní ochrany

Vzhledem k povaze prověrky výpovědi na místě, ze které vyplývá, že tuto nelze provést jinde než na kriminalisticky významném místě, vznikne v praxi často potřeba provést tento úkon na místech, která požívají zvláštní právní ochrany. Těmi jsou zejména obydlí, jiné prostory, tzn. prostory nesloužící k bydlení¹⁴⁸ a pozemky. Dá-li subjekt, u kterého se má vyšetřovací úkon vykonat, svolení k provedení prověrky výpovědi na takovém místě, pak se tento úkon provede způsobem totožným jako na jakémkoliv jiném místě. Předmětný souhlas je přitom nezbytné zaznamenat do protokolu o úkonu.¹⁴⁹ Není-li příslušná osoba, kterou je ten kdo předmětný prostor skutečně užívá, ochotna tento souhlas dát, užijí se vedle všech výše vymezených pravidel dopadajících na prověrku na místě také ustanovení § 83, 83a, 84, 85, 85a a 85b TŘ.¹⁵⁰ Z toho vyplývá, že má-li být prověrka na místě provedena v obydlí, je nezbytné, aby si orgány činné v trestním řízení předem zajistily příkaz k domovní prohlídce podle § 83 odst. 1 TŘ, k jehož vydání je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Přitom platí, že v neodkladných případech tak může namísto příslušného předsedy senátu nebo soudce učinit předseda senátu nebo soudce, v jehož obvodu má být prohlídka vykonána. Jde-li o provedení prověrky v jiných prostorách a na pozemcích, pak se

¹⁴⁷ § 104c, odst. 3, věta třetí TŘ.

¹⁴⁸ Pod pojem jiných prostor zařazuje odborná literatura a judikatura např. veřejně nepřístupné nebytové prostory, tzn. dílny, kanceláře, skladiště, živnostenské provozovny, samostatně stojící garáže, které nejsou součástí bytu, automobily (nejde-li o obytné přívěsy sloužící k trvalému bydlení), lodě (mimo tzv. hausbóty) atd. Zařazuje se sem také tzv. akademická půda; viz ŠÁMAL a kol., cit. 73, komentář k § 82 odst. 2, bod č. 7.

¹⁴⁹ ŠÁMAL a kol., cit. 73, komentář k § 85c, bod č. 1.

¹⁵⁰ § 85c TŘ.

obdobně čili v plném rozsahu, použije pravidlo uvedené v § 83 odst. 1 TŘ a nelze-li vydání příkazu dosáhnout předem a věc zároveň nesnese odkladu, lze tento úkon vykonat i bez příkazu. V takovém případě je však policejní orgán povinen vyžádat si souhlas orgánu oprávněného k vydání příkazu dodatečně. V přípravném řízení tak činí prostřednictvím státního zástupce. Pokud oprávněný orgán souhlas dodatečně neudělí, nelze výsledek prohlídky použít v dalším řízení jako důkaz. Konečně, má-li být prověrka výpovědi vykonána v prostorách, ve kterých advokát vykonává advokacii a v nichž se mohou vyskytovat listiny, které obsahují skutečnosti, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta, pak je orgán provádějící prověrku povinen vyžádat si součinnost České advokátní komory.¹⁵¹

V souvislosti s prováděním prověrky na místě v prostorách zákonem zvlášť chráněných Šelleng vhodně upozorňuje na skutečnost, že v určitých případech se aktuální koncepce zákonné úpravy jeví jako nevhodná. Takovými případy je třeba rozumět zejména ty situace, kdy s ohledem na vztah osoby oprávněné dát k provedení takové prověrky souhlas k obviněnému či prověřované trestné činnosti, nelze reálně očekávat, že tento souhlas bude udělen. Samotná žádost o jeho udělení tak v konečném důsledku může zmařit úspěšné provedení zamýšleného úkonu, když vyžádáním souhlasu bude oprávněná osoba upozorněna na záměry vyšetřovatelů, což jí poskytne čas pro změnu situace na místě.¹⁵² Pro takové případy by pak *de lege ferenda* bylo vhodné upravit v zákoně možnost podat v odůvodněných případech rovnou návrh na vydání příkazu k domovní prohlídce, popř. k prohlídce jiných prostor a pozemků.

2.2.5 Prověrka na místě jako procesní úkon

Reglementací v trestním řádu byly prověrce výpovědi na místě dány mantinely její aplikace jakožto procesního úkonu, tedy úkonu, jehož výsledky mohou být, za předpokladu, že byl proveden v souladu se všemi příslušnými zákonnými ustanoveními, použity v řízení před soudem jako samostatný důkaz. To však neznamená, že prověrka výpovědi na místě nemůže být i nadále používána ve své neprocesní formě. Naopak, ne každá metoda kriminalistické praxe se v procesu poznání kriminalisticky relevantní události uplatňuje vždy ve formě procesního úkonu. Konrád se domnívá, že v neprocesní formě lze prověrku výpovědi na místě provést např.

¹⁵¹ § 85b odst. 1 TŘ.

¹⁵² ŠELLENG, cit. 2, s. 29.

při objasňování přestupků a v rámci postupu před zahájením trestního stíhání ve smyslu § 158 odst. 1 TŘ, tedy v rámci činění šetření a opatření potřebných k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Takto provedený úkon prověrky výpovědi na místě pak může být předpokladem k provedení jiných procesních úkonů, typicky ohledání místa činu či jiného významného místa. V tomto kontextu hovoří Konrád zejména o možnosti užití prověrky výpovědi na místě k prověření podaného vysvětlení dle § 158 odst. 3 písm. a) TŘ, jejíž výsledky nemají důkazní význam, stejně jako jej nemá ani získané vysvětlení.¹⁵³ S tímto názorem se nicméně rozchází recentní judikatura, podle které lze v určitých případech považovat prověrku úředního záznamu o podaném vysvětlení za důkaz procesně použitelný (viz kapitola 2.2.5.2).

Obecně lze říci, že prověrka výpovědi na místě může být provedena ve dvou formách, a to buď jako specifická metoda kriminalistické praxe v souladu s tím, jak tuto metodu rozpracovala kriminalistická věda, popř. jako samostatný vyšetřovací úkon, jehož provedení musí být vedle poznatků kriminalistické nauky v souladu také s příslušnými ustanoveními zákona. Jen takový procesní úkon je pak v dalších fázích trestního řízení použitelný jako samostatný důkazní prostředek. Domnívám se, že lze tvrdit, že za základní ukazatel určující formu, v jaké se prověrka výpovědi na místě provádí, lze považovat zejména skutečnost, zda je k ní přistoupeno před začátkem trestního stíhání ve smyslu § 160 odst. 1 TŘ, tedy v tzv. fázi prověřování, nebo až po jeho zahájení. Obecným pravidlem se jeví být, že před zahájením trestního stíhání ji lze provést pouze v její neprocesní formě, tedy aniž by její výsledky mohly být použity v řízení před soudem. Z tohoto pravidla však patrně existují jisté výjimky.

Přípravné řízení má zpravidla dvě na sebe navazující stadia, a sice fázi objasňování a prověřování a fázi vyšetřování. Zatímco v rámci prověřování policejní orgán objasňuje a prověřuje skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, a to tak, že opatřuje potřebné podklady, nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu¹⁵⁴, ve fázi vyšetřování policejní orgán postupuje tak, aby byly co nejrychleji a v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu.¹⁵⁵ Podstatou rozdílu mezi těmito fázemi, které od sebe dělí skutečnost spočívající v zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 TŘ, je, že osoba, proti které

¹⁵³ KONRÁD, cit. 13, s. 42-43.

¹⁵⁴ § 158 odst. 3 TŘ.

¹⁵⁵ § 164 odst. 1 TŘ.

se řízení vede, nemá v průběhu prověřování postavení obviněného a tudíž jí nenaleží tomu odpovídající procesní práva, zejména pak práva dle § 33 TŘ. Výjimkou je tzv. formální podezřelý, kterému tato práva přiznávají § 76 odst. 5 a § 179b odst. 2 TŘ. Z toho důvodu vykonává orgán činný v trestním řízení v rámci prověřování zvláště takové úkony, na nichž nemůže otázka účasti obviněného nic zásadního změnit. Provedení těchto úkonů navíc podléhá jistým omezením, jejichž účelem je zajistit obviněnému právo na spravedlivý proces, což znamená, že se přísněji vymezují podmínky použitelnosti takových důkazů jako důkazů usvědčujících proti obviněnému v řízení před soudem.¹⁵⁶

2.2.5.1 K možnosti provedení prověrky na místě v procesní formě před zahájením trestního stíhání

O oprávnění policejních orgánů provádět prověrku na místě v její procesní formě ve stadiu vyšetřování není s ohledem na znění § 164 odst. 1 a 3 TŘ pochyb. Otázkou však je, zda lze tento úkon provést v totožné formě také v rámci postupu před zahájením trestního stíhání.

V první řadě je třeba posoudit, zda je pro provedení předmětného úkonu v trestním řádu obsažen zákonný poklad. Demonstrativní výčet úkonů, k jejichž provedení je policejní orgán ve stádiu prověřování oprávněn, je obsažen v § 158 odst. 3 TŘ. Prověrka na místě v něm však výslovně obsažena není a domnívám se, že ji nelze ani pod žádný z těchto úkonů podřadit. Vedle toho rozeznává trestní řád ještě institut tzv. neodkladných a neopakovatelných úkonů. Neodkladným úkonem je dle § 160 odst. 4 TŘ takový úkon, s jehož provedením nelze vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu z hlediska účelu trestního řízení čekat na zahájení trestního stíhání. Neodkladným je pak takový úkon, jež nebude možno před soudem provést. Z dikce zákonného vymezení neodkladných úkonů je přitom zjevné, že tyto jsou prováděny právě především ve fázi prověřování, neboť po zahájení trestního stíhání již není potřeba na jeho zahájení čekat a úkon může být proveden bez dalšího. Úkony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání přitom nemusí policejní orgán opakovat, pokud byly provedeny způsobem odpovídajícím požadavkům trestního řádu.¹⁵⁷

Vežmu-li v potaz skutečnost, že výčet úkonů v § 158 odst. 3 TŘ je pouze demonstrativní (viz užití slova „zejména“ v páté větě) a přihlédnou-li k samotné podstatě neopakovatelnosti úkonu, pak je dle mého nezbytné uzavřít, že je-li s ohledem na okolnosti daného případu dána

¹⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2009, sp. zn. 8 Tdo 809/2009.

¹⁵⁷ § 164 odst. 2 TŘ.

odůvodněná potřeba neodkladného provedení prověrky výpovědi na místě, pak je možné vykonat tento úkon v procesní formě ještě před zahájením trestního řízení, a to tehdy bude-li jeho provedení odpovídat všem zákonným požadavkům. Pro úplnost je vhodné doplnit, že má-li být prověrka na místě provedena jako neodkladný úkon, musí být důvody osvědčující její neodkladnost řádně popsány v protokolu.¹⁵⁸

Odpověď na otázku stran podmínek aplikace prověrky na místě jako procesního úkonu v rámci různých fází trestního řízení je třeba hledat také v ustanoveních regulujících samotný vyšetřovací úkon. Klíčovým se přitom jeví § 104c odst. 3 věta třetí TŘ. Podle té se účast podezřelého, obviněného a svědka při prověrce na místě řídí ustanoveními, která platí pro jejich výsledch. Je přitom vhodné poznamenat, že tato pravidla se mají užít bez dalšího a ve svém plném rozsahu, když zákon nehovoří o jejich přiměřeném či jinak modifikovaném užití. Má-li se celková účast těchto osob na prověrce řídit pravidly pro jejich výsledch, pak je nezbytné dospět k závěru, že toto pravidlo má dva aspekty, a sice a) prověrku na místě lze vykonat pouze s těmi osobami, které mohou být vyslechnuty a b) těmto osobám náleží při provádění prověrky na místě stejná práva jako při výslechu. Z uvedeného vyplývá jednoznačný závěr, a sice: nelze-li určitou osobu s ohledem na její procesní postavení vyslechnout, nelze s ní ani konat prověrku na místě v její procesní formě.

Jak bylo uvedeno výše, ve fázi prověřování vyvíjí policejní orgán činnosti směřující k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Za tímto účelem je mimo jiné oprávněn požadovat od fyzických a právnických osob a státních orgánů nezbytná vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 3 písm. a) TŘ. O těchto vysvětleních se pořizuje tzv. úřední záznam, který následně slouží státnímu zástupci, obviněnému i soudci k tomu, aby se rozhodli, jakou osobu navrhnout, popř. předvolat v pozdějších fázích řízení jako svědka.¹⁵⁹ Samotný úřední záznam lze přitom jako důkaz v řízení před soudem užít pouze velice omezeně.¹⁶⁰

K výslechu jako takovému je podle trestního řádu ve fázi před zahájením trestního stíhání přístupováno pouze výjimečně, a to tehdy, má-li výpověď svědka povahu neodkladného či neopakovatelného úkonu¹⁶¹. Výslechu do protokolu se dále využije v případě zadrženého podezřelého dle § 76 odst. 3 TŘ a také v případě podezřelého ve zkráceném přípravném řízení,

¹⁵⁸ § 160 odst. 4 in fine TŘ.

¹⁵⁹ § 158 odst. 6 TŘ.

¹⁶⁰ § 211 odst. 6 TŘ.

¹⁶¹ § 158 odst. 9 TŘ.

který je vyslýchan v souladu s § 179b odst. 3 TŘ. V ostatních případech se výslechy konají až v pozdějších fázích trestního řízení, zejména pak v řízení před soudem.¹⁶²

Obviněný. Výslech obviněného je v trestním řádu upraven v § 90 až 95. Z podstaty jeho procesního postavení je přitom zjevné, že takový výslech probíhá až po zahájení trestního stíhání, tedy nikoliv ve fázi prověřování. Obviněnému jsou již přiznána procesní práva podle § 33 TŘ, zejména právo zvolit si obhájce a s ním se radit i během úkonů prováděných orgány činnými v trestním řízení. Obhájce je pak s ohledem na § 165 TŘ oprávněn být přítomen při všech vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, může obviněnému i jiným vyslýchaným klást otázky a vznášet námitky proti způsobu provádění úkonu kdykoliv v jeho průběhu. Je-li tedy проверка na místě provedena s obviněným a v souladu se všemi zákonnými požadavky, jedná se nepochybně o důkaz procesně použitelný.

Svědka. Pravidla pro výslech svědka jsou obsažena v § 97–104 TŘ. Již z dikce předmětných ustanovení vyplývá, že výslech svědka je primárně prováděn až po zahájení trestního stíhání, když zákonodárce např. stanoví, že před samotným výslechem svědka je vždy třeba zjistit jeho poměr k obviněnému¹⁶³, popř. že právo odepřít výpověď má svědek, který má k obviněnému jistý právem předpokládaný vztah¹⁶⁴. Důkaz výslechem svědka lze však výjimečně provést i před zahájením trestního stíhání, a to tehdy, jedná-li se o neodkladný nebo neopakovatelný úkon.¹⁶⁵ V takovém případě je postup při tomto úkonu zvlášť upraven v § 158a TŘ, který stanoví, že vznikne-li ve fázi prověřování potřeba provést neodkladný nebo neopakovatelný úkon spočívající ve výslechu svědka nebo v rekognici, provede se takový úkon za účasti soudce, a to na návrh státního zástupce. Přítomnost soudce u tohoto úkonu je přitom prostředek zajištění zákonnosti jeho průběhu, a to vzhledem k tomu, že osoba, proti níž se řízení vede, v danou chvíli ještě nemá procesní postavení obviněného a nemůže tudíž v řízení sama nebo prostřednictvím obhájce plně uplatňovat práva obhajoby (např. být přítomen výslechu svědka a klást mu otázky).¹⁶⁶

Je tedy nepochybně možné uzavřít, že ačkoliv k výslechu svědka dochází primárně až po zahájení trestního stíhání, má-li tento úkon povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, lze k němu přistoupit již ve fázi prověřování. Stejný závěr lze s ohledem na dikci § 104

¹⁶² § 160 odst. 1 věta třetí, § 207 a násl. TŘ.

¹⁶³ § 101 odst. 1 TŘ.

¹⁶⁴ § 100 odst. 1 TŘ.

¹⁶⁵ § 158 odst. 9, § 158a, § 160 odst. 4 a § 179b odst. 1 TŘ.

¹⁶⁶ ŠÁMAL a kol., cit. 73, komentář k § 158a, bod č. 1.

odst. 3 věty třetí TŘ aplikovat i na úkon prověrky na místě a uzavřít, že prověrka svědecké výpovědi na místě sice může být provedena před zahájením trestního stíhání, avšak pouze tehdy, jedná-li se o neopakovatelný, popř. neodkladný úkon.

Otázkou je, zda se na postup prověrky na místě užije analogicky také ustanovení § 158a TŘ, které se podle své výslovné dikce má užít pouze tehdy, spočívá-li neodkladný, popř. neopakovatelný úkon ve výsledku svědka či rekognici. Osobně se domnívám, že vzhledem ke skutečnosti, že § 104c odst. 3 věta třetí TŘ hovoří o analogickém užití ustanovení upravujících toliko účast svědka, nikoliv postup při úkonu samotném, lze uzavřít, že prověrka svědecké výpovědi na místě může být v přípravném řízení realizována, aniž by její provedení musel navrhnout státní zástupce a účastnit se jí soudce. Předestřené souvislosti nicméně vybízí k úvaze *de lege ferenda*, zda by s ohledem na zajištění zákonného průběhu nebylo vhodné, aby se prověrky výpovědi na místě prováděné se svědkem před zahájením trestního řízení soudce přece jen účastnil. Takovou změnu odůvodňuje zejména skutečnost, že protokol o prověrce na místě se svědkem může být za jistých okolností v hlavním líčení čten podle ustanovení upravujících čtení protokolu o výpovědi svědka (viz kapitola 2.2.6).

Další otázkou související s touto problematikou je pak nejasnost, zda může být výše předestřeným postupem prověřována pouze výpověď svědka získaná v souladu s § 158 odst. 9 a § 158a TŘ nebo i vysvětlení svědka, o kterém byl sepsán úřední záznam dle § 158 odst. 6 TŘ. Vzhledem ke skutečnosti, že zákonodárce opomněl v § 104e TŘ vyjádřit požadavek spočívající v nezbytnosti předchozího získání výpovědi, se domnívám, že čistě jazykovým výkladem by bylo možné dojít k závěru, že prověrku na místě lze provést i za účelem prověření svědkem podaného vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 3 písm. a). To vše ovšem za předpokladu, že taková prověrka má povahu neodkladného či neopakovatelného úkonu. Předestřeným postupem by nicméně byla z procesně nepoužitelného úředního záznamu získán procesně použitelný protokol o prověrce na místě s *de facto* totožným obsahem, což lze hodnotit jako obcházení stanoveného procesního postupu a zásah do práva na obhajobu. Domnívám se proto, že má-li být prověrka svědecké výpovědi provedena před zahájením trestního stíhání, může být jejím podkladem pouze svědecká výpověď získaná postupem dle § 158a TŘ.

Podezřelý. Největší výkladový problém (s ohledem na relevantní judikaturu – viz kapitola 2.2.5.2) zjevně činí možnost provádět prověrku na místě s podezřelým. Jak bylo již shora uvedeno, trestní řád nepoužívá pojem podezřelý jednotně, a proto je vždy třeba posuzovat, jaký význam daný pojem má v konkrétním ustanovení. Z koncepce § 104e odst. 1 a 104c odst. 2 věta první TŘ, které umožňují provést prověrku na místě s podezřelým již v přípravném

řízení, by se mohlo zdát, že pojem podezřelý je zde použit ve smyslu materiálním. Nicméně, vezmeme-li do úvahy pravidlo, že účast osoby na prověrce na místě se řídí ustanoveními, která platí pro její výslech¹⁶⁷, musíme se v první řadě ptát, zda je vůbec možné podezřelou osobu vyslechnout.

Z ustanovení trestního řádu vyplývá, že vyslechnout do protokolu lze zadrženého podezřelého¹⁶⁸, popř. podezřelého, proti kterému se vede zkrácené přípravné řízení¹⁶⁹, nikoliv však osobu, proti níž se řízení vede, aniž by tato byla zároveň tzv. formálním podezřelým. Pro uvedený závěr svědčí také dikce § 160 odst. 2 TŘ, podle kterého se první výslech osoby, proti níž se řízení vede, koná až po zahájení trestního stíhání, tedy v okamžiku, kdy má již procesní postavení obviněného.

Od podezřelého v materiálním pojetí lze ve fázi prověřování získat toliko vysvětlení ve formě úředního záznamu, přičemž trestní řád nepočítá s možností, že by dané vysvětlení mohlo být získáno jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, tedy takovým způsobem, aby jej bylo možné bez dalšího procesně použít v řízení před soudem. Důvodem pro takovou úpravu je přitom absence většiny procesních práv vztahujících se k obhajobě. V této souvislosti Šelleng dodává, že „není nikterak logické, proč by se toto pravidlo mělo obcházet procesně použitelným protokolem o prověrce na místě z fáze prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu.“¹⁷⁰

Vše výše uvedené, domnívám se, opravňuje uzavřít, že s podezřelým nelze provést prověrku na místě v její procesní formě, aniž by tento byl podezřelým ve smyslu § 76 odst. 3 nebo § 179b odst. 3 TŘ. Analyzovaná úprava a její předestřený výklad přitom, dle mého názoru, odpovídají základním zásadám trestního řízení, neboť byla-li by za daných okolností dovozena možnost policejních orgánů provést prověrku výpovědi na místě také s prostým podezřelým, kterému nejsou ve fázi prověřování přiznána žádná zvláštní práva stran obhajoby, byla by tím tato osoba zcela nedůvodně znevýhodněna oproti obviněnému, což by znamenalo zásadní zásah do práva na spravedlivý proces. I nadále je však třeba trvat na tom, že má-li být prověrka na místě provedena s formálním podezřelým, tedy před zahájením trestního stíhání, musí se jednat o neodkladný, popř. neopakovatelný úkon.¹⁷¹

¹⁶⁷ § 104c odst. 3, věta třetí TŘ.

¹⁶⁸ § 76 odst. 3 TŘ.

¹⁶⁹ § 179b odst. 3 TŘ.

¹⁷⁰ ŠELLENG, cit. 2, s. 28.

¹⁷¹ ŠÁMAL a kol., cit. 73, komentář k § 76, bod č.1 a komentář k § 179a bod č. 2.

2.2.5.2 Prověрка na místě a její provedení před zahájením trestního stíhání z pohledu recentní judikatury

Přípustnost provedení prověrky na místě v procesní formě před zahájením trestního stíhání byla předmětem několika řízení, jež byly v posledních letech rozhodovány Nejvyšším soudem, popř. soudy vrchními. Všechny tyto případy pak spojuje skutečnost, že všechny předmětné prověrky na místě byly ze strany dovolatelů, popř. odvolatelů považovány jako důkazy procesně nepoužitelné a jejich použití v řízení před soudem vnímáno jako zásah do práva na spravedlivý proces. Z rozborů obsažených níže v této kapitole je pak zřejmé, že způsob, jakým se soudy s jednotlivými případy vypořádaly, nelze v žádném případě považovat za jednotný, a mnohdy ani za správný.

V řízení vedeném pod sp. zn. 8 Tdo 809/2009 Nejvyšší soud zhodnotil, že prověrku na místě obecně lze v rámci přípravného řízení provádět jako neodkladný úkon a získat tak procesně použitelný důkaz, avšak v konkrétním řízení nepovažoval za odpovídající požadavku fair procesu, „*aby se jako na důkaz neodkladný a procesně použitelný pohlíželo na důkaz, který co do svého vyznění prověřoval správnost a přesvědčivost údajů obsažených ve vysvětlení osoby, které samo o sobě nemělo povahu neodkladného (či neopakovatelného) úkonu, a které nelze v řízení před soudem použít jako důkaz*“. Tímto závěrem přitom reagoval na situaci, kdy odvolací soud považoval za neodkladný, a tedy procesně použitelný, důkaz v podobě protokolu o prověrce na místě, kterou bylo prověřováno toliko vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 3 písm. a) TŘ, a to zejména s ohledem na skutečnost, že to byly právě výsledky prověrky na místě, na jejichž základě bylo možno rozhodnout proti jaké osobě má být zahájeno trestní stíhání. K této argumentaci pak však Nejvyšší soud dodal, že „*povaha procesních úkonu jako neodkladných nemůže být odvozována výlučně od toho, že jimi mají být objasněny skutečnosti podmiňující zahájení trestního stíhání, jak naznačil odvolací soud*“.¹⁷²

V dotčeném řízení Nejvyšší soud zároveň akcentoval důležitost požadavku, aby při objasňování a opatřování skutečností podmiňujících zahájení trestního stíhání byl důsledně respektován (a nikoliv obcházen) zákonem stanovený procesní postup.

Ačkoliv v předmětném rozsudku ze dne 12. 8. 2009 Nejvyšší soud blíže nerozvádí své úvahy, které ho k dosaženým závěrům přivedly, mám za to, že toto rozhodnutí je v souladu

¹⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2009, sp. zn. 8 Tdo 809/2009.

s výše předloženými teoretickými závěry stran předpokladů provedení prověrky na místě v procesní formě před zahájením trestního stíhání.

Procesní použitelností protokolu o prověrce na místě provedené před zahájením trestního stíhání se zabýval také Vrchní soud v Praze, a to v odvolacím řízení vedeném pod sp. zn. 2 To 128/2016. V předmětné věci se obžalovaný odvolal proti rozhodnutí soudu prvního stupně, neboť dle jeho přesvědčení došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces, když soud prvního stupně nezohlednil zásadní vady přípravného řízení a odůvodnění svého rozsudku postavil na důkazech, které nelze v trestním řízení použít. Konkrétně se mělo jednat o důkaz v podobě protokolu o prověrce na místě, jež byla provedena před zahájením trestního stíhání a kterou byl prověřován úřední záznam o vysvětlení podaném pozdějším obviněným. Vrchní soud jakožto soud odvolací nicméně dospěl k závěru, že řízení, které napadenému rozhodnutí předcházelo bylo provedeno bez podstatných procesních vad. Pokud jde o prověrku výpovědi na místě, uzavřel Vrchní soud, že tato sice byla provedena před zahájením trestního stíhání a bylo jí prověřováno toliko vysvětlení podané osobou podezřelou ze spáchání vyšetřovaného trestného činu, ale byla provedena jako neodkladný úkon dle § 160 odst. 4 a § 158 odst. 3 písm. i), protože byla v pozdějších fázích trestního řízení plně použitelná jako samostatný důkaz. Neodkladnost dané prověrky na místě přitom byla odůvodněna skutečností, že bez jejího provedení by k zahájení trestního stíhání vůbec nemohlo dojít. Vrchní soud svůj závěr stran procesní použitelnosti prověrky na místě podpořil také teleologickým výkladem díkce § 104c odst. 3 TŘ, který výslovně zmiňuje účast podezřelého, z čehož Vrchní soud dovodil, že zákonodárce předpokládal provádění prověrky na místě i před zahájením trestního stíhání.

V první řadě je třeba poznamenat, že nejsem přesvědčena o správnosti zákonného podkladu, na jehož základě má být dle Vrchního soudu provedená prověrka na místě považována za nedokladný úkon, když § 158 odst. 3 písm. i), na který soud výslovně odkazuje, říká, že na základě tohoto ustanovení se v přípravném řízení provádějí neodkladné a neopakovatelné úkony podle hlavy čtvrté trestního řádu. Prověrka na místě je přitom úkonem podle hlavy páté a není tak pochyb, že takto provedený úkon nelze pod § 158 odst. 3 písm. i) TŘ podřadit.

Zadruhé, Vrchní soud argumentuje tím, že § 104c odst. 3 TŘ, na který odkazuje § 104e odst. 2 TŘ, výslovně hovoří o účasti podezřelého na úkonu prověrky na místě, z čehož teleologickým výkladem dovozuje, že zákonodárce předpokládal provádění tohoto úkonu v odůvodněných případech již před zahájením trestního stíhání. Už se však nezatožoval se zkoumáním, zda měl zákonodárce na mysli podezřelého ve smyslu materiálním nebo

formálním a bez dalšího uzavřel, že zákonodárce měl na mysli jakoukoliv osobu, u níž existuje podezření, že vyšetřovaný trestný čin spáchala. Správné vyřešení této otázky má přitom zásadní dopady na závěry ohledně zákonnosti užití tohoto procesního institutu (viz výše).

V neposlední řadě pak Vrchní soud v Praze zcela zjevně překrucuje význam neodkladného úkonu, když došel k závěru, že daný protokol o prověrce na místě bylo třeba považovat za úkon nedokladný, neboť byl podkladem rozhodným pro vydání usnesení o zahájení trestního stíhání.

Jak již bylo shora uvedeno, neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odklad na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání.¹⁷³ Skutečnosti podmiňující neodkladnost úkonu mohou být různé a vždy bude záležet na konkrétních okolnostech daného případu. Okolnosti odůvodňující neodkladnost úkonu pak musí být náležitě zaznamenány v protokolu, jež se o provedení úkonu sepisuje. Je-li určitý úkon důvodně proveden jako nedokladný a jsou-li splněny veškeré další zákonné požadavky na jeho provedení, pak mají jeho výsledky povahu procesně použitelného úkonu, a to i přes to, že byl proveden před samotným zahájením trestního stíhání.

Stran zahájení trestního stíhání stanoví trestní řád, že policejní orgán zahájí trestní stíhání neprodleně, nasvědčují-li prověřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že tento čin spáchala konkrétní osoba.¹⁷⁴ Tyto skutečnosti přitom nemusí být zjištěny prostřednictvím neodkladných či neopakovatelných úkonů, nýbrž k jejich získání postačí rozmanité množství úkonů, které jsou policejním orgánům k dispozici, včetně specifických kriminalistických metod v jejich neprocesní formě. Není-li tedy příslušný orgán s to provést prověrku na místě v souladu se všemi relevantními zákonnými ustanoveními, není mu bráněno, aby byla provedena mimo protokol. I v takovém případě se bude jednat o úkon rozhodný jako podklad pro rozhodnutí o zahájení trestního stíhání.

Na základě všeho výše uvedeného je, domnívám se, nezbytné uzavřít, že Vrchní soud v Praze v předmětné věci nesprávně posvětil nezákonný postup orgánů činných v trestním řízení, když ohýbáním institutu neodkladného úkonu a nesprávným výkladem § 104e odst. 1 a § 104c odst. 3 TŘ zhodnotil provedenou prověrku na místě jako plnohodnotný důkaz použitelný

¹⁷³ § 160 odst. 4 TŘ.

¹⁷⁴ § 160 odst. 1 TŘ.

v řízení před soudem, ačkoliv tato byla v rozporu se zákonem provedena s podezřelým, jemuž nebyla přiznána žádná procesní práva a povaha neodkladného úkonu jí byla přiznána na základě okolnosti zcela irelevantní. Dlužno poznamenat, že uvedeným právním názorem se Vrchní soud v Praze navíc dostal do přímého rozporu s názorem Nejvyššího soudu vyjádřeným v Usnesení ze dne 12. 8. 2009, sp. zn. 8 Tdo 809/2009.

Třetím řízením, v němž se tuzemské soudy vypořádávaly s (ne)použitelností prověrky výpovědi na místě provedené ve fázi prověřování, a které dospělo až k Nejvyššímu soudu bylo řízení vedené pod sp. zn. 3 Tdo 757/2016. V jeho rámci bylo Nejvyšším soudem judikováno, že prověrka na místě dle § 104e TR může být procesně použitelným důkazem i v případě, že k jejímu provedení bylo přistoupeno na základě poznatků získaných v rámci podaného vysvětlení dle § 158 odst. 6 TR, tedy takového, které nemá povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, a to právě za účelem prověření tohoto vysvětlení. K tomu Nejvyšší soud uvedl: *„Skutečnost, že úřední záznam o podaném vysvětlení obecně nelze použít jako důkaz v řízení před soudem, současně neznamená, že by nemohl policejnímu orgánu posloužit jako „pramen důkazu“, tj. určit další směr, jímž bude vedeno shromažďování důkazů relevantních pro trestní řízení. Jedním z nich je pak i prověrka na místě jako zvláštní způsob dokazování, zavedený do trestního řádu novelou účinnou od 1. 1. 2002. Podstatou a účelem prověrky na místě je upřesnění nebo doplnění důležitých údajů pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu, a to za osobní přítomnosti vyslychané osoby. [...] Z dikce § 104e tr. ř. dále vyplývá, že daný úkon může být proveden i s osobou, která se aktuálně nachází v procesním postavení podezřelého, jak tomu bylo i v případě dovolatele.“*¹⁷⁵

Je nesporné, že prověrkami prověřené „výpovědi“ dovolatele, získané ve formě vysvětlení, nebyly v dalším řízení procesně použitelné. Podle výkladu Nejvyššího soudu však provedením předmětných prověrek vysvětlení na místě došlo k opatření důkazů, jež lze v dalším řízení bez dalšího považovat za použitelné, to vše navzdory tomu, že osoba jejíž vysvětlení se prověřovala neměla v dané fázi řízení postavení obviněného, a tedy ani žádná tomu odpovídající procesní práva a nejednalo se ani o neodkladný či neopakovatelný úkon.

V konkrétním případě se dovolatel dovolával zejména toho, že mu bylo předestřeným procesním postupem upřeno právo na spravedlivý proces, když prověrka na místě provedená před zahájením trestního stíhání k prověření podaného vysvětlení proběhla bez účasti obhájce, ačkoliv v pozdějším řízení zde byl dán důvod nutné obhajoby ve smyslu § 36 odst. 3 TR. K této

¹⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 3 Tdo 757/2016.

okolnosti se Nejvyšší soud vyjádřil tak, že prověrky na místě prováděné před zahájením trestního stíhání se může zúčastnit i obhájce, pokud si ho taková osoba zvolí, což dovodil analogicky z dikce § 158 odst. 5 TŘ, o čemž byl dovolatel policejním orgánem poučen. K tomu Nejvyšší soud dále uvedl: „ve dnech 21. 7. 2014 a 27. 8. 2014, kdy byla v projednávané trestní věci provedena prověrka na místě, dovolatel obhájcem zastoupen nebyl. K jeho námitce, že tomu tak být mělo a policejní orgán mu měl obhájce ustanovit již před tímto úkonem z důvodu uvedeného v § 36 odst. 3 tr. zákoníku, je nutno připomenout, že případnou existenci důvodů nutné obhajoby podle § 36 tr. ř. je třeba zkoumat zásadně až ve chvíli, kdy bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř., a nikoli dříve. To ostatně zřetelně vyplývá již z použitého pojmu „obviněný“ v úvodní větě ustanovení § 36 tr. ř. o nutné obhajobě.“¹⁷⁶

Ustanovení § 158 odst. 5 TŘ stanovuje osobě, která podává vysvětlení, právo na právní pomoc advokáta. S ohledem na to, že se jedná toliko o právo této osoby, není policejní orgán povinen právní pomoc jakkoliv opatřovat. Je otázkou, nakolik může tato možnost suplovat právo na pomoc obhájce dle § 33 a násl. TŘ, když poskytování právní pomoci (zahrnující např. poradu o významu vysvětlení a jeho důležitosti pro další řízení a možných důsledků pro osobu, která ho podává, popř. objasnění povahy úředního záznamu sepsovaného o vysvětlení atp.) je jen jednou ze složek činnosti vykonávané obhájcem¹⁷⁷ a tato tak není plně srovnatelná s účastí obhájce obviněného v trestním řízení. Jakkoliv by se případně dalo dovodit, že výsledky vyšetřovacích úkonů provedených ve fázi prověřování za účasti advokáta podle § 158 odst. 5 TŘ jsou v dalším řízení procesně použitelné, selže tato konstrukce v případech, kdy osoba, jejíž vysvětlení se prověřuje, svého práva na právní pomoc advokáta nevyužila a v později zahájeném trestním stíhání je dán důvod nutné obhajoby ve smyslu § 36 odst. 3 TŘ.

Současně považuji za vhodné upozornit na skutečnost, že s ohledem na trestnou činnost, u které je prověrka výpovědi na místě nejčastěji, ba téměř výhradně využívána, tedy při vyšetřování násilné trestné činnosti, je s ohledem na její společenskou závažnost a z toho vyplývající výši trestní sazby dán důvod nutné obhajoby dle § 36 odst. 3 TŘ v drtivé většině případů.

Svým výkladem umožnil Nejvyšší soud bez dalšího přesunout proces získávání procesně použitelných důkazů do fáze prověřování, aniž by zároveň odpovídajícím způsobem rozšířil právo na obhajobu, když dále trvá na dikci zákona, že právo na ustanovení obhájce,

¹⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 3 Tdo 757/2016.

¹⁷⁷ § 41 TŘ.

popř. taktéž právo na bezplatnou obhajobu dle § 33 odst. 2–4 TŘ má až osoba, proti které bylo trestní stíhání řádně zahájeno. Tento přístup pak zcela bezdůvodně fakticky zvýhodňuje ty osoby, které mají kontakty na advokáty a dostatek finančních prostředků na pokrytí jejich služeb. Ostatní, kteří si pomoc advokáta ve smyslu § 158 odst. 5 TŘ z různých důvodů nemohou zajistit a zároveň ještě nemají právo na pomoc obhájce ustanoveného dle § 38 TŘ, se ocitají ve zvláštním situaci, která je dle mého přesvědčení v hrubém rozporu se základními zásadami trestního práva.

Lze se tedy ztotožnit s tvrzením dovolatele, že tímto postupem policejní orgán z podaného procesně nepoužitelného vysvětlení nepřipustně těžil, když mu bylo díky postoji Nejvyššího soudu umožněno již ve fázi prověřování shromažďovat procesně použitelné důkazy svědčící o vině podezřelé osoby, aniž by této byla přiznána jakákoliv práva na obhajobu, ačkoliv zde byl již od počátku dán důvod nutné obhajoby. Absurdita celého právního posouzení je pak umocněna skutečností, že v daném případě se podle všeho nejednalo ani o neodkladný či neopakovatelný úkon, a tak reálně nebyl důvod nevyčkat s provedením prověrky až na okamžik po zahájení trestního stíhání.

Jsem přesvědčena, že výše uvedeným závěrem obešel Nejvyšší soud zákonem stanovený procesní postup a odepřel dovolateli právo na spravedlivý proces, když extenzivním výkladem zcela v rozporu se zákonnými ustanoveními umožnil orgánům činným v trestním řízení pořizovat procesně použitelné důkazy již před zahájením trestního stíhání, aniž by přitom respektoval jednu ze základních zásad trestního práva v podobě práva na obhajobu. Svůj závěr přitom stejně jako Vrchní soud v Praze podložil argumentem, že dikce § 104e TŘ umožňuje provést prověrku na místě s podezřelým, aniž by blíže zkoumal, zda měl zákonodárce na mysli podezřelého v materiálním nebo formálním smyslu, v důsledku čehož byla tato nezákonně provedená prověrka na místě posouzena jako procesně bezvadná.

2.2.6 Použití výsledků prověrky na místě v řízení před soudem

Aby mohla být prověrka na místě použita v řízení před soudem jako samostatný důkaz, musí být nejen provedena v souladu se všemi zákonnými požadavky, které na ni klade trestní řád, ale také musí být řádně zaprotokolována. Protokol je základním dokumentem vypovídajícím o provedení prověrky na místě a musí odpovídat náležitostem kladeným na něj trestním řádem. Ustanovení § 55 odst. 1 TŘ vymezuje obecné náležitosti protokolace a odst. 3 věta třetí pak uvádí zvláštní obsahové požadavky kladené konkrétně na protokol o prověrce na

místě. Těmi jsou podrobný popis okolností, za kterých byl tento úkon proveden, jeho obsah a výsledky. V protokolu se tak uvede primárně stručné a výstižné vylíčení průběhu úkonu tak, aby protokol poskytl úplný a věrný obraz o jeho průběhu, tzn. sdělení, která v rámci prověrky na místě osoba, s níž je prověrka prováděna, vypověděla, údaje ohledně případné cesty na místo, popis místa provedení prověrky, chování osoby na místě samém (zda se orientovala, s jakou jistotou atp.), směr postupu prověřované osoby, údaje o označených místech a objektech a jejich vztahu k vyšetřované události, popis demonstrovaných činností, otázky kladné policejním orgánem a odpovědi na ně, metody použité v průběhu úkonu a také využití technických zařízení, včetně jejich popisu. Dále je třeba uvést všeobecné údaje o podmínkách, za kterých byl úkon proveden, tzn. popis časových a místních okolností, tedy zda úkon probíhal v exteriéru či interiéru, osvětlení, viditelnost, dohlednost, slyšitelnost a dále popis klimatických podmínek včetně ročního období a povětrnostních podmínek.¹⁷⁸ Vyčerpávající popis výše uvedených podmínek je nicméně, dle mého názoru, nadbytečný a za dostatečné považuji zaznamenání tolika těch okolností, které jsou pro předmětný úkon významné a mohou jeho výsledky potenciálně ovlivnit. Dále trestní řád v předmětném ustanovení stanoví, že nevylučují-li to okolnosti případu, pořídí se též obrazové záznamy, náčrtky a jiné vhodné pomůcky, které se, je-li to možné, připojí k protokolu.

Do protokolu je také třeba uvést obsah poučení a odkaz na dobrovolnost účasti osoby, jejíž výpověď se prověřuje. Je-li prověrka na místě prováděna jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, musí protokol obsahovat jasné vymezení okolností, které její neodkladnost či neopakovatelnost odůvodňují.¹⁷⁹ Jedná-li se o prověrku vykonávanou ve zvlášť chráněném prostoru, tedy v obydlí, jiných prostorách nebo na pozemku, musí protokol obsahovat také souhlas oprávněné osoby, leda by byla prováděna na základě příkazu dle § 83 popř. § 83a TR.

Protokol o prověrce na místě se považuje za listinný důkaz ve smyslu § 112 odst. 2 a v hlavním líčení, popř. ve veřejném či neveřejném zasedání, se provádí tak, že se předloží stranám k nahlédnutí, popřípadě se přečte, navrhne-li to kterákoliv ze stran.¹⁸⁰ Případný audiovizuální záznam se přehraje.¹⁸¹

¹⁷⁸ KONRÁD, cit. 3, s. 91-92; ŠÁMAL a kol., cit. 73, komentář k § 55, bod č.15 a komentář k § 104e bod č. 4.

¹⁷⁹ § 160 odst. 4 in fine TR.

¹⁸⁰ § 213 TR.

¹⁸¹ ŠÁMAL a kol., cit. 73, komentář k § 104e, bod č. 4.

Prováděním prověrky na místě v hlavním líčení se zabýval také Vrchní soud v Olomouci, který ve svém rozsudku ze dne 10. 12. 2015 v řízení vedeném pod sp. zn. 3 To 112/2015 judikoval, že ačkoliv v teorii obecně platí, že protokol o prověrce na místě je považován za listinný důkaz, je třeba vzít na zřetel případy, kdy obžalovaný nebo svědek na místě nejenom prezentuje konkrétní okolnosti, ale ještě je obsáhle komentuje a takto významným způsobem dotváří, případně upřesňuje či dokonce mění svoji předchozí výpověď. Za takové situace se podle názoru Vrchního soudu v Olomouci fakticky i formálně jedná již o doplňující výpověď na místě získanou specifickou formou výslechu na místě samém, při níž jsou některé skutečnosti demonstrovány, předváděny či ukazovány. S protokolem o prověrce na místě je pak co do části obsahující předmětná tvrzení třeba nakládat způsobem odlišným od § 213 TR. „Podle názoru odvolacího soudu v případě takto provedené prověrky na místě (ale i v případě dalších druhů zvláštních způsobů dokazování), jestliže jejím obsahem je faktická výpověď svědka (dle § 97, § 101 odst. 2 tr. ř. a násl.), případně obviněného (dle § 91, § 92 tr. ř.), je třeba v této části na takový úkon nahlížet jako na řádnou výpověď svědka či obviněného a při provedení takových úkonů v řízení před soudem lze takový protokol provést jen za podmínek § 207 odst. 2, resp. § 211 odst. 1 až odst. 4 tr. ř., obdobně jako v případě konfrontace či rekognice (srov. č. 25/1993 Sb. rozh. tr.).“¹⁸² Jinak řečeno, na tu část protokolu o prověrce na místě, která obsahuje výpověď obviněného nebo svědka, kterou je významným způsobem doplňována nebo měněna jeho výpověď dřívější, je v řízení před soudem třeba pohlížet jako na protokol o výpovědi včetně všech důsledků z toho vyplývajících. Zejména se uplatní omezení stran možnosti takový protokol v řízení před soudem číst.

Se shora uvedeným názorem Vrchního soudu v Olomouci se zcela ztotožňuji, neboť tento je dle mého názoru v souladu s právem na obhajobu, do kterého by v případě odlišného postupu bylo nepřiměřeným způsobem zasaženo, jakož i do dalších ustanovení zabezpečujících řádné objasnění věci. Uvedený závěr je navíc také v souladu s kriminalistickou teorií, podle které by prověrka na místě měla obsahovat pouze prvky výpovědi čili stručné a výstižně vysvětlení nezbytných skutečností (viz kapitola 1.2.2 této práce).

¹⁸² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. 3 To 112/2015.

2.2.7 Shrnutí

Na základně všeho výše uvedeného se domnívám, že právní úpravu kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě jakožto vyšetřovacího úkonu je možné zhodnotit jako značně obecnou, kusou a neodpovídající současné úrovni poznatků kriminalistiky. Zákonodárce nejenže zvolil neodpovídající název úkonu, ale samotné ustanovení neobsahuje ani úplné vyjádření pojmových znaků této kriminalistické metody, neboť v něm není vyjádřen základní předpoklad provedení prověrky výpovědi na místě, a sice potřeba existence dříve získané výpovědi, jakož ani její skutečný cíl, význam a podstata. V neposlední řadě zákonodárce řádně neakcentoval požadavek aktivní účasti osoby, s níž se prověrka na místě provádí a v rozporu se základními taktickými zásadami umožnil orgánům činným v trestním řízení donucovat svědka, který nemá právo odepřít výpověď, k součinnosti při předmětném úkonu. Je proto nezbytné uzavřít, že zákonodárci se nepodařilo naplnit předsevzetí, jež si uložil v důvodové zprávě, neboť zařazená úprava není ani vyčerpávající, ani v souladu s poznatky kriminalistiky. Zvolená úprava navíc přináší jisté výkladové nejasnosti, ke kterým nepřistupují jednotně ani tuzemské soudy.

Přes výše uvedené nedostatky se domnívám, že předmětná právní úprava víceméně dostatečně zajišťuje právní jistoty účastníků a objektivnost při provádění tohoto procesního úkonu. Tato skutečnost je nicméně zásadním způsobem narušována současnou judikaturou, která v poslední době zastává názor, že prověrku výpovědi na místě v procesní formě je obecně možné provést již s osobou podezřelou před zahájením trestního stíhání, a to za účelem prověření jí podaného vysvětlení, o kterém byl sepsán úřední záznam. K tomuto závěru přitom soudy došly, aniž by blíže zkoumaly zařazení předmětného úkonu v systému a souvislost s právem na obhajobu. S ohledem na výše uvedenou analýzu si dovoluji zhodnotit, že soudy zaujaté stanovisko je zcela nesprávné a v rozporu nejen se zákonnou úpravou prověrky na místě, ale především s právem na spravedlivý proces. V tomto kontextu je přitom až absurdní, že původní potřebou, pro kterou kriminalisté dlouhodobě volali po úpravě prověrky na místě v trestním řádu, bylo právě vyloučení nezákonného postupu při aplikaci této metody a zajištění procesních záruk práv a povinností účastníků její aplikace v přípravném řízení.

2.2.8 Úvahy de lege ferenda

Vedle dílčích návrhu *de lege ferenda* uvedených výše v textu a v návaznosti na vše dříve uvedené, předkládám níže návrh na úpravu aktuálního znění § 104e trestního řádu a to tak, aby lépe odpovídal poznatkům kriminalistické nauky. Zároveň se domnívám, že odkaz na úpravu vyšetřovacího pokusu obsažený v § 104e odst. 2 TR vzbuzuje zbytečné aplikační nejasnosti a proto navrhuji, aby byl vyšetřovací úkon prověrky výpovědi na místě upraven uceleně v jednom ustanovení.

§ 104e

Prověrka výpovědi na místě

(1) Prověrka výpovědi na místě se koná, má-li být za aktivní účasti podezřelého, obviněného nebo svědka ověřena pravdivost jejich předchozí výpovědi, a to srovnáním dříve uvedených informací důležitých pro trestní řízení s objektivní situací na místě samém.

(2) Účast podezřelého, obviněného nebo svědka na prověrce výpovědi na místě se řídí ustanoveními, která platí pro jejich výsledch. Zúčastní-li se prověrky výpovědi na místě osoba mladší než osmnáct let, užije se přiměřeně § 102.

(3) K účasti na prověrce výpovědi na místě nesmí být podezřelý, obviněný nebo svědek žádným způsobem donucován.

(4) K provedení prověrky výpovědi na místě se nepřistoupí, je-li to vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného, nebo svědka nevhodné.

(5) K prověrce výpovědi na místě, která je prováděna v přípravném řízení, musí být přibrána alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna, ledaže by nemožnost zajistit její přítomnost při prověrce výpovědi na místě zmařila její provedení. Je-li to potřebné vzhledem k povaze věci a ke skutečnostem, které dosud v trestním řízení vyšly najevo, přibere se k prověrce výpovědi na místě znalec. Jeho účast při prověrce na místě se řídí ustanoveními, která platí pro jeho výsledch.

3. Analýza vybraného vzorku protokolů o provedení prověrky výpovědi na místě

3.1 Úvod

Jak je patrné z historických pramenů, nejednotnost, a to jak obsahová, tak stran používaného názvu, provázela prověrku výpovědi na místě od jejích prvopočátků. Již Stěpičev v roce 1957 kritizoval nejednotné užívání názvu tohoto způsobu prověrky důkazů v praxi, kdy právě v této nejednotnosti spatřoval příčinu rozličného způsobu jejího provádění i procesní úpravy.¹⁸³ Situace se patrně nezlepšila ani o více jak dvacet let později, kdy Skácel upozorňoval, že ve značné části případů je prověrka výpovědi na místě v průběhu vyšetřování prováděna nejen bez příslušných trestněprocesních náležitostí, ale i v rozporu s doporučeními kriminalistiky.¹⁸⁴ Stran zaměňování prověrky výpovědi na místě za jiné úkony se zase vyjadřoval Prerad, který v roce 1972 uvedl, že „*tento úkon, který je ve vyšetřovací (vyhledávací) praxi samozřejmě prováděn, je zahrnován nejčastěji pod pojem rekonstrukce, méně jako dodatečné ohledání nebo prověrka výpovědi na místě činu. V některých případech je prověrka na místě pokládána za druh experimentu.*“¹⁸⁵ Shodně uvádí také Skácel v roce 1980, podle nějž je v československé kriminalistické literatuře i v kriminalistické praktické činnosti prověrka výpovědi na místě často zaměňována za rekonstrukci trestného činu, přičemž se odvolává zejména na práci M. Vychodila.¹⁸⁶

Situace se patrně nezlepšila ani s postupem let, v průběhu kterých došlo k reglementaci předmětné kriminalistické metody trestním řádem, když z Konrádova poměrně nedávného zkoumání vyplývá, že metody prověrky výpovědi na místě je v současné praxi vyšetřovacích orgánů využíváno zcela nedůsledně a úkony takto označované po obsahové stránce mnohdy naplňují pojmové znaky úkonů odlišných. Z předestřené je patrné, že tato problematika je ve vyšetřovací praxi policejních orgánů stále aktuální. Uvedené mne proto dovedlo k rozhodnutí zařadit do předkládané práce také tuto třetí část, v níž se zaměřím na způsob, jakým je metoda

¹⁸³ STĚPIČEV, cit. 7, s. 752.

¹⁸⁴ SKÁCEL, cit. 5, s. 217.

¹⁸⁵ PRERAD, cit. 12, s. 26.

¹⁸⁶ SKÁCEL, cit. 71, s. 366.

prověrky výpovědi na místě využívána v rámci činnosti vyšetřovacích orgánů, a to prostřednictvím analýzy vybraného vzorku protokolů o již provedených prověrkách na místě.

Zahrnutí této části mi bylo umožněno především díky vstřícnému přístupu několika pracovníků Policie České republiky, kteří mi poskytli celkem deset anonymizovaných protokolů o provedených prověrkách na místě. Jedná se přitom o prověrky provedené výhradně příslušnými odděleními Služby kriminální policie a vyšetřování působící v rámci krajských ředitelství PČR, což ostatně reflektuje skutečnost, že předmětná kriminalistická metoda je nejčastěji vykonávána právě při vyšetřování trestné činnosti spadající díky své závažnosti do gesce policejních útvarů krajských ředitelství. Všechny níže analyzované dokumenty jsou nazvány „Protokol o prověrce na místě ve smyslu ustanovení § 104e) tr. řádu“ a v nich zaznamenané úkony byly provedeny v období mezi lety 2007 a 2019. Pro úplnost uvádím, že z mé strany nebylo do výběru poskytnutých protokolů nijak zasahováno a níže obsažený přehled obsahuje veškerý materiál, který mi byl poskytnut, resp. při jeho zpracování nedošlo k žádné selekci.

V níže obsaženém rozboru se u jednotlivých úkonů zaměřím zejména na následující aspekty, a sice na jejich obsahovou stránku, tedy zda úkon, o němž byl zkoumaný protokol pořízen, naplňuje znaky kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě tak, jak jej definovala kriminalistická teorie a jak je uvedeno v části první této práce. Dále se budu soustředit na formální stránku úkonu, tedy zda provedení předmětného úkonu odpovídá požadavkům, které na něj klade zákon, zejména pak jestli byl zkoumaný úkon proveden v takové formě, která umožňuje jeho užití jakožto samostatného důkazního prostředku v dalších fázích trestního řízení, a to především v souladu s poznatky obsaženými v druhé části této práce. V neposlední řadě se zaměřím také na způsob protokolace, který byl u jednotlivých případů zvolen a posouzení jeho vhodnosti, úplnosti, jakož i celkové srozumitelnosti. V rámci toho přihlédnou zejména k míře, kterou bylo vyhověno vybraným zákonným požadavkům kladeným na protokolaci, především pak zda protokol obsahuje stručné a jasné vylíčení průběhu úkonu, z něhož by bylo patrné i zachování zákonných ustanovení upravujících provádění úkonu¹⁸⁷ a jestli je obsahem protokolu poučení udělené osobě, s níž se zkoumaný úkon vykonával¹⁸⁸.

¹⁸⁷ § 55 odst. 1 písm. d) TŘ.

¹⁸⁸ § 55 odst. 1 písm. e) TŘ.

3.2 Rozbor jednotlivých protokolů o provedených prověrkách na místě

3.2.1 Protokol č. 1

V tomto prvním případě byla prověrka výpovědi na místě provedena s osobou obviněnou ze spáchání několika trestných činů, včetně zvláště závažného zločinu vraždy, jakož i několika trestných činů majetkových. Dle úvodní části protokolu bylo důvodem a účelem jejího provedení nalezení místa, kam obviněný ukryl věci pocházející právě z jeho trestné činnosti majetkového charakteru.

Dle příslušného protokolu započal celý úkon na souřadnicemi přesně označeném místě na pokraji louky, odkud vyšetřovatelé dle pokynů obviněného došli do remízku, ve kterém obviněný označil místo, na němž se měly v plastovém kýblu, zakopaném v hloubce cca 30 cm, nacházet odcizené zbraně. Po označení místa obviněným bylo provedeno odkrytí zeminy do hloubky cca 30 cm, kde bylo viditelné vrchní víko plastového kbelíku uloženého v modrém igelitovém pytli. Z tohoto místa byli kriminalisté obviněným navigováni na další místo, na kterém se měly pod plastovou přepravkou, zakopanou v hloubce 25 až 30 cm, nalézat čtyři nádoby s odcizenými věcmi, a sice finanční hotovostí a zlatem. I na tomto místě byla po odkrytí zeminy v udané hloubce nalezena plastová přepravka. Po ukončení prověrky byl proveden vyšetřovací úkon ohledání míst označených obviněným, o němž byl pořízen samostatný protokol a v jehož rámci byly nalezené věci zajištěny. Obviněný se dle protokolu v průběhu prověrky výpovědi na místě dále vyjádřil stran časového upřesnění, kdy věci na místo uložil, jaké nářadí k jejich zakopání použil, jakým způsobem předmětné místo zvolené pro ukrytí předmětů vybral a jak často jezdil místa úkrytu kontrolovat.

Výsledkem provedeného úkonu tedy bylo ověření existence míst, na nichž byly ukryty předměty pocházející z trestné činnosti, a to díky aktivní spolupráci obviněného, který dotčená místa dobrovolně označil. Na jím identifikovaných místech byly tyto věci následně nalezeny, a to ve hloubce, obalech i složení a množství uvedených obviněným, pročež kriminalisté dospěli k závěru, že předchozí výpověď obviněného plně koresponduje se skutečnostmi zjištěnými na místě. Mám-li zhodnotit výše popsany úkon po jeho obsahové stránce, pak jsem přesvědčena, že tento naplňuje veškeré pojmové znaky kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě a jejím provedením byla přechodí výpověď obviněného významně objektivizována.

Také po formální stránce byl úkon proveden zcela v souladu se zákonnými požadavky a v procesní formě, neboť jeho subjektem byla osoba obviněná, tedy k němu bylo přistoupeno

až po zahájení trestního stíhání. Protokol dále obsahuje odkaz na dobrovolnou účast této osoby, jakož i její poučení o právech obviněného. Úkonu se také účastnila nezúčastněná osoba.

Protokol je dle mého názoru zpracován stručně a výstižně, a to formou stručného popisu jeho průběhu. Daný dokument podle mě obsahuje vše, co má, přičemž je z něj jasně patrné počáteční místo úkonu i další směr postupu dle instrukcí osoby, jejíž výpověď se prověřovala. Jeho nedílnou součástí je taktéž videodokumentace zachycující průběh celého úkonu.

Výše uvedené mi proto dovoluje uzavřít, že popsany úkon je plnohodnotnou prověrkou výpovědi na místě provedenou v souladu se zákonnými požadavky, jakož i požadavky kriminalistiky.

3.2.2 Protokol č. 2

Další zkoumanou prověrkou výpovědi na místě byla prověřována dříve získaná výpověď osoby podezřelé ze spáchání zvláště závažného zločinu vraždy, a to za účelem zjištění, zda se na místě uvedeném podezřelým skutečně nacházejí věci patřící poškozené, a sice kabelka s věcmi a občanský průkaz, a dále za účelem prověření místa, kde došlo k vraždě, jakož i místa, kde podezřelý odhodil mobilní telefon poškozené.

Předmětný úkon se konal celkem na třech místech. Z protokolu vyplývá, že podezřelý byl nejprve služebním vozem převezen na konkrétní zastávku metra, tedy na místo, které prve označil ve své výpovědi jako místo úkrytu osobních věcí poškozené. Na tomto místě podezřelý ukázal křoviska, do kterých odhodil kabelku poškozené, a strom, u nějž zahrabal občanský průkaz. Po odhrábnutí zeminy na označeném místě byl nalezen občanský průkaz, kabelka s věcmi v označeném křoví nicméně nalezena nebyla. Poté byl podezřelý kriminalisty převezen do oblasti, ve které měl být vyšetřovaný trestný čin spáchán, přičemž účelem této části prověrky výpovědi na místě bylo přesné určení místa, na kterém k vraždě došlo. Vzhledem k tomu, že trestný čin by spáchán za jízdy v prostředku veřejné hromadné dopravy, byla prověrka výpovědi prováděna tak, že vyšetřovatelé s podezřelým opakovaně projížděli trasu mezi dvěma stanovenými zastávkami, a to nejprve ve služebním vozidle, později pak přímo v inkriminovaném prostředku veřejné hromadné dopravy. Tímto postupem podezřelý označil místo, na kterém podle něj k vraždě došlo, a zastávku, na které později z hromadné dopravy vystoupil. Dále podezřelý popsal a ukázal cestu, kudy pokračoval v chůzi, jakož i křižovatku, na které vyhodil mobilní telefon poškozené do popelnice. Závěrem pak podezřelý ukázal místo, odkud odjel taxíkem pryč.

Z protokolu vyplývá, že v rámci předmětného úkonu byla zvoleným postupem za aktivní účasti podezřelého podstatně objektivizována jeho předchozí výpověď, když tento ukázal místa, na kterých ukryl či vyhodil věci patřící poškozené, popř. upřesnil místo, na kterém došlo ke spáchání vyšetřovaného trestného činu. V rámci tohoto úkonu byl na místě označeném podezřelým nalezen a zajištěn občanský průkaz poškozené. Kabelka ani mobilní telefon nalezeny nebyly, což je však třeba přičítat skutečnosti, že tyto předměty nebyly žádným způsobem ukryty a k prověrce výpovědi na místě bylo přikročeno po více jak dvou letech od spáchání trestného činu. V každém případě se domnívám, že předestřený úkon plně odpovídá teoretickému vymezení prověrky výpovědi na místě.

Prověrka byla provedena s podezřelým, a to za účelem prověření jeho výpovědi získané podle § 76 odst. 3 trestního řádu. Jedná se tedy o podezřelého ve formálním smyslu, se kterým prověrka na místě v procesní formě obecně provedena být může, ovšem pouze za předpokladu, že se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Z předmětného protokolu nicméně žádná okolnost, pro kterou by měl být tento úkon za neodkladný či neopakovatelný považován, nevyplývá. Z uvedeného je proto nutné vyvodit, že daný úkon byl proveden v rozporu se zákonem a v dalším řízení jej tudíž nelze považovat za procesně způsobilý důkaz, ačkoliv dalším zákonným požadavkům vyhověno bylo, neboť osoba, jejíž výpověď se prověřovala, byla dle protokolu řádně poučena, při úkonu byla přítomna nezúčastněná osoba a příslušný protokol taktéž obsahuje údaj o dobrovolné účasti dříve vyslechnuté osoby.

Jisté výhrady mám také ke způsobu vedení protokolace, když tato je vedena v první osobě z pohledu podezřelého, tedy jako by on sám podával zprávu o tom, kam byl vyšetřujícím orgánem odvezen, co kde ukázal a označil, popř. předvedl atp. Uvedený způsob přitom neumožňuje zaznamenat informace získávané právě třetí osobou skrze pozorování, např. jakým způsobem se podezřelý na místě orientoval či jinak choval, do jaké míry si byl označovanými místy jistý atd. V důsledku zvoleného způsobu protokolace tak dle mého došlo ke ztrátě významných informací. I tyto však budou nepochybně patrné z pořízené videodokumentace, která je přílohou tohoto protokolu stejně jako přepis tohoto záznamu, který však bohužel nemám k dispozici.

3.2.3 Protokol č. 3

Dalším analyzovaným úkonem byla prověřována výpověď osoby podezřelé ze spáchání zvláště závažného zločinu vraždy, přičemž jeho cílem bylo označit a nalézt věci

použité k vraždě a následnému rozřezání těla poškozené a dále označit místa, kde podezřelý posléze odhodil použité věci, svůj oděv, jakož i ostatky poškozené.

Prověrka výpovědi podezřelého byla započata před jeho obydím, ve kterém mělo k trestnému činu dojít. Následně kriminalisté vstoupili dovnitř a podezřelý označil pokoje, jakož i přesná umístění v nich, kde se měly nacházet jednotlivé nástroje použité při vyšetřované trestné činnosti. Oba dva předměty pak byly policejním orgánem na označených místech nalezeny a zajištěny. O vydání těchto věcí byl sepsán samostatný protokol. Další část prověrky probíhala v okolí obydí podezřelého, kdy tento dovedl vyšetřovatele na tři různá místa, na nichž označil kontejnery na odpadky, do kterých vyhodil dva pytle s ostatky poškozené, jakož i svůj krví potřísněný oděv a další věci použité při trestné činnosti, o kterých dříve vypovídal. Vedle toho podezřelý v rámci prověrky výpovědi na místě také uvedl, jak dlouho po trestném činu jednotlivé ostatky poškozené, popř. další věci, do označených kontejnerů odnesl a v jaké denní době tak učinil.

S ohledem na výše předestřený obsah analyzovaného úkonu jsem přesvědčena, že tento plně odpovídá všem pojmovým znakům úkonu prověrky výpovědi na místě, tak jak jej vymezila kriminalistická nauka. Předmětný úkon byl proveden na místě samém, aniž by byla jakkoliv pozměňována či obnovována situace existující na místě v době jeho provedení, přičemž díky aktivní účasti podezřelého byla srovnáním jeho dřívější výpovědi se situací na místě tato výpověď prověřena, jakož i objasněn vztah mezi vyšetřovanou událostí a objekty na místě se nacházejícími. Nadto byly zajištěny věci důležité pro trestní řízení. Není proto pochyb, že obsahově provedený úkon zcela odpovídá kriminalistické charakteristice specifické metody prověrky výpovědi na místě.

Předmětná prověrka byla, stejně jako ta předchozí, provedena s tzv. zadrženým podezřelým, tedy s osobou obecně způsobilou být účastníkem daného vyšetřovacího úkonu. Ani v tomto případě však nebylo vyhověno zákonným pravidlům, když ani tentokrát nešlo o nedokladný či neopakovatelný úkon. Protokol o provedené prověrce nicméně obsahuje údaj o dobrovolné účasti podezřelého na úkonu, jakož i informaci, že podezřelý byl poučen dle § 76 odst. 5 a 6 TŘ, samotné poučení podezřelého však v protokolu chybí. Předmětné prověrky se nezúčastnil tzv. svědek úkonu, a to aniž by v protokolu byly vymezeny důvody, pro které nebyla přítomnost nezúčastněné osoby zajištěna. Zkoumaný protokol dále neobsahuje souhlas osoby oprávněné dát svolení k provedení prověrky na místě v obydlí jakožto prostoru zvlášť chráněném ve smyslu § 83 ve spojení s § 85c TŘ. Z údaje, že prověrka byla provedena v bytě poškozeného lze však mít za to, že osobou oprávněnou k udělení tohoto souhlasu je právě

podezřelý, jehož souhlas lze pravděpodobně implicitně vyvodit z jeho dobrovolné účasti na úkonu. S ohledem na vše výše uvedené je nicméně nezbytné uzavřít, že po formální stránce vykazuje daný úkon mnoho nedostatků, pro které by musel být v navazujícím řízení před soudem považován za důkaz procesně nepoužitelný.

Protokolace byla provedena doslovným přepisem videozáznamu pořízeného na místě doplněným o popis důležitých činností zúčastněných osob, které nejsou ze samostatného přepisu patrné, např. „otevřít dveře“, „rozepíná velkou tašku, ve které se nachází předmět, o kterém podezřelý hovořil“ atp. Tento způsob na jednu stranu umožňuje přesné zachycení průběhu prověrky, zejména pak případných sdělení obsahujících nové údaje, které osoba, jejíž výpověď se prověřuje, dříve neuvédla, na druhou stranu se však jedná o způsob, jež standardně vede k příliš dlouhému, zbytečně obsáhlému a ve finále často nepřehlednému protokolu. Na způsob chování dříve vyslechnuté osoby na místě samém je pak často třeba usuzovat pouze z jeho verbálních projevů, což, domnívám se, není dostačující. K předmětnému protokolu mám také specifickou výhradu týkající se skutečnosti, že předmětný protokol obsahuje celkem tři různé údaje stran data provedení prověrky, přičemž tato formální nedůslednost znemožňuje učinit jednoznačný závěr, kdy byl úkon proveden.

3.2.4 Protokol č. 4

Předmětný protokol byl pořízen v rámci úkonu prováděného s obviněným mladistvým, a to za účelem ověření a nalezení míst, které obviněný ve výpovědi popsal jako místo, kam odhodil nůž použitý při spáchání provinění loupeže a dále místo, kam odhodil batoh poškozeného obsahující odcizené věci.

Tato prověrka výpovědi na místě byla provedena na dvou odlišných místech, kdy v první části předmětného úkonu byla vyvinuta snaha o nalezení přesného místa, na kterém měl obviněný z jedoucího auta vyhodit do křoví podél silnice kuchyňský nůž použitý při vyšetřované trestné činnosti. Při průchodu označenou lokalitou označil obviněný přibližně místo, ve kterém nůž z otevřeného okénka u spolujezdce za jízdy vyhodil. Prohlídkou okolí byl v křovinatém porostu podél silnice ve vzdálenosti 2,5 metru od hrany chodníku směrem do křoví nalezen kuchyňský nůž, jež byl obviněným označen jako nůž použitý při trestné činnosti. Tento byl následně zajištěn. Poté byl dle pokynů obviněného proveden přesun na jím určené místo, na kterém obviněný označil kontejner na elektroodpad, do kterého podle své výpovědi vyhodil batoh poškozeného obsahující věci pocházející z trestné činnosti. Vzhledem k tomu, že

vstupní otvor do kontejneru byl zajištěn bezpečnostním válcem proti přístupu neoprávněné osoby, byla provedena jeho prohlídka endoskopickou kamerou. Takto bylo zjištěno, že mimo drobný elektroodpad se v předmětném kontejneru věci označené obviněným nenachází. Vzhledem k nízkému naplnění kontejneru je však pravděpodobné, že tento byl v čase mezi trestným činem a prověrkou výpovědi na místě vyvezen.

Stran výsledků provedeného úkonu je nezbytné poznamenat, že jím byla významně objektivizována dřívější výpověď obviněného, když na označeném místě byla nejen nalezena zbraň použitá při vyšetřované trestné činnosti, ale zároveň byla potvrzena existence kontejneru na elektroodpad, který obviněný již dříve ve své výpovědi označil jako místo, kam odhodil věci pocházející z trestné činnosti. Předmětná prověrka tak jak byla provedena, domnívám se, odpovídá pojmovému vymezení prověrky výpovědi na místě, neboť byla provedena na místě samém, za aktivní účasti osoby, jejíž výpověď se prověřovala, byla při ní ověřena existence označených míst, jakož i objektů na nich se nacházejících a v neposlední řadě došlo také k zajištění předmětu důležitého pro trestní řízení.

Z formální stránky byl provedený úkon, domnívám se, v pořádku, neboť byl proveden s obviněným, tedy až po zahájení trestního stíhání, obviněný byl předem poučen o svých právech a úkonu byla přítomna nezúčastněná osoba. Lehký nedostatek spatřuji ve skutečnosti, že protokol neobsahuje poznámku o dobrovolné účasti obviněného.

V konkrétním případě je třeba mít na paměti, že předmětný úkon byl prováděn s mladistvým a je proto nezbytné přihlídnout taktéž k požadavkům zvláštních zákonů, zejména zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. V první řadě je třeba upozornit, že podle § 42 odst. 2 písm. a) ZSVM musí mít mladistvý obhájce již od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle ZSVM nebo provedeny úkony dle trestního řádu, a to včetně úkonů neodkladných či neopakovatelných. Jedná se o tzv. široce koncipovaný institut nutné obhajoby, jejíž počátek je v řízení proti mladistvým posunut hluboko před zahájení trestního stíhání. Jinými slovy, obhájce mladistvého musí být přítomen všem úkonům policejních orgánů prováděných proti mladistvému jako osobě, proti níž se řízení vede, ledaže provedení konkrétního úkonu nelze odložit a vyznění obhájce o něm zajistit.¹⁸⁹ Tento zákonný požadavek byl v rámci předmětné prověrky výpovědi na místě naplněn, když obhájce mladistvého obviněného byl úkonu řádně přítomen.

¹⁸⁹ § 42 odst. 2 písm. a) in fine TR.

Vedle obhájce byl úkonu přítomen taktéž pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Spolupráci OSPOD s orgány činnými podle ZSVM, tedy s policejními orgány, státními zástupci a soudy pro mládež¹⁹⁰, zakotvuje již § 3 odst. 4 ZSVM, přičemž způsob této spolupráce je dále rozveden v dalších ustanoveních tohoto zákona. Obecně platí, že OSPOD v trestním řízení proti mladistvému působí tak, aby vůči mladistvému, proti kterému se řízení vede, bylo postupováno s přihlédnutím k jeho věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti a dále aby jeho další vývoj byl co nejméně ohrožen a aby projednávané činy a jejich příčiny i okolnosti, které je umožnily, byly náležitě objasněny a za jejich spáchání byla vyvozena odpovědnost podle tohoto zákona, poněvadž řízení je třeba vést tak, aby působilo k předcházení dalším protiprávním činům.¹⁹¹ Domnívám se tedy, že je možné uzavřít, že ačkoliv zákon nestanovuje výslovně povinnou účast pracovníka OSPOD na úkonech prováděných v přípravném řízení s mladistvým, proti němuž se řízení vede, je s ohledem na účel zákona¹⁹² žádoucí, aby příslušný pracovník OSPOD byl předmětnému úkonu přítomen vždy. I tento požadavek byl při předmětném úkonu naplněn.

Způsob protokolace je taktéž v pořádku, neboť protokol zcela přehledně a konkrétně vymezuje místa, na kterých byla prověrka provedena, jakož i dostatečně, avšak stručně popisuje obsah předmětného úkonu, přičemž z protokolu je patrné zachování relevantních zákonných ustanovení.

3.2.5 Protokol č. 5

Následujícím protokolem byl zaznamenán průběh úkonu nazvaného prověrka na místě, ke kterému bylo přistoupeno v rámci vyšetřování zvláště závažného zločinu vraždy dvou osob, kdy účelem předmětného úkonu, tak jak jej uvádí úvodní část protokolu, bylo v reálných podmínkách a za účasti obviněného předvést situaci ze dne kdy k činu došlo a popsat, jak jí vnímal obviněný. Již takto vymezený účel dává tušit, že předmětný úkon naplňuje spíše prvky kriminalistické rekonstrukce trestného činu.

Úkon byl prováděn v prostoru rodinného domu, ve kterém došlo ke spáchání vyšetřovaného trestného činu. Obviněný nejprve popsal situaci před samotným činem, zejména

¹⁹⁰ § 2 odst. 2 písm. c) ZSVM.

¹⁹¹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011; komentář k § 36, bod č. 6.

¹⁹² § 1 odst. 2 ZSVM.

činnosti jednotlivých osob, a sice jeho slovní potyčku s poškozenou č. 1 v obývacím pokoji, po které následoval odchod obviněného do kuchyně, kde se několikrát napil 70% domácí pálenky. Následně obviněný popsal svou další činnost, která spočívala v jeho návratu do obývacího pokoje, kde zpoza gauče vytáhl kufr, ve kterém měl uloženou pistoli i s náboji. Zbraň z kufru vyndal, natáhl a sklapl kohoutek. Dále obviněný uvedl, že poté přešel do pokoje poškozené č. 1, kde byl dotázán na situaci (tzn. rozmístění věcí a osob) v době činu. V návaznosti na to instruoval obviněný přítomné figurantky jak se mají rozmístit, aby situace odpovídala. Poté obviněný popsal další verbální střet s poškozenou č. 1 a následný průstřel okna obviněným, což také demonstroval za použití gumové makety pistole. Posléze obviněný popsal průběh celé události, tedy pohyb poškozené č. 1 po místnosti, první dva výstřely na poškozenou č. 1, probuzení a pohyb poškozené č. 2, jakož i smrtící výstřely, které oběma poškozeným zasadil a konečnou polohu těl obou poškozených po zásazích. Všechny tyto jednotlivé činnosti přitom byly obviněným a dvěma figurantkami dle popisu obviněného demonstrovány. Dále obviněný popsal svůj duševní a fyzický stav při střelbě, popsal svou činnost následující po činu a odpovídal osobám zúčastněným na vyšetřovacím úkonu na otázky stran různých momentů simulované činnosti.

Jak vyplývá z výše uvedeného, obsahem analyzovaného úkonu nebylo ani tak ukázání kriminalisticky relevantních míst, popř. objektů a objasnění jejich vztahu k vyšetřované události, jako spíš souhrnné obnovení situace na místě činu včetně detailního popisu jednotlivých činností a jejich následná demonstrace za pomoci dvou figurantek. Předmětným úkonem tak byla simulována situace, která nastala v minulosti, a tato byla následně srovnávána s dosud zjištěnými poznatky vyšetřování, např. skutečnostmi zjištěnými při ohledání místa činu bezprostředně po činu. Obnovení situace na místě činu, využití figurantů a maket, předvedení celého průběhu vyšetřované události, jakož i prověření celého komplexu důkazů jsou přitom znaky charakteristické pro kriminalistickou metodu rekonstrukce trestného činu, přičemž je třeba uzavřít, že tyto znaky v rámci konkrétního úkonu zcela nepochybně dominují. Domnívám se tedy, že předmětný úkon byl chybně označen za prověrku na místě ve smyslu § 104e TŘ, když s ohledem na obsah úkonu se nesporně jedná o rekonstrukci dle § 104d TŘ.

Po formální stránce obsahuje úkon víceméně všechny potřebné náležitosti. Úkon byl proveden s obviněným, tedy až po zahájení trestního stíhání, protokol obsahuje údaj o dobrovolné účasti obviněného a úkonu byla přítomna nezúčastněná osoba, jakož i obhájce obviněného. Drobný nedostatek spatřuji ve skutečnosti, že obviněný byl dle protokolu poučen o svých procesních právech, avšak v písemném vyhotovení protokolu obsah tohoto poučení

chybí. Pro úplnost je třeba dodat, že předmětný úkon byl vykonán v prostoru, který požívá zvláštní právní ochrany, a sice v obydlí ve smyslu § 83 ve spojení s § 85c TŘ. Protokol však neobsahuje žádný zvláštní údaj o tom, kdo je oprávněn dát souhlas s provedením předmětného úkonu v daném prostoru a zda jej dává. Z okolností případu patrných z příslušného protokolu se však domnívám, že k udělení takového souhlasu byl oprávněn sám obviněný jakožto jediný žijící obyvatel předmětného domu. Jeho souhlas pak pravděpodobně lze implicitně vyvodit z jeho dobrovolné účasti na úkonu.

Ke způsobu vedení protokolu uvádím, že tento obsahuje stručný popis obsahu úkonu, který je doplněn o doslovný přepis některých významných pasáží obsahujících sdělení obviněného. Protokol taktéž obsahuje fotografický materiál, který je zakomponovaný průběžně dle jednotlivých fází úkonu. Výsledkem je tak celkem stručný a velice přehledný a výstižný protokol. V dokumentu nicméně chybí závěr, který by alespoň běžně shrnoval, čeho bylo v rámci úkonu dosaženo.

3.2.6 Protokol č. 6

Tento vyšetřovací úkon by proveden s osobou podezřelou ze spáchání zvlášť závažného zločinu vraždy ve stadiu pokusu, přičemž úvodní část protokolu poměrně nejasně uvádí, že důvodem a účelem prozkoušky výpovědi na místě je upřesnění výpovědi podezřelého. Z obsahu protokolu jako takového je však patrné, že účelem provedení předmětného úkonu bylo označení místa, na kterém se podezřelý zbavil nože, který byl použit jako vražedná zbraň, posléze jeho zajištění. V rámci úkonu samého byl podezřelý před objektem, ve kterém došlo k trestnému činu, vyzván, aby uvedl a ukázal, co v inkriminovaný den udělal s nožem, který k činu použil. Na tuto výzvu zavedl podezřelý vyšetřovatele na konkrétní místo u betonové zdi oddělující ulici od prostoru objektu sběrných surovin, ze kterého měl hodit použitý nůž právě přes tuto zeď do objektu sběrných surovin. Na identifikovaném místě podezřelý taktéž k dotazu vyšetřovatelů popsal, jak nůž vypadal, zda byl v něčem zabalen a způsob, kterým nůž odhodil, stejně jako časové okolnosti celé události a s tím související podmínky viditelnosti.

Následně vyšetřovatelé i s podezřelým vstoupili s povolením vlastníka sběrných surovin do prostoru tohoto objektu, a to za účelem prohlídky té části prostoru, jež odpovídala předpokládanému místu dopadu nože v souladu se sdělením podezřelého stran okolností odhozu nože zpoza betonové zdi. Hledaný nůž však nebyl nalezen. Se záměrem zjistit místo dopadu nože do objektu sběrných surovin byla s podezřelým provedena dílčí pokusná činnost,

v jejímž rámci byl podezřelému svěřen nůž odpovídající popisu nože použitého při vyšetřované události, aby jej podezřelý odhodil stejným způsobem a ze stejného místa, jak tomu bylo při kriminalisticky relevantní události. Poté byla opětovně provedena prohlídka prostoru sběrných surovin, včetně prostoru dopadu nože použitého při pokusné činnosti, avšak opět s negativním výsledkem.

Při provedeném úkonu tedy podezřelý označil místo, na kterém se zbavil nástroje použitého při trestné činnosti, a dále popsal, případně demonstroval činnost, kterou při vyšetřované události vykonal, jakož i uvedl další okolnosti důležité pro objasnění vztahu mezi situací na místě a vyšetřovanou událostí. Skutečnost, že vražedná zbraň nebyla na místě nalezena, potenciálně snižuje míru hodnověrnosti prověřované výpovědi, a to zejména s ohledem na fakt, že prověrka výpovědi na místě byla provedena pouhých 18 hodin pro vyšetřované události. V žádném případě však tato okolnost nezbavuje předmětný úkon povahy prověrky výpovědi na místě. Stejně tak přistoupení k dílčí pokusné činnosti v rámci prověrky výpovědi na místě za účelem dosažení cíle předmětného úkonu je, dle mého názoru, zcela v souladu s teoretickým vymezením prověrky výpovědi na místě.

Z formálního hlediska je třeba uvést, že příslušný protokol o prověrce výpovědi na místě obsahuje odkaz na dobrovolnou účast podezřelého, a to nejen na provedení prověrky výpovědi na místě, ale také tak speciálně s provedením pokusné činnosti, stejně jako poučení podezřelého o jeho právech. Úkonu byla přítomna nezúčastněná osoba. Z předmětného protokolu lze dále dovodit, že prověrka byla provedena s tzv. zadrženým podezřelým ve smyslu § 76 TR, tedy s osobou způsobilou být subjektem prověrky na místě konané před zahájením trestního stíhání, ovšem pouze za podmínky, že daný úkon je důvodně klasifikován jako neodkladný či neopakovatelný. Tato podmínka v daném případě naplněna nebyla, a proto je třeba konkrétní prověrku na místě posoudit jako v dalším řízení procesně nepoužitelnou. Pro úplnost je třeba uvést, že úkon byl částečně proveden v areálu sběrných surovin, tedy v prostoru zvláště chráněném dle § 83a TR. Z protokolu implicitně vyplývá, že souhlas oprávněné osoby ke vstupu na daný pozemek byl udělen, výslovně však v protokolu obsažen není.

Vyjma nevýstižného vymezení účelu předmětného úkonu v úvodní části protokolu je protokolace vedena stručně a výstižně, významné pasáže, při kterých podezřelý sděluje důležité informace, jsou zachyceny pomocí přesného přepisu videozáznamu. Lze tedy shrnout, že protokolace je vedena způsobem umožňujícím věrohodně zachytit průběh zaznamenávaného úkonu, jakož i zachování, resp. nezachování zákonných ustanovení upravujících provádění úkonu.

3.2.7 Protokol č. 7

Dalším z úkonů označených jako prověrka na místě je úkon provedený s obviněným mladistvým v rámci vyšetřování provinění vraždy ve stadiu pokusu a provinění znásilnění. Účelem jeho provedení přitom bylo označení míst, na kterých mělo k událostem mezi obviněným a poškozenou dojít.

Analyzovaný úkon započal před sídlem obvodního oddělení Policie ČR místně příslušného pro danou oblast, odkud obviněný navigoval služební vozidlo na cca 3 km vzdálené místo v lese, které označil jako místo, na kterém s poškozenou poprvé zastavili. Vedle toho uvedl v kolik hodin na místo přijeli, jakým způsobem auto na místě stálo a popsal činnosti, které na označeném místě s poškozenou dělali. Dále obviněný uvedl, že na tomto místě poškozenou ve vozidle poprvé fyzicky napadl a znásilnil. Následně obviněný navedl služební vozidlo na další, asi 2,5 km vzdálené místo, o němž vypověděl, že se jedná o místo, na které při vyšetřované události omráčenou poškozenou odvezl bezprostředně po znásilnění. K tomuto místu uvedl, že zde vytáhl poškozenou z vozidla, odtáhl ji cca 80 m do křoví, kde ji opětovně napadl za použití nože a obušku a následně ji zde zakryl větvemi a zanechal. Z této lokace navigoval obviněný vyšetřovatele na další místo, kde podle své výpovědi odhodil použitý nůž, mobilní telefon poškozené a hadr, do kterého si po činu otřel ruce, jakož i použitý obušek. Při dosažení tohoto místa označil obviněný odhozený použitý hadr, jež byl následně zajištěn. Při širší obhlídce okolí byl nalezen také kuchyňský nůž, který obviněný označil jako nůž použitý proti poškozené. Mobilní telefon nalezen nebyl.

Po obsahové stránce provedený úkon bez dalšího odpovídá pojmovým znakům úkonu prověrky výpovědi na místě, neboť byl proveden za aktivní účasti obviněného na místě samém, kdy obviněný ukázal místa relevantní pro vyšetřovaný skutek, popsal činnosti, které na předmětných místech vykonal, jakož i označil předměty, které s prověřovanou událostí souvisely, což umožnilo jejich následné zajištění.

Po formální stránce má protokol o provedené prověrce výpovědi jisté nedostatky. Úkon byl sice proveden s obviněným, tedy až po zahájení trestného stíhání, není v něm však obsaženo poučení obviněného, jakož ani údaj, že obviněný o svých právech poučen byl. Dále protokol neobsahuje odkaz na dobrovolnou účast obviněného na předmětném úkonu a úkonu nebyla přítomna ani nezúčastněná osoba. Provedené prověrky se však v souladu s § 42 odst. 2 ZSVM účastnil obhájce obviněného a také pracovník OSPOD (k účasti OSPOD srovnej kapitulu 3.2.4). Předmětnému úkonu byl dále přítomen státní zástupce, který svou účastí dostal povinnosti dle

§ 59 ZSVM ve spojení s § 157 a § 174 TR, a sice ve věcech provinění mladistvých věnovat zvýšenou pozornost výkonu dozoru.

Protokolace je vedena způsobem přepisu rozhovoru mezi vyšetřovatelem a obviněným, proloženým důležitými informacemi stran přesunu na jiná místa dle pokynů obviněného, popř. popisu činností, které obviněný na místech při provádění prověrky dělal. K chování a způsobu pohybu obviněného na uvedených místech se protokol nijak nevyjadřuje. Celý úkon byl taktéž dokumentován na videozáznam, který je součástí vyšetřovacího spisu.

3.2.8 Protokol č. 8

V rámci tohoto vyšetřovacího úkonu byla prováděna prověrka na místě se svědkem (oznamovatelem trestného činu), a to ve věci podezření ze spáchání přečinu opuštění dítěte nebo svěřené osoby, konkrétně šest týdnů starého kojence. Dle úvodní části protokolu byla účelem provedení daného úkonu videodokumentace místa, kde se nacházelo vozidlo svědka, a prověření, zda z tohoto místa mohl svědek vidět na místo, kde bylo dítě nalezeno, jakož i prověření kudy svědek viděl jít pravděpodobného pachatele a zda tento mohl vidět svědka sedícího ve vozidle.

Z předloženého účelu lze mít za to, že předmětný úkol by bylo lépe charakterizovat jako vyšetřovací pokus, když jím má být prověřeno, zda z vymezeného místa A bylo vidět na vymezené místo B. Z podrobného prostudování předmětného protokolu nicméně vyplývá, že průběh daného úkonu byl následující: svědek nejprve označil místo na ulici, na kterém v den nálezu kojence parkoval se svým vozidlem. Dále popsal svou činnost bezprostředně po zaparkování, tedy že z vozidla ihned nevystupoval, ale zůstal sedět na sedadle řidiče, neboť měl telefonní hovor trvající dalších cca 5 minut. Během této doby svědek ještě z vozidla zahlédl ženu, která vyšla z parku a svým stylem chůze, či snad vizáží se mu zapsala do paměti. Popsal trasu, kterou žena šla, tak jak jí vnímal z vozidla. Dále svědek popsal, jak vystoupil z auta, uvedl kudy pokračoval v chůzi a označil místo, na kterém se v den nálezu zastavil a podíval se průzorem mezi rohem domu a stromem tůje doleva do ulice, přičemž v této ulici zahlédl na schodech jednoho domu odloženého kojence. Následně svědek demonstroval, jak šel ulicí až k místu, kde dítě našel. Toto místo svědek označil a předvedl jak dítě, které bylo při úkonu představováno panenkou velikostně odpovídající kojenci, zkontroloval zda reaguje a zda je v pořádku. Svědek taktéž předvedl, jak dítě posléze zvedl, přiložil si jej k tělu a odnesl jej k sobě domů. Poté svědek k dotazu přítomné státní zástupkyně popsal způsob chování a chůze, jakož

i rasovou typologii ženy, jež předtím viděl vycházet z parku, a která by mohla být pachatelkou vyšetřovaného činu. Svědek se také vyjádřil k okolnostem stran počtu lidí a vozidel procházejících či projíždějících danou lokalitou v té době. Vedle toho došlo v průběhu předmětného úkonu ke zjištění, že na místo u opuštěného domu, kde bylo dítě svědkem nalezeno, není vidět od místa, kde svědek zaparkoval své vozidlo, ani z žádného jiného místa kromě místa, které svědek označil jako místo, odkud dítě zahlédl.

Je nepochybné, že v analyzovaném úkonu lze spatřovat prvky hned několika různých metod kriminalistické praktické činnosti. Tak zaprvé, zjištění, zda z určitých míst bylo možno vidět na jiné konkrétní místo, je bezesporu třeba považovat za pokusnou činnost, tedy prvek metody kriminalistického experimentu. Zadruhé, v demonstraci způsobu nálezu dítěte, ověření jeho životních funkcí, jakož i převedení způsobu jeho držení a odnesení, to vše za využití panenky, tedy figuríny simulující dítě, lze spatřovat prvky kriminalistické rekonstrukce, když umístěním panenky na místo nálezu byla obnovena situace na místě činu. Nejedná se však o tak podstatný prvek, aby měl díky němu celý úkon charakter souhrnného obnovení situace nebo skutkových okolností. I přes výše uvedené je proto dle mého názoru nezbytné považovat za hlavní obsah zkoumaného úkonu skutečnost, že osoba, která sama vyšetřovanou událost bezprostředně vnímala, označila místo kde parkovala, místo odkud dítě na schodech zahlédla a také přesné místo nálezu dítěte, jakož i popsala vlastní činnosti a činnosti jiných osob nacházejících se v určený čas v konkrétní lokalitě. Tyto nosné prvky jsou pak pouze doplněny dílčími elementy jiných kriminalistických metod, které však v kontextu celého úkonu nemají dominantní charakter. Proto se domnívám, že celý úkon lze považovat za prověrku výpovědi na místě.

Jisté výhrady k provedení úkonu mám s ohledem na skutečnost, že jedním z cílů provedené prověrky mělo být dosažení zjištění stran viditelnosti. Dle sdělení svědka se vyšetřovaná událost odehrála 19. února kolem páté hodiny odpolední. Je přitom obecně známo, že západ slunce v tomto ročním období nastává právě po páté hodině a tato denní doba je tak z hlediska podmínek viditelnosti velice specifická. Tato významná okolnost byla vyšetřovateli nicméně zcela ignorována a předmětná prověrka na místě byla provedena v čase mezi 14:45 – 14:56, což může mít negativní dopad na věrohodnost výsledků provedeného úkonu.

Z formálního hlediska je třeba uzavřít, že s ohledem na označení osoby, proti které se trestní řízení v době provedení prověrky vedlo, se analyzovaný úkon konal před zahájením trestního stíhání. Má-li být takový úkon v následujícím řízení procesně použitelný jako důkaz, musí prověrka výpovědi na místě navazovat na výslech svědka provedený dle § 158 odst. 9 ve

spojení s § 158a TŘ, přičemž oba tyto úkony, tzn. jak výslech, tak na něj navazující prověrka na místě, musí být úkony neodkladnými či neopakovatelnými ve smyslu § 160 odst. 4 TŘ (viz kapitola 2.2.5.1 této páce). Z předmětného protokolu nicméně není zjevné, zda jím byla prověřována dřívější výpověď či pouhý úřední záznam, stejně jako neobsahuje údaj, že by mělo jít o úkon neodkladný, popř. neopakovatelný, jakož ani jiné odůvodnění, proč bylo k tomuto úkonu přistoupeno před zahájením trestního stíhání. Z uvedeného je proto třeba vyvodit závěr, že předmětný protokol nespĺňuje zákonem kladené požadavky pro to, aby výsledky dané prověrky mohly být použity v řízení před soudem jako samostatný důkazní prostředek. Svědek byl nicméně dle protokolu řádně poučen a prověrce byla přítomna nezúčastněná osoba, jakož i státní zástupce. Odkaz na dobrovolnost účasti svědka není v protokolu obsažen.

Průběh úkonu byl protokolován formou doslovného přepisu videozáznamu, tedy zejména rozhovoru doplněného o popis významných činností prováděných na místě konkrétními osobami. Tento způsob sice umožňuje úplné zachycení všech sdělení poskytnutých subjektem prověrky, ale zejména při složitějších a déletrvajících úkonech vede ke vzniku zdlouhavého protokolu obsahujícího velké množství víceméně bezobsažných informací, který je v přímém rozporu s požadavkem na stručné a výstižné vylíčení průběhu úkonu. U předmětného protokolu byla nicméně vzhledem k délce trvání celého úkonu zachována celková přehlednost. Závěrem je zařazeno taktéž stručné shrnutí celého úkonu a jeho výsledků.

3.2.9 Protokol č. 9

Další úkon nazvaný prověrka na místě, jež jsem prostřednictvím o něm sepsaného protokolu analyzovala, byl provedený s osobou obviněnou ze spáchání zvláště závažného zločinu loupeže, a to za účelem mapování trasy, po níž obvinění jeli na místo loupeže, a odstranění rozporů mezi výpověďmi jednotlivých obviněných.

Celý úkon započal na návsi jedné konkrétní obce, neboť o tomto místě obvinění shodně vypověděli, že to bylo místo jejich prvního setkání. Obviněný popsal svou činnost vztahující se k této lokaci, jakož i činnost dalších relevantních osob, přičemž tato spočívala zejména v čekání na příjezd ostatních osob zúčastněných na vyšetřovaném činu a následném odjezdu na jiné místo. Obviněný se dále vyjádřil k časovým okolnostem a popsal vozidla, kterými všichni obvinění odjeli, jakož i složení posádek. Během celého úkonu, který trval více jak dvě hodiny, projeli vyšetřovatelé s obviněným dle jeho instrukcí celou trasu z počátečního místa ve výše zmíněné obci až na místo, kde došlo k samotné loupeži. Obviněný během toho vedle instrukcí

stran směru jízdy uváděl a ukazoval jednotlivá místa, na kterých s ostatními obviněnými zastavovali. Na takto identifikovaných místech bylo zastaveno a obviněný se k dotazům vyšetřovatele vyjadřoval k situaci na místě během vyšetřované události, jakož i k činnostem, které on, popř. jednotlivé osoby na trestném činu zúčastněné, na daných místech vykonávaly. Tímto způsobem ukázal čtyři různé „průjezdny body“, na kterých podle jeho sdělení probíhala zejména domluva ohledně dalšího postupu, případně čekání na příjezd dalších osob, které se předtím vzdálily, popř. příjezd osob dalších. Na jednom z identifikovaných míst zase mělo dojít jakémusi obhlížení jisté nemovitosti, ke které byli kriminalisté obviněným v průběhu prověrky také zavedeni. Vedle toho se obviněný vyjádřil ke způsobu, jakým z jednotlivých jím označených míst odjížděli, tedy zda jeli všichni, jakými auty jeli, v jakém pořadí, v jakých intervalech, v jakém obsazení a kdo vozidla řídil. Poslední zastávka před samotnou loupeží pak proběhla na obviněným jasně označeném místě, kde podle jeho sdělení došlo k převlečení čtyřech ze šesti zúčastněných do černého oblečení a kukel. Z tohoto místa dle vyjádření obviněného odjelo pět z šesti osob na místo, odkud šli již pěšky k domu, ve kterém byla loupež spáchána. Obviněný dále uvedl podrobnosti stran odjezdu z daného místa, a sice že dále pokračovali již jen jedním autem, kdo jej řídil a v jakém uspořádání v něm seděli. Poté obviněný navedl vyšetřovatele na místo, na kterém auto zaparkovali a vyjádřil se ke způsobu jakým z tohoto místa odešli k domu, kdo zůstal čekat ve vozidle, popsal trasu a místa, kudy se jednotliví obvinění dostali přímo na zahradu předmětného domu, a zpoza plotu ukázal dveře, kterými obvinění vstoupili do domu. Dále popsal činnosti jednotlivých osob během trestného činu, jakož i moment, který vedl k tomu, že z předmětného místa utekl a kudy. Dále obviněný popsal, kam běžel následovně, označil místo, kde se převléknul zpět do svého civilního oblečení a osobu, které vrátil oblečení použité při loupeži.

Domnívám se, že po obsahové stránce je provedený úkon možno považovat za plnohodnotnou prověrku výpovědi na místě, když tento byl proveden na místě samém a za aktivní účasti dříve vyslechnuté osoby, která kriminalistům ukázala trasu a jednotlivá místa, na kterých probíhala příprava k vyšetřovanému trestnému činu, jakož i samotné místo, na kterém k loupeži došlo a dále popsal činnosti osob zúčastněných na vyšetřovaném činu tak, jak se na jednotlivých místech uskutečnily. Tímto úkonem přitom byla nejen ověřena existence a znalost míst, o kterých bylo dříve vypovídáno, čímž byly významně validovány informace poskytnuté obviněným v rámci dřívějšího výslechu, ale také jím byly získány další relevantní informace vztahující se k vyšetřované události, na které si obviněný při předchozím výslechu buď nevzpomněl, nebo jím nepřikládal žádnou váhu, popř. je nedokázal řádně popsat. Předmětný

úkon dále umožnil porovnat uvedené informace s údaji sdělenými ostatními obviněnými a odstranit případný nesoulad a tím zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí.

Z formálního hlediska je dle mého názoru třeba učinit závěr, že předmětná prověrka byla provedena v souladu se všemi na ni kladenými zákonnými požadavky, když byla provedena s obviněným, tedy po zahájení trestního stíhání, obviněný byl řádně poučen o svých právech, protokol obsahuje údaj o dobrovolné účasti obviněného a úkonu byla přítomna nezúčastněná osoba, jakož i obhájce obviněného.

Protokolace byla vedena způsobem kompletního přepisu pořízeného videozáznamu, což sice mělo za důsledek vypracování protokolu, který uceleně zachycuje průběh celého úkonu, avšak je ve svém důsledku zcela nepřehledný, zdlouhavý (24 stran) a nevýstižný. Vedle doslovných rozhovorů na místech identifikovaných obviněným jsou zachyceny taktéž veškeré pokyny k jízdě, ze kterých je sice dobře patrná míra jistoty, se kterou obviněný policisty na daná místa navigoval, avšak domnívám se, že stejná informace mohla být zaznamenána i značně stručnějším způsobem. Je pravdou, že ze způsobu vedení úkonu, jakož i z obsahu dialogu vyšetřovatele s obviněným, se lze domnívat, že v rámci provedeného úkonu bylo obviněným sděleno značné množství nových informací, které obviněný v dřívější výpovědi z různých důvodů neuvedl a kterými tuto výpověď významně doplňuje. Nicméně, s ohledem na skutečnost, že nemám k dispozici předchozí výpověď obviněného, je tento závěr čirým dohadem. Pokud by tomu tak však skutečně bylo, bylo by třeba v souladu s výše citovaným Usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. 3 To 112/2015 příslušnou část protokolu o prověrce na místě považovat za protokol o výpovědi. V takových částech se pak doslovná protokolace vedeného rozhovoru jeví jako vhodná (zejména s ohledem na § 95 odst. 1 TR). Jsem nicméně přesvědčena, že protokolace doslovným přepisem celého videozáznamu je zcela nadbytečná (zvláště je-li videozáznam nedílnou součástí protokolu) a tento postup by měl být omezen toliko na ty pasáže, u kterých je účelné na doslovném zaznamenání sdělených informací trvat.

3.2.10 Protokol č. 10

V posledním zkoumaném protokolu je zaznamenán obsah dvou de facto samostatných úkonů, když jeho první část zaznamenává průběh prověrky výpovědi na místě se svědkem a druhá část poté totožný úkon provedený s obviněným, oba v trestní věci zvláště závažného

zločinu vraždy ve stadiu pokusu. Dle úvodní části protokolu, společné oběma úkonům, bylo k prověrce na místě přistoupeno za účelem popsat a demonstrovat události nastalé inkriminovaného dne, a to v reálných podmínkách, tak jak je svědkyně i obviněný popsali ve svých výpovědích.

V první řadě bylo přistoupeno k provedení úkonu se svědkyní.

Veškeré činnosti poškozené byly od počátku demonstrovány figurantkou, a to dle instrukcí poškozené, zatímco svědkyně sama předváděla činnosti obviněného. Svědkyně se nejprve vyjádřila k příchodu do domu, ve kterém se vyšetřovaný čin odehrál, popsala, jakým způsobem s obviněným do domu přijeli, jak parkovalo auto, v jakém pořadí vešli do domu a také jaká byla situace v domě před samotným napadením. Následně se svědkyně vyjádřila k situaci v koupelně, ve které k útoku došlo. Popsala původní odlišné rozmístění nábytku a dalších objektů a upravila vstupní dveře do polohy jako při činu. Dále svědkyně popsala interakci s obviněným, jakož i bezprostředně následující fyzické napadení z jeho strany, zejména způsob, jakým ji držel, místa na těle, kam ji opakovaně bodal nožem, jakož i celkový pohyb po místnosti v průběhu útoku. Veškeré tyto činnosti poškozená taktéž demonstrovala za využití figurantky a gumové makety nože. Poškozená se vyjádřila také k délce trvání celého útoku, jakož i výhrůžkám a verbálním útokům, kterými ji obviněný častoval. Dále popsala zdravotní obtíže, které ji v důsledku napadení nožem vznikly, zejména obtíže s dýcháním, s pohybem, natažením se na stranu. Z popisu průběhu události vyplývá, že úmyslem obviněného bylo počkat, až poškozená vykrvácí. Celá popisovaná událost proto dle sdělení poškozené trvala cca 1,5 hodiny. Svědkyně dále popsala činnosti své i obviněného, k nimž došlo během této doby, tzn. jak si poškozená svlékala zakrvácené oblečení, jak seděla ve vaně a přemýšlela o útěku, popř. jak obviněný kouřil, telefonoval, odcházel z koupelny a zase se do ní vracel. Posledním impulsem k útěku poškozené byla chvíle, kdy si obviněný z vedlejšího pokoje se slovy „mě už to nebaví, ty pořád nechceš vykrvácet“ přinesl kravatu, kterou v koupelně odložil a zase odešel. Svědkyně proto využila jeho krátké nepřítomnosti a pomocí malého okénka u stropu místnosti z koupelny utekla. Možnost vylezení oknem a způsob provedení této činnosti byl posléze demonstrován figurantkou, přičemž bylo zjištěno, že tento způsob útěku je možný. Následně poškozená popsala, jak po se vylezení z okna skutálela dolu ke křoví, doplazila se na chodník a vyběhla na ulici, kde si lehla do závěje sněhu.

Po obsahové stránce předmětný úkon nepochybně vykazuje jisté pojmové náležitosti prověrky výpovědi na místě, když byl proveden na místě samém a za aktivní účasti poškozené jím byla prověřována její dřívější výpověď, přičemž došlo také k objasnění vztahu určitých

objektů na místě se nacházejících k vyšetřované události. Vedle toho však úkon vykazuje také významné prvky metody rekonstrukce trestného činu, a sice využití figurantky a makety nože, za jejichž pomoci byla obnovena situace na místě činu a předvedeny veškeré významné činnosti osob na činu zúčastněných v jejich návaznosti. Dále úkon vykazuje také prvek pokusné činnosti, a sice prověření, zda osoba tělesnou konstitucí podobná poškozené může vylézt označeným oknem ven z místnosti. Na základě výše uvedeného se domnívám, že ačkoliv daný úkon obsahuje jisté prvky metody prověrky výpovědi na místě, dominujícími prvky, které utváří charakter celého úkonu, jsou prvky rekonstrukce trestného činu, díky kterým bylo dosaženo souhrnného obnovení minulé situace a její následné zkoumání. Je proto dle mého nezbytné uzavřít, že předmětný úkon, provedený s poškozenou, není prověrkou na místě, ale rekonstrukcí ve smyslu § 104d TŘ. Tomuto závěru ostatně odpovídá i vymezení účelu úkonu v úvodní části protokolu.

Z formálního hlediska je třeba poznamenat, že předmětný úkon byl proveden po zahájení trestního stíhání, tedy v souladu se zákonnými požadavky, jejichž naplnění je nezbytné stran možnosti použít protokol v pozdějších fázích trestního řízení jako samostatný důkaz. K provedení úkonu v interiéru rodinného domu byl taktéž získán souhlas osoby oprávněné ve smyslu § 85c TŘ a tento byl v protokolu zaznamenán. Poškozená byla dle záznamu v protokolu poučena o svých právech, nicméně obsah tohoto poučení chybí. Protokol taktéž neobsahuje záznam o dobrovolné účasti svědkyně na provedení úkonu. Nezúčastněná osoba nicméně byla celému úkonu přítomna, jakož i obhájce obviněného.

Jak bylo již shora uvedeno, v druhé části protokolu je zaznamenán průběh úkonu nazvaného prověrka na místě s obviněným. V rámci tohoto úkonu obviněný na místě popsal, jak sám přišel do domu, tedy uvedl jednotlivé činnosti, které vykonal, spočívající v odemykání, vyzouvání se a zavírání dveří. Dále popsal svou činnost bezprostředně následující, tedy vstup do obývacího pokoje, ve kterém něco hledal. Následně si dle své výpovědi všiml, že stěna u koupelny byla potřísněna barvou či krví, tedy přešel do prostoru před koupelnou, kde uviděl poškozenou, jak oblečená leží ve vaně, obklopená skvrnami červené barvy. Na ní samotné žádá barva údajně nebyla. S poškozenou ničeho nepromluvil, měla zavřené oči. Na výzvu policejního orgánu obviněný demonstroval způsob, jakým poškozená ve vaně ležela. Následně se k dotazu vyšetřovatele vyjádřil k situaci na místě, a to jak v obývacím pokoji, tak v koupelně a popsal změny v situaci, ke kterým od té doby došlo. V závěru úkonu obviněný popsal, jak po cca dvouminutovém pobytu v domě došel zpět ke vstupním dveřím, sedl do auta a odjel.

Z protokolu je zřejmé, že obviněný se na místě činu vyjádřil k činnostem, které na něm on, popř. jiné osoby v průběhu vyšetřované události vykonaly. Vybrané činnosti taktéž demonstroval a k dotazům vyšetřovatele a obhájce popsal situaci na místě a objasnil vztah určitých objektů k vyšetřované události. To vše bez využití maket či figurantů. Při předmětném úkonu tedy, na rozdíl od úkonu prováděného s poškozenou, nebyla situace obnovována a úkon si tak zachoval svůj statický charakter. Uvedené mi proto dovoluje uzavřít, že vyšetřovací úkon, provedený s obviněným, po obsahové stránce splňuje pojmové náležitosti prověrky výpovědi na místě.

Jak bylo uvedeno shora, předmětný úkon byl proveden po zahájení trestního stíhání, lze tedy uzavřít, že byl proveden ve formě procesního úkonu použitelného v řízení před soudem. K provedení úkonu v interiéru rodinného domu byl získán souhlas osoby oprávněné ve smyslu § 85c TŘ a tento byl v protokolu zaznamenán. Obviněný byl dle záznamu v protokolu poučen o svých právech dle jeho procesního postavení, nicméně obsah tohoto poučení chybí. Dále je řádně zaznamenán odkaz na dobrovolnou účast obviněného na úkonu, jakož i přítomnost nezúčastněné osoby u celého úkonu.

První část protokolu, tedy úkon provedený s poškozenou, je protokolován formou stručného popisu průběhu úkonu ve třetí osobě z pozice vyšetřovatele a pouze významné popisné pasáže uvedené poškozenou jsou doslovně přepsány v přímé řeči. Protokol je dále doplněn o obrazový materiál zakomponovaný přímo do textu, ze kterého je patrné, jak jednotlivé osoby na úkonu zúčastněné demonstrují konkrétní činnosti. Druhá část protokolu, tedy úkon provedený s obviněným, je protokolován pouze pomocí popisu obsahu úkonu ze strany vyšetřovatele, pasáže obsahující doslovný přepis sdělení obviněného nejsou obsaženy, stejně tak ani obrazový materiál, což, domnívám se, není nikterak na škodu. Součástí protokolu jako takového je videodokumentace obou jeho částí. Stran protokolace předmětných úkonů vidím zásadní nedostatek v tom, že v protokolu není naznačeno, co bylo zjištěno předchozí výpovědí a jaké konkrétní údaje jsou tedy předmětným úkonem prověřovány. Z izolovaného protokolu přitom bohužel není patrné, které sdělení učiněné v rámci prověrky je opakováním již vypovězeného a které je doplněním výpovědi. Závěr protokolu je pak prost jakéhokoliv zhodnocení průběhu obou úkonů, ba dokonce neobsahuje ani žádné shrnutí výsledků, jichž bylo provedením úkonů dosaženo. Z protokolu tak není zřejmé, čeho bylo provedením předmětných úkonů docíleno, což je s ohledem na zřejmý rozpor mezi verzemi poškozené a obviněného značně znepokojující. Jako nešťastnou považuji také skutečnost, že jeden protokol obsahuje záznam dvou samostatných úkonů, byť se oba vztahují ke stejné vyšetřované události. Zvolený

způsob je nanejvýš zmatečný, když např. z úvodní části není zřejmé, zda figurantka a maketa zbraně byly použity u obou úkonů či pouze u jednoho z nich. Za účelem dosažení větší přehlednosti bych proto volila vyhotovení samostatného protokolu pro každý z provedených úkonů, nehledě na skutečnost, že úkon provedený s poškozenou po obsahové stránce prověrkou na místě ani není.

3.3 Shrnutí

Z výše předestřené analýzy vyplývá, že v deseti protokolech, jež dle svého označení mají dokumentovat deset prověrek na místě dle § 104e TŘ, je zaznamenán průběh celkem jedenácti samostatných vyšetřovacích úkonů. Z tohoto souboru jich celých devět po obsahové stránce splňuje obsahové náležitosti kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě. Zbylé dva naplňují pojmové znaky metody rekonstrukce trestného činu.

Co se týče procesní použitelnosti jednotlivých protokolů v dalších fázích trestního řízení, pak je nezbytné uzavřít, že jako samostatný důkazní prostředek by v řízení před soudem obstálo pouze sedm analyzovaných úkonů. Zbylé čtyři byly (pravděpodobně neúmyslně) provedeny v tzv. neprocesní formě, když k jejich provedení bylo přistoupeno před zahájením trestního stíhání, aniž by se zároveň jednalo o úkony neodkladné či neopakovatelné. Z formálního hlediska bylo dále zjištěno, že údaj o dobrovolné účasti osoby, jejíž výpověď se prověřovala, byl obsažen pouze u sedmi z jedenácti protokolovaných úkonů. Deset z jedenácti subjektů vyšetřovacího úkonu bylo poučeno o svých procesních právech v souladu s jejich procesním postavením, ovšem u čtyřech z těchto úkonů obsah poučení v protokolu chybí. U dvou analyzovaných úkonů pak nebyla v rozporu s § 104c odst. 3 věta první TŘ přítomna nezúčastněná osoba, aniž by přitom byly v příslušných protokolech vymezeny důvody tohoto nedostatku. Celkem pět z jedenácti výše rozebraných úkonů alespoň částečně probíhalo v prostorách se zvláštním právním režimem ve smyslu § 83 a § 83a TŘ. Pouze dva z nich přitom obsahovaly explicitní souhlas oprávněné osoby se vstupem do vymezeného prostoru dle § 85c TŘ. U zbylých tří na něj sice lze usuzovat z okolností vyplývajících z protokolu, avšak jeho výslovné uvedení chybí. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že po formální stránce byly zcela bezvadné pouze tři analyzované úkony.

Pomyslnou samostatnou kapitolu pak tvoří poznatky stran protokolace jednotlivých vyšetřovacích úkonů. Již ze zběžného prostudování protokolů je patrné, že k protokolaci prověrky výpovědi na místě je v současnosti využívána předtištěná šablona dostupná v ETR,

jež je rozdělena do tří základních částí. V první, úvodní části mají být zaznamenány základní údaje vztahující se k vyšetřovanému skutku, jakož i k okolnostem prováděného úkonu. Druhá část pak poskytuje prostor pro popis průběhu prověrky výpovědi na místě, a třetí část obsahuje závěr. Zatímco II. a III. část šablony protokolu jsou ponechány volné, v první části je vedle hlavičky příslušného útvaru předpřipravených jedenáct kolonek, do nichž mají být zaznamenány příslušné informace. Jedná se o kolonky označené: *osoba podstupující prověrku na místě, prověrku na místě provedli, místo prověrky na místě, důvody a účel prověrky na místě, figuranti, použité pomůcky, prověřce na místě přítomni, nezúčastněná osoba, dokumentace prověrky na místě, podmínky prověrky na místě, prověrka na místě započata*. Takovou jednotnou šablonu vnímám velice pozitivně, neboť poskytuje poměrně přehlednou úvodní část protokolu a zvyšuje jistotu, že ty nejzákladnější informace budou v protokolu uvedeny. Jistou výhradu lze mít pouze ke kolonce č. 4), a sice figuranti. Jak vhodně upozorňuje Konrád¹⁹³, při prověřce výpovědi na místě žádní figuranti využívání nejsou a je tedy zavádějící a nadbytečné, aby příslušný protokol předmětnou kolonku obsahoval.¹⁹⁴

Vyjma takto unifikované úvodní části je však způsob protokolace ponechán čistě na úvaze jednotlivých pracovníků vyšetřovací praxe, přičemž je třeba uzavřít, že jednotlivé protokoly se od sebe svým vypracováním značně liší. Zatímco někteří se omezují toliko na (někdy až příliš) stručný popis ve formě třetí osoby, jiní volí převyprávění obsahu z pozice samotného subjektu prověrky výpovědi na místě. Samostatnou kapitolou je pak protokolace způsobem doslovného přepisu rozhovoru mezi dříve vyslechnutou osobou a vyšetřovatelem. Téměř výhradně této metody přitom bylo využito celkem ve čtyřech z deseti zkoumaných protokolů.

Využití doslovné protokolace je bezesporu významným protokolačním postupem, a to zejména v případě těch sdělení, jejichž doslovné znění je pro trestní řízení určitým způsobem důležité. V případě prověrky výpovědi na místě je uvedené zjevné zejména v kontextu výše citovaného Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. 3 To 112/2015, podle kterého platí, že uvede-li dříve vyslechnutá osoba během prověrky nové informace, kterými podstatně doplňuje, nebo dokonce mění svojí předchozí výpověď, je třeba v těchto částech považovat protokol o provedené prověřce za protokol o výpovědi. V takové situaci se

¹⁹³ KONRÁD, cit. 3, s. 90.

¹⁹⁴ Pro úplnost dodávám, že diskutovaná šablona obsahuje ve svém nadpisu taktéž zcela formální chybu, a sice legislativně nesprávné označení zákonného ustanovení upravujícího prověrku na místě, když za označení příslušného paragrafu byl vložen znak závorky.

jeví jako vhodné, aby příslušný protokol doslovné sdělení obsahoval. Nicméně, vzhledem k tomu, že v praxi je protokol standardně vypracováván ex post, a to na základě pořízené videodokumentace, domnívám se, že je vhodné učinit rozhodnutí o způsobu protokolace jednotlivých částí prověrky až po provedeném úkonu a formu doslovného přepisu výpovědi subjektu prověrky zvolit s ohledem na dosavadní výsledky vyšetřování pouze u těch sdělení, u nichž se tento způsob z hlediska dalšího průběhu trestního řízení jeví jako vhodný.

Jsem tedy přesvědčena, že protokolace, v jejímž rámci je bez dalšího přepsán celý rozhovor, je zcela nevhodná, protože takový protokol je často zdouhavý, nepřehledný a nadbytečně obsáhlý. Zvláště neudržitelný je tento způsob u déletrvajících úkonů, kdy často obsahuje mnoho bezobsažných informací, které jsou navíc pouhým opakováním dříve vypovězeného.

Za celkem nešťastnou považuji taktéž skutečnost, že žádný ze zkoumaných protokolů se nevyjádřil k chování subjektu prověrky na místě samém. Přitom právě z této okolnosti je možné významně usuzovat na vztah subjektu prověrky k danému místu, jakož i vyšetřované události.

Také obsah závěrů protokolů se dokument od dokumentu různí. Zatímco někteří se v závěru souhrnně vyjadřují k výsledkům provedeného úkonu, ba přímo sklouzávají k jejich hodnocení, jiní se omezují toliko na poznamenání časového údaje ukončení předmětného úkonu a odkaz na přiloženou videodokumentaci. Ta ostatně byla součástí všech 10 analyzovaných protokolů. Tuto skutečnost, která je naplněním § 55a TŘ, vnímám jako velice pozitivní, neboť umožňuje věrné zachycení průběhu celého úkonu včetně okolností, které často nejsou do písemného vyhotovení protokolu přeneseny, čímž získává velký význam při dalším použití výsledků prověrky, zejména jakožto důkazního prostředku v řízení před soudem.

S ohledem na vše výše uvedené si dovoluji uzavřít, že by bylo účelné, aby byli pracovníci kriminalistické praxe náležitě edukováni stran náležitostí, jejichž splnění je nezbytné pro provedení prověrky na místě v její procesní formě, jakož i dalších zákonných požadavků kladených na provedení předmětného vyšetřovacího úkonu. Vedle toho považuji za vhodné přistoupit k zavedení jednotné metodiky stran protokolace, která by zajistila odpovídající způsob zaznamenání průběhu vyšetřovacího úkonu a zároveň zamezila vypouštění údajů pro trestní řízení důležitých. Zcela zásadní nicméně je, klást patřičný důraz na řádné proškolení pracovníků vyšetřovací praxe.

Závěr

V jednotlivých shora obsažených částech, jakož i jejich jednotlivých kapitolách a podkapitolách byl institut prověrky výpovědi na místě postupně podroben zkoumání z hlediska kriminalistické teorie, jeho procesněprávní úpravy a konečně také z pohledu vyšetřovací praxe. Zejména s ohledem na podtitul mé práce jsem se snažila zaměřit na jednotlivé problematické aspekty této specifické metody kriminalistické praktické činnosti a tyto řádně identifikovat, popsat a případně též navrhnout jejich možné řešení.

Tímto způsobem tak bylo například zjištěno, že ačkoliv lze o konstituování prověrky výpovědi na místě jako samostatné metody kriminalistické praktické činnosti s konečnou platností hovořit již v 80. letech 20. století, přetrvává v kriminalistické nauce i po 40 letech jistá nejednotnost stran vymezení jednotlivých pojmových znaků této kriminalistické metody. Tato nejednotnost přitom spočívá ve skutečnosti, že někteří autoři i nadále zcela nevhodně vymezují pojem prověrky výpovědi na místě, jakož i její jednotlivé pojmové znaky (zejm. podstatu této metody) výčtem jejích některých obsahových náležitostí. Výsledkem uvedeného je pak opisování již dříve řečeného a selhání ve vystižení pravé podstaty jednotlivých kategorií teoretického vymezení předmětné metody kriminalistické praxe.

Z pohledu procesněprávní úpravy prověrky výpovědi na místě pak bylo v první řadě zjištěno, že zákonná úprava nereflektuje úroveň poznatků dosažených kriminalistikou. Z hlediska ukotvení předmětného vyšetřovacího úkonu v systému trestního práva procesního dále vyplývá, že možnosti využití prověrky výpovědi na místě tak, aby její výsledky mohly být použity jako samostatný důkaz v řízení před soudem, jsou poměrně úzké. Právě toto procesněprávní zakotvení pak pravděpodobně vede k tomu, že tuzemské soudy v recentní judikatuře zcela v rozporu s procesními pravidly rozšiřují možnosti provedení prověrky výpovědi na místě v její procesní formě, čímž významně zasahují do práva na spravedlivý proces.

Z případové studie obsažené v třetí části předkládané práce pak bylo zjištěno, že stejně jako tuzemské soudy, ani vyšetřovací orgány nerespektují, ba možná ani neznají zákonné vymezení předpokladů pro provedení prověrky výpovědi na místě v její procesní formě, když ji velice často provádějí před zahájením trestního stíhání, aniž by se zároveň jednalo o neodkladný či neopakovatelný úkon. Nadto jsem díky možnosti analyzovat skutečné protokoly zjistila, že poměrně významnou problematikou, jež by si v praxi nepochybně zasloužila větší pozornost, je způsob protokolace jednotlivých vyšetřovacích úkonů. V současné praxi zjevně

neexistuje jednotný způsob vedení protokolu tak, aby byl vhodně a úplně zaznamenán obsah, jakož i všechny okolnosti provedení prověrky výpovědi na místě, jež jsou pro trestní řízení relevantní. Finální způsob protokolace je tak na uvážení každého jednotlivého pracovníka příslušného orgánu, což v konečném důsledku vede k tomu, že dotčené protokoly jsou často neúplné.

S ohledem na předestřená zjištění dosažená v rámci vypracování této práce si dovoluji uzavřít, že cíle, který jsem si stanovila v úvodu této práce, se mi podařilo dosáhnout, když předkládaná práce poskytuje čtenáři podrobný rozbor vybraných problematických aspektů institutu prověrky výpovědi na místě, a to nejen z hlediska kriminalistické teorie a procesněprávní úpravy, ale také z pohledu vyšetřovací praxe.

Dlužno poznamenat, že zatímco se skutečností, že zákonná úprava prověrky výpovědi na místě neodpovídá úrovni poznatků kriminalistické teorie, jsem počítala a byla pro tuto práci jakýmsi východiskem, mnohá jiná dosažená zjištění mě velice překvapila. Například způsob, jakým s prověrkou na místě jakožto důkazním prostředkem nakládají tuzemské vrcholné soudy, pro mne byl takřka šokující. Naopak, příjemně překvapena jsem byla výsledky případové studie, ze které vyplynulo, že obsahové náležitosti prověrky výpovědi na místě obsahovalo devět z jedenácti zkoumaných úkonů, což je nepochybně více, než jaká byla moje výchozí očekávání.

Prověrka výpovědi na místě je nepochybně úkonem, pro který se i v dnešní kriminalistické praktické činnosti nachází široký prostor uplatnění. Vnímám jako velkou škodu, že se mu v současné teorii věnuje toliko jeden autor. Opomíjení předmětného úkonu, domnívám se, nejen značí jisté přesvědčení o jakési nedůležitosti dotčeného úkonu vyšetřovací praxe, ale zapříčiňuje také jeho často nesprávné používání v praxi orgánů činných v trestním řízení. Přála bych si proto, aby si tato práce našla své čtenáře a některé z nich možná podnítila k hlubšímu zájmu o předestřenou problematiku, neb z předkládaných řádků je více než patrné, že prověrka výpovědi na místě si pozornost nepochybně zaslouží.

Seznam používaných zkratk

ETR – evidence trestního řízení (neveřejný informační systém sloužící k dokumentování průběhu trestního a přestupkového řízení, a též dalších agend zpracovávaných Policií České republiky)

LZPS – Listina základních práv a svobod; 2/1993 Sb.

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

PČR – Police České republiky

Sb. – sbírka zákonů

TŘ – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

ZSVM – zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Seznam použitých zdrojů

Monografie:

FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ Dagmar a GŘIVNA Tomáš. *Trestní právo procesní*. 6., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8.

FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ Dagmar a GŘIVNA Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 80-86898-36-0.

KONRÁD, Zdeněk. *Prověrka výpovědi na místě*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-221-8.

KONRÁD, Zdeněk. *Některé zvláštní způsoby dokazování: kriminalistické problémy teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-477-9.

MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1994. ISBN 80-206-0423-5.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: Eurounion, 2004. ISBN 80-7317-036-1.

PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-038-3.

PRERAD, Vladimír. *Výšetřovací experiment*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972. Kriminalistická knihovna.

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-40-7.

VAVERA, František. *Kriminalistické aspekty v trestním právu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-450-3.

Časopisecké články a příspěvky ve sbornících:

BENEŠ, Vratislav. *Prověrka výpovědi (demonstrací) na místě*. *Kriminalistický sborník*. 2001, č. 3, s. 71-72.

FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. *Některé zvláštní způsoby dokazování*. *Kriminalistický sborník*. 2008, č. 3, s. 35-38.

FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. *Některé zvláštní způsoby dokazování (2. pokračování)*. *Kriminalistický sborník*. 2008, č. 5, s. 46-47.

HEŘMÁNEK, Josef. *Prověrka výpovědi na místě*. *Československá kriminalistika*. 1969, č. 2, s. 144-150.

KONRÁD, Zdeněk. Po velké novele trestního řádu objevujeme v kriminalistické taktice nové problémy? *Kriminalistika*. 2006, č. 2, s. 93-99.

NETT, Alexander. K problematice věrohodnosti výpovědi svědků. In *Pokroky v kriminalistice. Díl 1*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2004. s. 209-222 ISBN 80-7251-171-8.

SKÁCEL, Jan. Podstata a význam prověrky výpovědi na místě. *Československá kriminalistika*. 1979, č. 3, s. 217-227.

SKÁCEL, Jan. Vztah prověrky výpovědi na místě k jiným vyšetřovacím úkonům. *Československá kriminalistika*. 1980, č. 4, s. 363-368.

STĚPIČEV, S. Výjezd na místo jako taktický způsob prověrky důkazů. *Kriminalistický sborník*. 1957, č. 12, s. 751-757.

ŠELLENG, Dalibor. Prověrka na místě – k některým vybraným problémům. *Kriminalistika*. 2019, č. 1, s. 23-31.

Internetové zdroje:

KONRÁD, Zdeněk. K teoretickým otázkám pojmu, podstaty a významu prověrky výpovědi na místě. *Kriminalistika* [online]. 2007, č. 4, [cit. 2019-10-20]. Dostupný z WWW: <https://web.archive.org/web/20090206034257/http://web.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2007/04/konrad.pdf>.

ŠÁMAL, Pavel. a kol.: *Trestní řád*. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. Dostupný z WWW: <https://www.beck-online.cz>.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. Dostupný z WWW: <https://www.beck-online.cz>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb. Dostupná z WWW: <https://www.beck-online.cz>.

Právní předpisy:

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění.

Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) v platném znění.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2009, sp. zn. 8 Tdo 809/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2013, sp. zn. 7 Tdo 1509/2012.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. 3 To 112/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 3 Tdo 757/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1057/2016.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 2. 2017, sp. zn. 2 To 128/2016.

Název práce v českém jazyce

Prověrka výpovědi na místě – problémy teorie a praxe

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá problematikou kriminalistické metody prověrky výpovědi na místě, konkrétně pak jednotlivými otázkami stran jejího teoretického vymezení a vybranými otázkami týkajícími se jejího praktického využití v rámci činnosti orgánů činných v trestním řízení. Cílem práce je především podat ucelený pohled na tento institut a předložit zevrubný rozbor jednotlivých aspektů této metody kriminalistické praxe, jakož i následná identifikace dílčích otázek, problémů a nejasností, které v těchto souvislostech vyvstávají.

První část je zaměřena na obecně teoretická východiska prověrky výpovědi na místě jakožto specifické metody kriminalistické praxe. Pozornost je věnována zejména procesu jejího konstituování v československé kriminalistice, dále jejímu pojmovému vymezení a odlišení od jiných metod kriminalistické praxe, se kterými je nejčastěji zaměňována.

Druhá část této práce se věnuje vybraným praktickým otázkám vztahujícím se k prověrce výpovědi na místě. Vedle základních taktických zásad, které pro její provádění vypracovala kriminalistická teorie, je podstatná část této kapitoly věnována právním aspektům prověrky výpovědi na místě, tedy její zákonné úpravě, jejímu zařazení v systému trestního práva procesního a možnostem jejího využití, jakož i rozboru recentní judikatury a způsobu, jakým se tato s danou problematikou vypořádává.

Obsahem třetí části je pak analýza deseti náhodných protokolů zaznamenávajících průběh vyšetřovacích úkonů nazvaných prověrkami na místě. Předmětem rozboru jsou především formální a obsahové náležitosti těchto úkonů, a to za účelem posouzení a zhodnocení jakým způsobem je úkon prověrky výpovědi na místě používán v současné praxi policejních orgánů.

S ohledem na předestřený obsah předkládané práce si dovoluji tvrdit, že tato poskytuje ucelený pohled na institut prověrky výpovědi na místě, a to nejen z pohledu kriminalistické teorie a procesněprávní úpravy, ale také z pohledu vyšetřovací praxe, což mi bylo umožněno díky vstřícnému přístupu několika pracovníků Policie České republiky.

Klíčová slova: prověrka výpovědi na místě, kriminalistika, vyšetřování

Title of the thesis in English

On-the-spot examination of the testimony – problems of theory and practice

Abstract

This diploma thesis deals with the problem of the criminalistic method of on-the-spot examination of the testimony, namely with particular questions of its theoretical definition as well as selected questions concerning its practical use within the activities of law enforcement authorities. The overall aim of this thesis is to give a comprehensive view of this institute and to present a detailed analysis of individual aspects of this method of forensic practice, as well as the subsequent identification of particular questions, problems and uncertainties that arise in this context.

The first part focuses on the theoretical perspectives of the on-site examination of the testimony. Attention is brought to its process of constitution in Czechoslovak forensic science, its conceptual definition as well as differentiation from other methods of forensic practice.

The second part of this thesis deals with selected practical questions related to the on-site examination of the testimony. In addition to the basic tactical principles elaborated by forensic theory, a substantial part of this chapter is devoted to the legal aspects of the on-site examination of the testimony, i.e. its legal regulation, its incorporation into the criminal justice system and possibilities of its use. This part also contains a chapter focused on recent judicature and the way it deals with the issue.

The third part of the thesis contents an analysis of ten random protocols recording the course of investigative acts titled as on-site examinations. The focus is put mainly on the formal and content requirements of these acts in order to assess and evaluate how the act of on-the-spot examination is used in the current practice of police authorities.

Considering the abovementioned overview of the submitted work, I dare to conclude that presented theses provides its readers with a comprehensive view of the institute of on-site examination, not only from the point of view of forensic theory and procedural law, but also from the perspective of investigative practice which was made possible thanks to accommodating approach of few members of Police of the Czech Republic.

Keywords: on-the-spot examination of the testimony, criminalistics, investigation